

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ТАДЖИКСЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ШИРИНШО
ШОХТЕМУР (РЕСПУБЛІКА ТАДЖИКИСТАН)
ФЕДЕРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ (АВСТРІЯ)**

Міжнародна науково-практична конференція

**АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ**

**Інноваційні психолого-педагогічні,
лінгвістичні та правові засади аграрної науки
в умовах міжкультурної аграрної
комунікації**

26 жовтня 2023 року

Біла Церква
2023

УДК 378:63:001:80:34(063)

Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.

Варченко О.М., д-р екон. наук.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук.

Мірзоєв Т. К., канд. с.-г. наук.

Аріас Р., д-р філософії.

Гассемі Нейжад Ж., д-р філософії.

Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.

Тимощук О.Г., канд. юрид. наук.

Резнік В.Г., старший викладач.

Качан Л.М., канд. с.-г. наук.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук.

Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 26 жовтня 2023 р. м. Білоцерківський НАУ 70 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

УДК 81'243:37.018.43(4770)

ЗЕЛІНСЬКА В.А.

Білоцерківський національний аграрний університет

ТРУДНОЩІ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

«Війна змушує виставляти пріоритети...
Утім питання якості освіти не має випадати
з порядку денного за будь-яких умов,
адже якісна освіта — основа відновлення держави»
Оксен ЛІСОВИЙ, Міністр освіти і науки України. [1]

Під час пандемії коронавірусу освітяни вже змушені були адаптуватись та перелаштовувати освітній процес, активно опановуючи дистанційні технології навчання, в тому числі і у викладанні іноземної мови. Проте війна в Україні внесла свої корективи в освітні процеси, тому сьогодні ці технології, в тому числі і їх важлива складова – онлайн навчання, як ніколи є актуальними та важливими у забезпеченні непереривності освіти та всебічного висвітлення необхідного навчального матеріалу.

Питання цифрового (дистанційного та онлайн) навчання вже давно досліджуються як українськими так і зарубіжними науковцями. Проаналізовані наукові статті [2;4] доводять, що активне впровадження дистанційного навчання допомогло вирішити низку проблем у наданні якісних освітніх послуг в умовах війни. Сьогодні це одна з провідних тенденцій світу в освіті, адже особливістю дистанційного навчання є його доступність. Цифрові освітні технології у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням використовуються у навчальному процесі для: мотивації та стимулювання студентів в опануванні мови; доповнення в навчальний процес опанування іноземної мови легкості і доступності в управлінні та моніторингу досягнень студентів; інтерактивності в опануванні іноземною мовою; обміну досвідом; технології допомагають оживити заняття, використати відео та аудіо записи з носіями мови, зокрема додатково подивитися їх або послухати у зручний для студентів час з метою ґрунтовного її опанування. Дистанційні технології перетворюють студентів з пасивних слухачів на активних учасників навчального процесу, використовуючи різноманітні онлайн платформи та програми, які можуть синхронізуватися навіть без Інтернету.[4] Засоби та методи дистанційного навчання спонукають і мотивують студентів до вивчення мови, бо зроблені записи навчальних матеріалів, зокрема аудіо та відео матеріалів, є з одного боку зразком вимови та автентичності, а з другого мотивуючим стимулом до опанування мови.

Та поряд із значною кількістю переваг та великою кількістю ресурсів як для викладачів та студентів дистанційне навчання іноземній мові в сучасних умовах має певний ряд недоліків. Проаналізувавши інтернет джерела та статті, труднощі, що пов'язані з вивченням іноземної мови умовно можна розділити на дві групи: ті, що є спільними для всіх студентів-здобувачів вищої освіти та ті, з якими стикнулися українські студенти та викладачі в умовах повномасштабної війни.

До першої групи, наприклад можна віднести наступні труднощі в організації дистанційного навчання: по-перше, деякі студенти не мають комп'ютера чи ноутбука, або ж їхня техніка застаріла. Вони стикаються з багатьма труднощами. Наприклад, не у кожного студента є комп'ютер і веб-камера, тому деякі з них змушені відвідувати всі заняття за

допомогою телефону, що не дуже зручно (як вони вважають). Інша проблема - нестабільний інтернет-зв'язок. Багато студентів живуть у селі, і інтернет у них часто працює погано.[3]

Також, викладачеві, який веде заняття в аудиторії, важливо відчувати, як студенти розуміють матеріал, і вчасно коригувати навчальний процес, повторювати складні моменти, давати додаткові роз'яснення з деяких питань. Тому викладачеві треба набагато більше часу і зусиль для створення навчального контенту, який би відповідав вимогам дистанційного навчання. У зв'язку з цим багато викладачів не бажають використовувати електронне навчання без додаткової мотивації.[4] Для успішного виконання основних завдань дистанційної освіти потрібно підвищити кваліфікацію викладачів щодо застосування на практиці дистанційних методів навчання, використання комп'ютерної техніки та програмних засобів для їх реалізації. Крім того, інформація сприймається краще, коли люди мають прямий контакт очі в очі зі своїм викладачем. При дистанційному навчанні цей зв'язок втрачається. Також, важливий момент - потрібна велика мотивація. Не всім вдається підтримувати бажаний темп навчання без стороннього нагляду.

В другій групі важливо відмітити наступні труднощі, пов'язані з військовими діями в Україні: Стрес, який отримують студенти та викладачі від пострілів, вибухів, повітряних тривог, поганого сну та невизначеності стосовно завтрашнього дня. Згідно з онлайн-опитуванням студентів, викладачів та персоналу українських ЗВО, які залишилися в Україні, 97,8% респондентів відзначили погіршення свого психоемоційного стану зі скаргами на депресію (84,3%), виснаження (86,7%), самотність (51,8%), нервозність (84,4%) та гнів (76,9%). Студенти більше, ніж персонал, повідомляли в опитуванні про виснаження, почуття самотності, нервозності та гніву, ажінки частіше, ніж чоловіки, вказували на депресію, виснаження, самотність та нервозність. Автори дослідження зазначають, що ті респонденти, які скаржаться на погіршення психоемоційного стану, мають вищий рівень страху, вигорання та почуття самотності, а також нижчий рівень стійкості [5;6]. Інше дослідження, яке охопило викладачів та персоналу факультету лінгвістики Київського політехнічного університету імені Ігоря Сікорського, підтверджує наведені вище результати. Понад 50% опитаних зазначили депресію та інші психологічні труднощі як чинники, що найбільше вплинули на їхню професійну діяльність. Серед запропонованих пріоритетів у перші місяці війни викладачі та працівники 53% обрали «Вжити та залишатися в безпеці», 29% — «Підтримувати студентів, колег та інших», 10% — «Психічне здоров'я»[6].

Отже, підсумовуючи вищезазначене можна сказати, цей вид освіти є перспективним і багатообіцяючим. Дистанційні комунікації розширюють можливості людей в освіті. Серед позитивних ефектів дистанційної освіти можна назвати комп'ютеризацію та глобалізацію. Війна значно посилила виклики та привнесла великі труднощі, які студенти та викладачі долають щодня. Тому ми маємо зосередитися на подоланні руйнувань, виробленні нового бачення системи, створенні умов для трансформації освітньої мережі, підвищенні якості та підтримці інноваційного середовища. Covid-19 допоміг швидко перейти до онлайн навчання, тому система освіти достатньо гарно адаптувалась нових викликів сьогодення, які привнесла війна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтернет-доступ: sge.gov.ua/forum-yakosti-osviti-2023-chotiri-strategi/
2. Gamification as a Tool for Stimulating the Educational Activity of Students of Higher Educational Institutions of Ukraine and the United States. *European Journal of Educational Research*. 2019. Vol. 8, no. 3. URL: <https://doi.org/10.12973/eu-jer.8.3.875> (date of access: 05.10.2023). DOI: doi.org/10.12973/eu-jer.8.3.875
3. Вдовенко Т.А. Difficulties of distance education. Актуальні проблеми навчання іноземних мов в умовах дистанційної освіти. Збірник наукових праць. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2021. 106 с.
4. Ярошенко Т. О. Дистанційне навчання в системі вищої освіти: сучасні тенденції / Інженерні та освітні технології. 2019. Т. 7. № 4. С. 8-21. doi: <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2019.07.04.01>
5. Toward an Understanding of the Russian-Ukrainian War Impact on University Students and Personnel / A. Kurapov et al. *Journal of Loss and Trauma*. 2022. P. 1–8. URL: <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838> (date of access: 05.10.2023).
6. Інтернет-доступ: Українська вища освіта в умовах війни: виклики та зміни. : веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reform/88694/> (дата звернення: 29.09.2023)

UDK649.068

MARCHUK V.V. candidate of pedagogical sciences., associate professor of the foreign languages department

Bila Tserkva national agrarian university, Bila Tserkva city

volodymyr.marchuk@btsau.edu.ua

KHOMIAK O. A. Candidate of agricultural sciences., associate professor of the ichthyology and zoology department

Bila Tserkva national agrarian university, Bila Tserkva city

oleksandr.khomiak@btsau.edu.ua

PEDAGOGICAL CONTENT OF THE CONCEPT OF ORIENTATION IN THE WORLD OF VALUES

The formation of value orientations largely contributes to the process of personal development in general. Thus, the value of a person, the spiritual world of an individual is determined by the degree of its value orientations formation.

Key words: orientations, formation, personality, values, society.

МАРЧУК В.В. к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

volodymyr.marchuk@btsau.edu.ua

ХОМ'ЯК О. А. канд. с.-г. наук, доцент кафедри іхтіології та зоології

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

oleksandr.khomiak@btsau.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ОРІЄНТАЦІЯ» В СВІТІ ЦІННОСТЕЙ

Формування ціннісних орієнтацій багато в чому сприяє процесові розвитку особистості в цілому. Таким чином, цінність людини, духовний світ особистості визначається ступенем сформованості її ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: орієнтації, формування, особистість, цінності, суспільство.

The pedagogical aspect of the problem of value orientation of the personality in the world around him or her in general is to make a wide range of objective cultural values the subject of awareness and experience as special needs of the personality, to make objective values subjectively significant, stable life guidelines of the personality value orientations.

The importance of studying an individual's value orientations is determined by the fact that they are the main "channel for assimilating the spiritual culture of society", transforming cultural values into incentives and motives for people's practical behaviour. The formation of value orientations contributes to the process of personality development in general. Thus, the value of a person, the spiritual world of an individual is determined by the degree of formation of his/her value orientations, the degree of his/her involvement in society, history, and the present, the range of his/her social interests, the richness and diversity of ties and relations with society.

The pedagogical meaning of the term "orientation", which is used in a number of other sciences (astronomy, geography, topography, etc.), comes from its multivalent meaning in the language and has at least two aspects, meaning process and result. Orientation as a result is determined by fluency in a wide range of knowledge in a particular field and implies at the same time a level acquired by a person – a kind of necessary foundation for constant search, development, improvement and deepening of existing ideas. In this sense, orientation has such characteristics as breadth, flexibility, erudition, thesaurus, and problematic nature. In this case, orientation implies the presence of an emotional state of confidence in the correctness of the chosen direction of thought or action. Such a state, opposed to timidity and doubts, accordingly describes human activity and communication.

Orientation as a process is a project-based action from the idea to the result: an accurate, correct choice of the goal, means of achieving it, evaluation of the action in comparison with the general direction, plans, and life values. Orientation is a necessary component of any sphere of life: work, cognition, art, communication.

The pedagogical content of the concept of "orientation" implies a person who acquires life guidelines, mastering the surrounding reality, looking for his or her place in the world. Moreover, the student's mastery of the outside world and self-knowledge takes place in interaction with adults who purposefully help him or her in this extremely difficult process. The process of orientation takes place within certain time and space limits, because the choice of a life path, making plans, self-determination of the individual in the field of cognition, communication, and work largely takes shape by the time of graduation. The spatial limitations of the orientation process are the educational institution, which is the centre of the society in which the student lives and acts in a very important period of his/her life - the period of growing up and self-determination.

The system of value orientations of students is always adequate to the system of values of society. It is proved that following the reassessment of values, which takes place in society on a regular basis, changes in students' value orientations appear. The peculiarity of the social situation of the development of a modern student consists in the search for value guidelines in the conditions of a radical reassessment of values, the birth of new priorities. In this regard, pedagogical axiology and value orientations of teachers are of particular importance. In this situation, personal culture is a particularly important factor in orientating students towards socially significant values.

Orientation is a process of personal development in which the formation, change, and integration of its components leads to a higher integrity in stages. The accumulation of developmental components, their preservation, enrichment and reorganisation, division of their functions, hierarchy and integration ensure the emergence of new structural formations and new functions of the value image of the world, the image of the self, and the image of the future. The process of orientation can be seen as the ascent of the individual to the values of society on the basis of the dialectical law of needs. The pedagogical projection of the law of needs allows us to characterise the essence of the process of orientation of students in the world of values as an independent, adequate to the basic values of society movement of the individual, to define the value function of education as the need to transform values into the life of the educational institution and to actualise the personal needs of students, taking into account their age and social situation of their development. We believe that the same value mechanisms function at all levels of the orientation process: search - evaluation - choice - projection, but at different stages we can see different degrees of load of individual mechanisms: the assignment of values is provided to a large extent by search and evaluation, at the next stages – by choice and projection.

Defining the conceptual essence of the term mechanism, we emphasise both its psychological basis and pedagogical essence, and therefore the real possibility to influence the development of these personal mechanisms in specially organised situations of student's life. In this case, the teacher can purposefully promote the development of the mechanism of search, evaluation, choice, projection in pedagogically expediently organised situations of search, evaluation, choice and projection. By studying the action of the mechanisms of the orientation process, we reveal the potential possibilities of ensuring optimal conditions for their functioning, find ways of interaction between the teacher and the student in the process of orientation.

We believe that the peculiarities of the development of the orientation process are determined by both individual conditions of personality development/character of its life activity and age-related patterns. However, the stages of the orientation process can approach or lag far behind the stages of the student's age development, which is why pedagogy needs a special study of the peculiarities, contradictions, and trends in students' orientation towards socially significant values in the educational process.

In its most general form, the process of orientation can be presented as a life space expanded in time, in which a person builds and acquires a certain "trajectory of his/her movement" according

to the guidelines: the values of the outside world and the values of self-knowledge, self-esteem, and self-development.

The presence of orientation towards socially significant values characterises personal maturity and independence, which can occur not only during the student years, but also later. Therefore, it cannot be assumed that by the time a student graduates from an educational institution, the process of orientation should be completed. It would be more correct to assume that during the course of study, each student can "take his or her own height" in the process of orientation - to rise to a certain level of orientation in the value-based development of reality. Among the factors that have the greatest impact on students' value-based learning of the surrounding reality is the content. We believe that the content of students' orientation is always determined (in accordance with the general law of pedagogy) by the socio-cultural situation of society.

At present, the set of socially significant values is determined by the priority of universal values and includes the values that are preserved in all social systems – truth, goodness (humanism) and beauty; a global and personally significant value – life; a particularly relevant value for the current stage of society's development – the Motherland; a priority value that ensures the progress and prosperity of society and the individual – work.

Another factor that ensures students' dynamic orientation towards socially significant values is the educational institution and its central actor – the teacher, who organises the value-based interaction between the teacher and students. In this regard, the peculiarity of the "personality-society" relationship among students is that it is mediated by adults who purposefully seek to form a value-based attitude towards the world, towards other people, towards themselves, towards their past, present and future. The formation of the chain – the values of the surrounding reality – "I myself" – "My future" – is built against the background of various factors that influence the construction of life prospects of an individual. The choice of goals and prospects is made in the process of education. An educational institution is a world that is a rather limited system in which the substructures of the relationship "individual - environment", "individual - educator" are complemented by a number of interactions, among which it is necessary to emphasise the strongly acting phenomenon – a team, a group, a sphere of communication within an educational institution. The interaction "individual – environment" (personality - society) is not carried out in a straight line, but in a multiple, polystructural system, where the interaction of the individual is mediated by subject-object and subject-subject relationships.

Conclusions. It should be noted that the formation of personal value orientations and educational activities in this system of interactions is productive only when it corresponds to the mechanism of formation of the necessary properties and qualities of the individual.

УДК 811.133.1-027.512=030

СТОЛБЕЦЬКА С.Б.

Білоцерківський національний аграрний університет

svitlana_stolbetska@btsau.edu.ua

РОЛЬ АВТЕНТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ МОВИ

Дана публікація стосується проблематики викладання французької мови професійного спрямування. Акцентується увага на важливості використання автентичних документів для підвищення ефективності занять.

Ключові слова: автентичний документ, спеціалізована французька мова, розвиток комунікативних навичок, підготовка до реальних ситуацій спілкування, підвищення мотивації

STOLBETSKA S.,

Bila Tserkva national agrarian university

THE ROLE OF AUTHENTIC DOCUMENTS IN THE PROCESS OF TEACHING OF SPECIALIZED FRENCH LANGUAGE

This publication deals with the problems of teaching French for professionals purposes. Emphasis is placed on the importance of using authentic documents to improve the effectiveness of classes.

Key words: authentic documents, specialized French language, development of communication skills, preparation for real-life communication situations, increase of motivation.

Ще до того, як розпочати викладання свого курсу, педагог складає програму та обирає матеріали, за допомогою яких він планує будувати свої заняття. Зокрема, підбирає автентичні документи, які допомагатимуть йому у процесі навчання досягти очікуваних результатів.

Згідно з тлумачним словником слово «автентичний» (від грецького αὐθεντικός — справжній) означає дійсний, вірний, той, що ґрунтується на першоджерелі [1, с.15].

Автентичний документ створюється для носіїв мови й використовується членами суспільства для отримання інформації, для розваг або для спілкування. Призначення автентичного документу на момент його створення є не освітнім, а соціальним. Тобто підручник французької як іноземної мови не є автентичним документом. Для того, щоб використовувати автентичні документи як допомогу на заняттях французької спеціалізованої мови, потрібно змінити їх основну функцію на навчальну, перетворити їх на допоміжні навчальні посібники. Доповнення підручників автентичними документами аграрного спрямування дозволяє підвищити ефективність занять з французької спеціалізованої мови та вирішити відразу кілька завдань.

Розуміння культурного контексту: Використання автентичних документів, таких як тексти (статті в газетах, бланки, формуляри, флаєри), аудіо записи (пісні, дебати, інтерв'ю, новини, реклама в радіопередачах, телефонні розмови, оголошення на вокзалі чи в магазині) та аудіовізуальні документи поживає заняття зі спеціалізованої мови та сприяє кращому розумінню культури країни, мова якої вивчається. Наприклад, перегляд документальних чи рекламних фільмів на каналі «Chaîne Agricole» [2] допомагає здобувачам вищої освіти глибше зануритися в культурний контекст французької мови, краще розуміти не тільки мову, а й звичаї, традиції, історію та сучасне життя французів.

Розвиток комунікативних навичок: Автентичні документи відображають реальний спосіб спілкування між носіями мови. Це допомагає студентам вдосконалити навички читання, слухання, письма та говоріння, адже вони стикаються з реальною лексикою, граматикую та висловами.

Різноманітність жанрів: Для досконалого володіння мовою студенти повинні ознайомитися з різноманітністю стилів та жанрів мовлення. Автентичні документи можуть включати новини, статті, рекламні оголошення, літературні твори тощо. Все це автентичні документи різного рівня складності. Ми підбираємо їх відповідно до рівня здобувачів вищої освіти й надаємо пріоритет деяким документам над іншими. Наприклад, слабкішій групі пропонуємо документи, які не викликають значних мовних труднощів.

Найлегше використовувати пресу, але її потрібно адаптувати до аудиторії. Уривки з фільмів на сільськогосподарську тематику є кращими за повнометражні фільми, оскільки останні є занадто довгими і можуть викликати нудьгу та пасивність. Особливо, якщо мова фільму є занадто складною. Натомість уривок заохочує до аналізу, фокусуючи увагу на певному аспекті. Гарні результати дає використання на заняттях пісень та класичної поезії.

Збагачення словникового запасу: Автентичні документи аграрного спрямування часто містять терміни, які можуть бути незнайомі студентам. Тому майбутні перекладачі у галузі сільського господарства працюють з великою кількістю автентичних аграрних текстів та виконують вправи до них. Наприклад, при опрацюванні тексту про породу корів Абонданс їм пропонується знайти французькі еквіваленти словосполучень *молочна порода, виробництво молока, вміст азоту, виробництво сирів контрольованого походження*. [3, с. 20]. У процесі роботи з текстами студенти створюють свої термінологічні вокабулярії. Це дає можливість розширити їх словниковий запас й використовувати різноманітнішу професійну лексику в мовленні.

Підготовка до реальних ситуацій: Застосування на заняттях автентичних документів допомагає студентам підготуватися до реальних ситуацій спілкування у франкомовному аграрному середовищі, таких як переклад, робочі зустрічі, спілкування з носіями мови тощо.

Стимулювання інтересу: Робота з автентичними документами може бути цікавою та захопливою для студентів, оскільки вони вивчають мову в контексті реального життя. Інтеграція текстів з обробки ґрунту, вирощування рослин та розведення тварин у практичні заняття з французької мови дозволяє студентам одночасно вивчати мову та отримувати сільськогосподарські знання. Студенти працюють з аграрною термінологією, досліджують, які специфічні аграрні терміни використовуються у французькій мові та які з них є аналогами української й англійської мов. Наприклад, пропонуємо студентам переглянути фрагмент відео «Lamoissondutournesol — 2023» («Збирання врожаю соняшника — 2023»). У процесі перегляду студенти знайомляться з тим, як відбуваються жнива у Франції, яка техніка застосовується та які виникають труднощі. Завдання: виявити й пояснити спеціалізовану лексику, додати її до свого термінологічного вокабуляря та знайти відповідники французьких термінів в англійській мові. Для цього студенти можуть скористатися Французько-англійсько-українським словником аграрної термінології [4].

Адаптація до змін мови: Автентичні документи дозволяють студентам спостерігати за змінами в мові, такими як нові вирази, мовні тенденції та сленг. Наприклад, студенти знайомляться з термінами, які з'явилися вже в ХХІ столітті: такими як «éco-participation» або «éco-contribution». (англ. «ecoparticipation», укр. «екоучасть» або «ековнесок») та «transition énergétique» (англ. energytransition, укр. «енергетичний перехід»).

Розвиток критичного мислення: Аналіз автентичних документів допомагає студентам розвивати критичне мислення та навички оцінювання інформації.

Підвищення мотивації: Результати вивчення мови через роботу з автентичними документами можуть бути більш очевидними й заохочувальними, оскільки студенти бачать практичний результат своєї праці.

У процесі навчання викладач пояснює ті граматичні явища, які зустрічаються під час роботи з автентичними документами. Перегляд фільму часто супроводжується субтитрами. Рівень сприймання та розуміння усного й письмового мовлення перевіряється за допомогою вправ та тестів, зокрема в програмі Moodle.

Отже, автентичні документи суттєво збагачують заняття французької спеціалізованої мови та сприяють досягненню освітніх цілей професійного навчання кваліфікованих перекладачів у галузі сільського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник іншомовних слів/ за ред. О. С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. 966 с.
2. Chaîne Agricole. URL: <https://www.youtube.com/@chaineagricole>
3. Столбецька С.Б. Французька мова (як друга іноземна): двосторонній переклад. Практикум. Біла Церква: БНАУ, 2021. 73 с. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/6128>
4. Французько-англійсько-український словник аграрної термінології для студентів-філологів аграрних закладів вищої освіти / уклад. Столбецька С.Б., Ігнатенко В.Д., Береговенко Н.С., Демченко Н.С. Біла Церква, 2023. 207 с. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/8882>

УДК 81'355:636.09

ЦВИД-ГРОМ О.П., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
Tsvidgrom@gmail.com

ДО ПИТАННЯ АКЦЕНТУАЦІЙНИХ НОРМ ТЕРМІНІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Розглянуто особливості акцентуаційних норм ветеринарної термінології. Акцентовано, що в українській мові наголос вільний, тобто не закріплений за якимось певним складом. Наголошення фахової термінології обумовлюється усталеними правилами, а також відображається у словниках.

Ключові слова: українська мова, акцентуаційна норма, наголос, терміни, ветеринарія.

Акцентуаційна норма – це одна з головних категорій орфоепічної культури фахового мовлення. Знання основних правил наголошування загальнонаукової й вузькоспеціальної термінології (слів і словосполучень) та вміння дотримуватися цих правил у процесі професійного спілкування є запорукою високої мовної культури фахівця й майбутнього спеціаліста.

Акцентологія – розділ науки про мову, що «вивчає систему словесних наголосів та історичні зміни їх в окремій мові або в групі споріднених мов» [1]. Словесний наголос української мови постійно був у центрі досліджень багатьох мовознавців на початку ХХ століття та й до нині (Л.А.Булаховський, В.М.Русанівський, М.М.Пилинський, В.Н.Винницький, М. І. Погрібний, С.І.Головащук, М. М. Пещак, С. Караман, А.П.Коваль, Л.І.Мацько, З.О.Мацюк та ін.). Науковці вказували, що наголошення слів сформувалося внаслідок історичного розвитку праслов'янської і староукраїнської систем та має системні закономірності у контексті різних частин мови (іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів і т.д.).

Порушення акцентуаційних норм бувають викликані впливом інших мов (російської, польської, румунської, угорської тощо), місцевих говірок, а також можуть бути пов'язані з відсутністю навичок нормативного наголошування.

В українській мові наголос різномісний, або вільний, тобто не є фіксованим за якимось певним складом слова. У медичних термінах поширені стабільні іншомовні морфеми (частки слова), які мають **постійний наголос**.

Наводимо найуживаніші:

- *гнатія*, – *графія*, – *естезія*, – *манія*,
- *мегалія*, – *метрія*, – *плазія*, – *патія*,
- *рагія*, – *скопія*, – *томія*, – *тонія*,
- *трофія*, – *урія*, – *філія*, – *фобія*,
- *френія*, – *холія*, – *цефалія*.

У сучасній українській термінології, як і в загальнолітературній мові, відомі наголошування, що не виконують слово- та форморозрізнявальної функції, а є нейтральними. Виникнення паралельних наголосів у словах спричиняється його внутрішньою структурою, дією аналогії, а також специфікою функціонування наголосу в усному мовленні. Терміни-варіанти потребують дослідження з погляду їх доцільного і правильного вживання в науковій термінології, тобто з погляду їхньої нормативності. Тож наголос може диференціювати лексичне значення терміна: *водяний* – той, що має у своєму складі воду; *водяний* – із підвищеним умістом води, водянистий; *гладкий* – рівний (*гладкі м'язи*), *гладкий* – жирний (*гладкий чоловік* – вживається в розмовному стилі); *луна* (скло) і *лунá* (лусочки); *лікарський* (від іменника лікар), *луна* (збільшувальне скло), *лікарський* (від іменника ліки), *лунá* (на шкірі голови). Отже, у медичній лексиці, як і в багатьох інших терміносистемах, наявні слова з **подвійним наголосом**, обидва варіанти якого є нормою: *вугілля*, *нудіти*, *помілка* (*але – помилковість, помилковий*), *первісний*, *спонукáč*, *постарілий*, *пóперék*, *прісінок*, *прóпóліс*, *прóсвіт*, *прóстій*, *пружний*, *рогівковий*, *родовий*, *стáріння*, *стáріти*, *столá* і *стóлу*.

У медичній термінології акцентна варіантність є досить поширеним явищем, наприклад: *речовина́*, *голосова щіли́на* (рекомендованим є суфіксальне наголошування); *шлу́нковий*, *гомі́лковий*, *за́родковий*, *надглотко́вий* (рекомендованим у прикметникових термінологічних назвах із суфіксом *-ов* є наголос на суфіксальному голосному).

Слова з подвійним наголосом потрібно запам'ятати: *пОмИлка*, *зАвждИ*, *назАвждИ*, *правОнИсний*, *прОстИй*, *слІзьмИ*, *рОзбІр*, *доповІдАч*, *дОговОру*, *жАлібнИй*, *м'ЯзовИй*, *пЕрвІсний*, *перЕстАрок*, *тАкОж*, *глОтковИй*

У деяких словах наголос не піддається правилам, його потрібно тільки **запам'ятати**.

Таблиця з наголосами на складах:

1-й	2-й	3-й	4-й
-----	-----	-----	-----

кúшка	борóдавка,	диспансёр	ветерина́рія
кóсий	всерéдині	фаховúй,	одноразóвий
нiзд́ря	надлúшок	томогра́фія	дешевина́
пóмилка	серéдина	бюлетéнь	медикамéнт
(рiдше– помiлка)	вимóга	переляк	начистоту́
спiна	гортáнь	симетрiя	невитравнiй
ста́туя	пара́ліч	ятрогéнія	неврастенiя
фóльга	ясéнний	Епіфіз	недовiднiй
щéлепний	чумнiй	диспансёр,	сирокочéний
щiпци́	iка́ння	грижовúй;	щодобовúй
щiчний	лiмфóйдний	гiпотéнзія	асиметрiя
б́чний	сенсóрний	кiстковúй	кровоточiти
за́дирка	iнсúльт	лiктьовúй	наднирковá за́лоза

Отже, наголошення фахової термінології в українській мові обумовлюється усталеними правилами, а також відображається у різноманітних словниках (тлумачних, термінологічних, орфографічних, орфоепічних). Часті порушення норм наголошування, якоюсь мірою, зумовлені складністю української системи акцентуації, що відображає особливості українського наголосу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови. URL: <https://slovnkyk.ua/index.php> (дата звернення 09.10.2023).

УДК378.4(477)"364"

КАРПЕНКО С.Д., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
svitlanka_nova@ukr.net

ПИТАННЯ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ: ВИПАДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ТА НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

В тезах порушено питання нестандартних умов проживання та перебування учнів під час навчання в умовах війни. Звернуто увагу на особистісну орієнтацію методики навчання та проблеми здобуття загальної й професійної освіти в Україні.

Ключові слова: загальна та професійна освіта, експериментальна освіта, індивідуалізовані методи навчання, освіта в умовах війни.

KARPENKO S.D., Ph. D. in Philology
Bila Tserkva National Agrarian University
svitlanka_nova@ukr.net

THE ISSUE OF INDIVIDUALIZATION OF EDUCATION IN UKRAINE FOR UKRAINIANS: CASES OF THE INFLUENCE OF WAR ON THE ATTAINMENT OF EDUCATION AND THE PROVISION OF EDUCATIONAL SERVICES

The theses raised the issue of non-standard living conditions and stay of students during their studies in wartime conditions. Attention is drawn to the personal orientation of teaching methods and the problems of obtaining general and professional education in Ukraine.

Key words: general and professional education, experimental education, individualized learning methods, education in war conditions.

Сучасність, зі своїми викликами та перспективами в освіті недалекого майбутнього, зіткнулася з проблемою особистісного підходу до навчання на всіх рівнях освіти та виконанням поставлених у перспективному плані завдань. За вимогами «Нової української

школи», зазнає переосмислення ролі вчителя у навчальному процесі та відповідно його професійна підготовка, «варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини [2, с. 16; 4, с. 586].

У зв'язку з введенням в Україні правового режиму воєнного стану (Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 "Про введення воєнного стану в Україні") діти можуть здобувати освіту за дистанційною формою в закладі освіти, в якому навчалися раніше. Навіть якщо заклад освіти фізично зруйновано – він однаково може організовувати дистанційне навчання для всіх здобувачів. Серед роз'яснень пункту зазначено: «Якщо дистанційне навчання в закладі освіти не здійснюється, дитина може продовжити навчання в іншому закладі освіти на території України. Для цього один із батьків, опікунів чи інших законних представників, родичів має подати в заклад освіти заяву про зарахування (її скановану копію чи фотокопію). Заява подається будь-яким способом: особисто або електронною поштою, через месенджер або іншим зручним способом для заявника. Під час організації освітнього процесу може застосовуватися дистанційна форма навчання або технології дистанційного навчання під час організації здобуття освіти за різними формами (очною (денною, вечірньою), заочною, мережевою, екстернатною, сімейною (домашньою), педагогічним патронажем)». Тобто держава іде на зустріч усім видам ініціативи навчання. Головна мета – безпечні умови навчання та якісний результат, контрольований процес з боку освітнього закладу [1].

Зважаючи на те, що люди під впливом війни опинилися у різних життєвих ситуаціях, важливим є психологічний чинник сприйняття соціумом та відповідними навчальними установами різних випадків, у яких людина намагається навчатися, адаптувавшись до умов свого перебування.

Розглянемо декілька прикладів таких умов та способів навчання. Перший – це тимчасово переміщена особа в межах України. В умовах війни вона віддалена від лінії фронту, але не відчуває себе у безпеці через систематичні ракетні обстріли та режими повітряних тривог. Якщо такий індивід проживає в умовах табору, навчання супроводжується іншими складнощами (наприклад, пошук можливості усамітнення для концентрації уваги при засвоєнні матеріалу лекцій тощо). Порушення науковцями проблеми психічного здоров'я дозволяє побачити та використати позитивні методики оздоровлення та збереження нормальної психіки в умовах війни. Проте варто враховувати головніший, як на нашу думку, аспект – це оточення індивіда як соціальне (родина, колектив, сусіди, знайомі, друзі), так і матеріальне (притулок, власний дім, квартира, гуртожиток, бомбосховище тощо). У зіставленні різних складових нашого життя, освіта і бажання навчатися будуть вторинними перед забезпеченням людині житла, їжі, фінансової допомоги та досягнення нею психічної рівноваги.

Другий – це особа, що виїхала за кордон та перебуває у нібито безпечних умовах. Індивід у іншому мовному середовищі автоматично набуває вимушеної ізоляції. Його перебування у таборі, притулку, винаймає житлі також не можна вважати комфортним місцем для навчання. Природно, що на першому місці у таких осіб стають матеріальні та соціальні проблеми адаптації до умов проживання. Психічний стан таких індивідів перебуває у постійному очікуванні непередбачених обставин, що вимагатимуть негайних дій з його боку, щоб знову і знову досягти рівноваги, так би мовити «втриматися на плаву».

Навчання в перерахованих нами обставинах є подвигом, зусиллями індивіда, націленими на щасливе майбутнє. І тут розуміння «щасливого майбутнього» не розглядається як казкова перспектива, а передусім як звичайні умови життя, час про який писав Т. Шевченко «і на оновленій землі врага не буде...».

Важливим допоміжним механізмом у виокремленні методів навчання, які підходять до тих чи інших умов є анкетування. Різні питальники дозволяють узагальнювати статистику спрямовану на сприйняття освітніх нововведень. Так, зокрема, зараз активно пропагується вивчення англійської мови, а точніше досягнення розмовного її рівня серед українців. Для

цього є облаштовані безкоштовні 6-8 місячні курси, на які потрібно зареєструватися. А також відео та аудіо матеріали в Інтернеті тощо. Процес навчання триває, тому висновки робити зарано. Проте активність українців та інтерес до навчання свідчать, що це нація, яка любить навчатися. В самому процесі навчання людина знаходить задоволення моральних потреб (здобуття перемог, похвали, самоствердження у своїх можливостях, сподівання на отримання кращого фінансового положення у близькому майбутньому). Що ж до шкільної та професійної освіти, то тут мотивація дещо розтягнута межами самих процесів. Навчання у школі триває 11 або й 12 років, професійна освіта від 3 до 7 років. Умови життя українців під час війни частково перетворюються на поняття «жити тут і тепер». Наші студенти ідуть працювати часто на виснажливу роботу і віддають перевагу праці перед навчанням, щоб легшим способом отримати моральне задоволення від результатів праці. Перспектива запровадження європейських принципів навчання і здобуття спеціальності, коли навчання не обмежується часовими межами, а полягає у «якісному» виконанні навчальних кредитів, також може обернутися для українців проблемою нестачі професійних кадрів (як і у Європі зараз). Зіткнувшись з навчальними труднощами, частина студентів так і не отримає дипломів.

Передбачаючи пріоритетні напрямки модернізації української освіти, Л. Шелестова вважає, що «індивідуалізація навчання є вимогою сьогодення. Реалізація цих ідей пов'язана з визначенням методів діагностики індивідуальних можливостей учнів, рівня розвитку їхніх ключових компетентностей, спеціальних здібностей та нахилів до певного виду діяльності; розширення можливостей диференціювати зміст навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів; зміни ролі вчителя з транслятора знань на помічника та консультанта» [4, с. 588]. В ланці шкільної освіти Україна має більше десятка експериментальних програм на базі освітніх закладів, на зразок: «Нова Українська школа» (базова освіта), «Авторська школа в Україні», «Школа партнерської кооперації», «Індивідуальне навчання у науковому ліцеї», «Професійна орієнтація у Новій українській школі». Програмна мета таких установ дещо відрізняється. Як приклад, актуальним в апробації Програми «Нова українська школа у поступі до цінностей» стало «смісловне наповнення цінностей у виховному процесі, створення системи цінностей засобами виховних проєктів, оновлення форм і методів виховання на цінностях, партнерської взаємодії в розвитку ціннісно орієнтаційної активності учасників освітнього процесу, духовної практики виховання української еліти тощо». Учасники експерименту взяли участь в проєктах спрямованих на «формування і розвиток загальнолюдських, особистих, родинних, духовних, національних, громадянських і екологічних цінностей» [3, с. 98]. Але всі експериментальні школи розраховані на дітей задалегіть відібраних (попередній відбір, співбесіда з дитиною тощо), тобто не для широкого загалу. А у випадку, якщо дитина не відповідає попереднім вимогам, що їй сказати, щоб не образити на все життя? Адже екзаменатор може помилятися. А індивідуальний розвиток дитини може мати відхилення від прийнятих стандартів. І на практиці таких випадків багато.

На наше переконання, методи та способи навчання за несприятливих умов життя індивіда мають бути концентровано-інформативними, щоб не займати багато часу для сприйняття інформації – з одного боку, та легкими для обдумування (містити в собі елементи образності, прив'язаності до традицій свого народу, спорідненими зі звичною діяльністю, способом мислення) – з іншого. Тому мають бути лише зважені кроки щодо способу модернізації чи європеїзації освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Здобуття повної загальної середньої освіти в домашніх умовах. Електронний ресурс. // URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/>
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. Електронний ресурс. // URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html/>

3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

4. Шелестова Л. В. Індивідуалізація навчання як пріоритетний напрямок модернізації сучасної освіти //PedagogicalSciencesModernProblems.URL: https://lib.iitta.gov.ua/730532/1/Modern-problems-in-science_586-589.pdf c.588

УДК 81-11(477)”19”

БЕРЕГОВЕНКО Н.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІННІ ПРИКМЕТНИКИ ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА ПРИКЛАДІ «КЕНТЕРБЕРІЙСЬКИХ ОПОВІДЕЙ» ДЖЕФФРІ ЧОСЕРА)

Проаналізовано та описано основні способи вираження категорії оцінки в середньоанглійській мові на матеріалі твору Джеффри Чосера «Кентерберійські оповіді». Визначено найпродуктивнішу лексико-семантичну групу оцінних прикметників позитивної конотації. Лексико-семантична група оцінних прикметників «моральні якості адресата» виявилася найбільш продуктивною. У ній засвідчена перевага оцінних прикметників, які маркують певні риси людського характеру, а саме: духовність, моральну силу, доброту, милосердя, добродушність, побожність, чесність та ін. Також було підмічено в матеріалі дослідження гендерні розбіжності між критеріями оцінки жінок та чоловіків.

Ключові слова: категорія оцінки, оцінна лексика, прагматика, мовна картина світу, мовна норма, художній твір.

BERENOVENKO N., lecturer

Bila Tserkva National Agrarian University

EVALUATIVE ADJECTIVES AS A WAY OF EXPRESSING THE CATEGORY OF EVALUATION IN MIDDLE ENGLISH (ON THE EXAMPLE OF GEOFFREY CHAUCER'S "CANTERBURY TALES")

The article analyses and describes the main ways of expressing the category of evaluation in Middle English based on Geoffrey Chaucer's "Canterbury Tales". The most productive lexical and semantic group of evaluative adjectives of positive connotation is determined. The lexico-semantic group of evaluative adjectives "moral qualities of the addressee" has proved to be the most productive. It shows the predominance of evaluative adjectives that mark certain traits of human character, namely: spirituality, moral strength, kindness, mercy, good-naturedness, piety, honesty, etc. The study also reveals gender differences between the evaluation criteria of women and men.

Keywords: category of evaluation, evaluative vocabulary, pragmatics, work of art.

Дана наукова розвідка має на меті визначити та описати засоби вираження категорії оцінки в середньоанглійській мові на матеріалі твору Джеффри Чосера «Кентерберійські оповіді». Наукова новизна праці полягає в тому, що через абстрактність категорії оцінки та відсутність єдиної класифікації вираження оцінних суджень дана проблема лишається актуальною і в наш час, адже засоби вираження категорії оцінки виділяються на усіх мовленнєвих рівнях, а саме: фонологічному, морфологічному, лексичному, семантичному та синтаксичному. Відповідно, категорія оцінки пронизує всі аспекти мови. Новим також є матеріал дослідження – твір Джеффри Чосера «Кентерберійські оповіді», який є одним із найяскравіших художніх творів середньоанглійського періоду.

Актуалізація категорії оцінки здійснюється через різноманітні вербальні та невербальні засоби вираження з метою реалізації тим, хто говорить, певної позитивної чи негативної установки, яка є направленою на оцінку об'єкта або ситуації в цілому. До таких мовних засобів відносяться оцінна лексика, оцінний вокатив, зменшувально-пестливі суфікси, різні прикметники (в звичайному (позитивному), вищому (або порівняльному) та найвищому ступенях порівняння), якісно-означальні прислівники оцінної семантики та багато інших. Встановлено, що у творі Джеффри Чосера «Кентерберійські оповіді» категорія оцінки

виражається більшою мірою через **оцінні прикметники та стилістичні засоби та прийоми такі як: епітети, метафори, порівняння, паралельні конструкції та інші.**

У матеріалі дослідження нами засвідчена перевага оцінних прикметників позитивної конотації, які входять до лексико-семантичної групи (далі – ЛСГ) «моральні якості адресата», яка у свою чергу має сему «характер». Найпродуктивнішими є оцінні прикметників, які маркують наступні риси характеру:

1) духовність, моральну силу як-от: *devout* (духовний), *sacred* (священний), *descent* (порядний), *moral* (моральний), *honest* (совісний), як-от: *She, ful devout and humble in hir corage | Under hir robe of gold, that sat ful faire | Hadde next hire flessch yclad hire in an haire* [1].

2) доброту, милосердя, добродушність: *good* (добрий), *kinde* (милосердний), *merciful* (милостивий): *Fro false blame, and thou, merciful mayde | Marie I meene, doghter to seint anne*[1];

3) побожність, наприклад: *charitable* (богобоязний), *religious* (благочестивий) і т. і.; Наприклад: *She was so charitable and so pitous | She wolde wepe, if that she saugh a mous | Kaught in a trappe, if it were deed or bledde* [1];

4) чесність та справедливість: *direct* (відвертий), *honest* (чесний), *fair* (справедливий): *If thou have licence for to shryve thee to a discreet |and an honest preest, where thee liketh* [1];

5) альтруїзм, великодушність, здатність на глибокі почуття до інших: *dedicāt* (саможертвований), *cordial* (сердечний), *noble* (великодушний), *delicat* (ніжний), *tendre* (ласкавий): *He was in chirche a noble ecclesiaste |Wel koude he rede a lessoun or a storie* [1];

6) відданість та вірність, як-от: *trewe* (вірний), *unfailāble* (відданий), *truste* (надійний), наприклад: *Muchel shul ye the lasse truste in hire and in| Hir wit; Youre trewe frendes olde and wise* [1];

Другою за поширеністю ЛСГ оцінних прикметників, які характеризують «інтелектуальні здібності та якості адресата», як-от: *avīsē* (розважливий, розсудливий), *intellectuāl*(інтелектуальний, розумний, кмітливий), *wise* (мудрий), *discrete* (розсудливий, розважливий) і т. д. Наприклад: *Natknowethewilofyoure trewe | Freendesoldeandwise; Ifthatyoure trewefreendesbeendiscreteand | Wise*[1].

У «Кентерберійських оповіданнях» помітною є перевага оцінних прикметників з позитивною оцінкою, які відносяться до ЛСГ, яка позначає «вміння, здібності, можливості та заслуги співрозмовника», наприклад: *mighty* (могутній, переможний), *riche* (заможний), *skilful* (здібний), *worthy* (видаєтний, непересячний), *strong* (сильний), *sōvenāble* (довершений, досвідчений) та т. і. Наприклад: *A knyght ther was, and that a worthy man, | That fro the tyme that he first bigan, | Toridenout, helovedchivalrie, | Troutheandhonour, fredomandcurteisie*[1].

Часте вживання оцінних прикметників, які описують або характеризують зовнішність людини, свідчить про важливість для носіїв середньоанглійської мови фізичних характеристик, як-от: *fressh* (свіжий), *thin* (худий), *fat*, *stout* (товстий), *short-sholdred* (короткоплечий), *brood* (широкий), *heigh* (високий), *sclendre* (стрункий) та ін. Наприклад: *He was as fressh as is the month of may. |Hir nose tretys, hir eyen greye as glas, |Hir mouth ful smal, and therto softe and reed;|But sikerly she hadde a fair forheed* [1];

Прикметники, що оцінюють негативні риси характеру людини, менш представленими в оповіданнях Джеффри Чосера. Лексико-семантична група прикметників негативної оцінки вербалізує такі якості людського характеру як злість, гнів, підлість, жорстокість, лють, як-от: *crueel* (жорстокий), *uvel* (злий), *dishonest* (безчесний), *angry* (лютий, розлючений) та інші. Наприклад: *And as a crueel tigre was arcite;| As wilde bores gonne they to smyte, | That frothen whit as foom for ire wood* [1].

Також варто зазначити, що існують гендерні розбіжності між критеріями оцінки людей. Жінок більше оцінюють за такими критеріями як: краса, привабливість, зовнішність, оцінка фігури, манер та характеру, наприклад: *A wuf he hadde of excellent beautee, For whan I se the beautee of youre face, | Ye been so scarlet reed aboute youre yen, | It maketh al my drede for to dyen, The fairnesse of that lady that I see | Yond in the gardyn romen to and fro | Is cause of al my*

criyng and my wo. | I noot wher she be womman or goddesse, |But venus is it soothly, as I gesse [1].

Чоловіків же, здебільшого оцінюють за результатами їхньої праці, вчинків, здобутків. Наприклад: *Whilom, as olde stories tellen us, | Ther was a duc that **highte** theseus; | Of atthenes he was lord and governour, | And in his tyme swich a **conquerour**, | That **gretter** was ther noon under the sonne. | Ful many a riche contree hadde he wonne; | What with his **wysdom** and his **chivalrie**, | He conquered al the regne of femenye* [1].

Категорія оцінки є характерною саме для прикметників, адже їм онтологічно властива категорія означальності як основа якості, а його типологія базується на відмінностях між носіями ознаки та об'єктами оцінки. Він вказує на певний стан, якість, ознаку, властиву або приписувану об'єкту. Проблема вивчення оцінних прикметників потребує повного комплексного осмислення їхніх семантико-граматичних і комунікативно-функціональних властивостей.

Категорія оцінки в середньоанглійській мові на прикладі «Кентерберійських оповідей» Джеффри Чосера виражена значною мірою через вживання автором оцінних прикметників, різноманітних стилістичних засобів та прийомів, таких як: епітети, іронія, метафори, порівняння, паралельні конструкції та ін.

Було встановлено, що перевага надається оцінним прикметникам позитивної конотації. Лексико-семантична група оцінних прикметників «моральні якості адресата» виявилася найбільш продуктивною. У ній засвідчена перевага оцінних прикметників, які маркують певні риси людського характеру, а саме: духовність, моральну силу; доброту, милосердя, добродушність; побожність; чесність та справедливість: альтруїзм, великодушність, здатність на глибокі почуття до інших; відданість та вірність. Серед інших за поширеністю ЛСГ оцінних прикметників ми виділили ті, що характеризують «інтелектуальні здібності та якості адресата», «вміння, здібності, можливості та заслуги співрозмовника», «зовнішність людини». Прикметники, що оцінюють негативні риси характеру людини, менш представлені в оповіданнях Джеффри Чосера. Лексико-семантична група прикметників негативної оцінки вербалізує такі якості людського характеру як злість, гнів, підлість, жорстокість, лють та ін. Також було підмічено в матеріалі дослідження гендерні розбіжності між критеріями оцінки жінок та чоловіків. Наприклад, жінок більше оцінювали за зовнішністю, фігурою, манерами, в той час як чоловіків – за результатами праці, власних здобутків, перемог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chaucer, J. (1957). *The Canterbury Tales. The Complete works of G. Chaucer.* Boston, Mass: Houghton Mifflin. URL: <https://quod.lib.umich.edu/c/cme/CT> (дата звернення: 15.10.2023).

УДК 81'25(0.034.2)(038)

ВЕЛИКА К.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

Kate-velyka@ukr.net

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІНСТРУМЕНТИ ТА РЕСУРСИ

Анотація. Перекладацькі інструменти та ресурси є невід'ємною частиною роботи перекладача. Щоденно перекладач користується ними для здійснення правильного перекладу. Наявна інформація про відповідник перекладу може міститися не тільки в перекладних двомовних словниках, а й в інформаційних базах, які можуть бути розміщеними на різних ресурсах. Якість перекладу залежить від вміння володіти перекладацькими ресурсами, інструментами, різними джерелами інформації.

Ключові слова: перекладацький інструментарій та ресурси, автоматичні системи перекладу, системи машинного перекладу, електронні словники, база даних.

Основним інструментом у роботі перекладача є лінгвістичний словник, який допомагає у пошуку найкращого еквіваленту перекладу. Існує велика кількість і різноманіття перекладних двомовних і багатомовних словників, що можуть бути загальними, термінологічними, галузевими та технічними. Перекладачу також допомагають і інші інформаційні ресурси, якими можна скористатися при відсутності наявного еквіваленту. Вміння володіти перекладацькими ресурсами, інструментами, різними джерелами інформації впливають на якість перекладу.

Сучасні перекладацькі реалії вимагають швидкого темпу перекладу текстів у великих об'ємах. На допомогу приходять системи машинного перекладу, системи автоматизованого перекладу CAT (Computer Assisted Translation) та електронні словники останнього покоління: Abby Lingvo live, PROMT, Multitran. Зазначені електронні словники мають онлайн версії у вільному користуванні. Англomовні видавці паперових словників, таких як Oxford dictionary, Cambridge dictionary, пропонують вільний доступ до їх відповідних онлайн версій.

Позитивним моментом для всіх видів електронних словників є те, що всі вони інтерактивні і володіють посиланнями на приклади з оригінальними текстами мови перекладу.

Паралельне використання оригінальних текстів допомагає краще підібрати відповідник для мови перекладу тому, що контекст найкраще висвітлює значення терміну в певному словосполученні. Використання саме текстових ресурсів є актуальним для вирішення проблеми неперекладності, або відсутності відповідника вузько-галузевого терміну в перекладному словнику [3].

Наприклад, фітопатологічний термін *гетеробазидіальний гриб* в більшості електронних словників (Lingvo, Abby Lingvo live, Multitran) відсутній. Натомість онлайн система машинного перекладу Google translate, що є сервісом компанії Google, яка користується власним програмним забезпеченням і пошуковою системою інтернету, має еквівалент перекладу – *heterobasidion*.

Знайшовши відповідник, можемо перекласти наступне українське речення на англійську мову:

<p><i>Гетеробазидальні гриби (Heterobasidiomycetidae) – це підклас базидальних грибів, у яких базидія багатоклітинна, а базидіоспори розташовуються по одній на кожній клітині.</i></p>	<p>Heterobasidion is a genus of basidiomycetes that have multicellular basidium. Their basidiospores are located on each cell by one.</p>
---	---

Пошук еквіваленту даного терміну через латинську назву *Heterobasidiomycetidae* є ще одним способом перекладу, але він займає багато часу. Доводиться користуватися словником-довідником з фітопатології [4].

Автоматизовані системи перекладу CAT останнього покоління теж користуються пошуковою системою інтернету і пропонують фрагменти оригінального тексту, а також запам'ятовують слова, словосполучення і фрази, які вже використовувалися під час перекладу раніше. Така інформаційна база значно полегшує і прискорює процес перекладу.

Професійні перекладачі використовують програми з вбудованою пам'яттю перекладу (translation memory). Спеціалізовані та тематичні словники входять в основу таких CAT систем. Раніше перекладені уривки текстів можуть бути повторно використані в ТМ-системі, але перекладач їх редагує і застосовує у правильному контексті мови перекладу. Саме цим автоматизований переклад відрізняється від машинного, який здійснюється комп'ютером.

Розрізняють два види систем машинного перекладу: 1) трансферні системи перекладу (синтаксис і словник вхідної мови аналізуються для перекладу тексту та порядку слів у реченні, 2) системи машинного перекладу семантичного типу (відображають зміст вхідного тексту з урахуванням семантичних та синтаксичних структур мови перекладу). Трансферні системи перекладу є складнішими і використовують бази декількох мов-посередників. За системами, що здійснюють переклад на основі декількох мовних баз, знаходиться майбутнє. Їх досліджують і вони знаходяться на рівні розроблення [1].

Існує потреба для створення електронних текстових баз в Україні. Вони поєднували б паралельні перекладні та неперекладні тексти, які в подальшому слугували б базою для наукових досліджень і створення нової системи машинного перекладу [3].

Натомість, перекладачу доводиться витратити час на пошук відповідників мови перекладу. Вузько-галузеві терміни з фітопатології, а саме: офіційні перекладні назви карантинних захворювань рослин, можна знайти лише на сайті Головного управління держпродспоживслужби в Київській області (зазначено вже перекладену назву захворювання на українську мову та латинська назва збудника)[2]. Нажаль невелику кількість карантинних захворювань рослин вдається знаходити в довідниках, словниках-довідниках з фітопатології. Якщо виникає потреба у зворотному перекладі на англійську мову, знову використовуємо латинську назву збудника:

- бактеріоз винограду (Хвороба Пірса) – (*Xylellafastidiosa* Well et al.) - Pierce'sdisease;
- бактеріальна строкатість рису bacterialleafstreak- (*Xanthomonasoryzae*pv. *oryzicola*(Fangetal.) Swingsetal.);
- бактеріальний опік рису - (*Xanthomonasoryzae*pv. *Oryzae* (Ishyama) Swingsetal.) - BacterialBlightonrice;
- жовта хвороба гіацинтів – (*Xanthomonascampestrispv. hyacinthi*(Wakker) Dovson.) - hyacinthyellows.
- буро гниль картоплі (*Ralstoniasolanacearum* (Smith) Yabuuchi et al.) - Bacterial Wilt [5].

Отже, збільшення темпів розвитку технічного прогресу дозволяють перекладачам застосовувати нові ресурси та інструментарії, прискоривши процес перекладу і задовольнивши замовника якісним перекладом. Застосування систем автоматичного перекладу САТ є невід'ємною частиною роботи перекладача тому, що вбудовані тематичні словники, системи запам'ятовування перекладених частин тексту та посилання на оригінальні частини тексту мови перекладу спрощують і покращують процес роботи.

Текстові перекладацькі ресурси, а особливо паралельних неперекладних текстів, показали свою високу ефективність для галузевого перекладу. Трансферні системи перекладу подають надії, тому створення електронних текстових баз в Україні є актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гречуха Л.О., Кузєбна В.В. Системи машинного перекладу: оглядовий аналіз. URL:<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/86.pdf>.
2. Головного управління держпродспоживслужби в Київській області. Бактеріоз винограду (хвороба Пірса): веб-сайт URL:<https://old.dpssko.gov.ua/novini/bakteroz-vinogradu-hvoroba-prsa-xylella-fastidiosa-wells-et-al/>.
3. Набережнева Т. Є. Текстові перекладацькі ресурси, їх види та особливості використання. URL:<http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v22/53.pdf>
4. Словник-довідник з фітопатології / Пересипкін В.Ф. та ін.; за ред. В.Ф. Пересипкіна. Київ: Урожай, 1985. 200 с.
5. Термінологічний словник-довідник з фітопатології: навч. посібник / С.В. Станкевич, Л.В. Жукова, В.В. Горяїнова, О.М. Батова. Житомир: Рута, 2023. 118 с.

УДК 378.147:81'25

ІГНАТЕНКО В.Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП РОБОТИ ПЕРЕКЛАДАЧА

У тезах йдеться про важливість координації роботи перекладача і редактора по закінченні перекладацького процесу. Сьогоднішні системи перевірки якості значно автоматизували цей процес, особливості якого мають знати майбутні перекладачі.

Ключові слова: переклад, редактор, перекладач, системи якості перекладу, автоматизація.

Ihnatenko V., PhD in Pedagogic Sciences
Bila Tserkva National Agrarian University

TRANSLATION QUALITY ASSURANCE AS AN IMPORTANT STAGE OF A TRANSLATOR'S WORK

The thesis discusses the importance of coordinating the work of a translator and an editor at the end of the translation process. Today's quality assurance systems have greatly automated this process, and future translators should be aware of its peculiarities.

Keywords: translation, editor, translator, translation quality assurance systems, automation.

Контроль якості перекладу є важливим етапом у самовдосконаленні та розвитку перекладача у своїй сфері. Працюючи багато років без фідбеку від редактора, перекладач може навіть не підозрювати про свої численні помилки. Відтак важливо розуміти цінність аналізу помилок від редактора, аналізувати свої помилки та вчитися на них.

Таким чином, зворотній зв'язок між редактором і перекладачем є важливим етапом для вдосконалення перекладацької компетентності. Оскільки перекладач, як і будь-який інший постачальник товарів або послуг, потенційно має етичні та юридичні обов'язки перед своїм замовником або роботодавцем. З розвитком мовної галузі в глобальному масштабі ці зобов'язання набувають великого значення. Для захисту обох сторін розроблено стандарти, які мають на меті чітко визначити їхні взаємні обов'язки.

Стандарт ISO 17100:2015 Translation Services - Requirements for Translation Services опубліковано Міжнародною організацією зі стандартизації 1 травня 2015 року. Він був підготовлений Технічним комітетом ISO/TC 37 «Термінологія та інші мовні та інформаційні ресурси», Підкомітет SC 5 «Письмовий, усний переклад і пов'язані технології».

Відповідний стандарт в Україні має назву «Послуги щодо перекладання. Вимоги до послуг щодо перекладання». Він набув чинності 1 жовтня 2017 року відповідно до Наказу № 244 від 19.08.2017 «Про прийняття національних нормативних документів та змін до національних нормативних документів, гармонізованих з європейськими та міжнародними нормативними документами, та скасування нормативних документів України».

За відповідність стандартам перекладу відповідає менеджер перекладацького проекту, редактор та коректор. На сьогодні процес контролю якості перекладу також частково автоматизовано, зокрема йдеться про інструменти, що застосовуються перекладачами, редакторами й менеджерами бюро перекладів для контролю якості перекладу.

Програми контролю якості перекладу (QA-програми) допомагають знаходити поширені помилки в перекладених текстах за формальними ознаками, працюючи виключно з двомовними файлами, створеними в професійних перекладацьких програмах. QA-програма аналізує вихідний і перекладений текст у конкретному реченні (сегменті) і заносить усі підозрілі сегменти до спеціального звіту. Відповідальність за прийняте рішення цілком і повністю лежить на користувачу, чи робити зміни у тому чи іншому сегменті.

Також важливим етапом є не лише визначення помилок редактором та надсилання такого звіту перекладачеві, а й класифікація таких помилок. На практиці перекладацьке бюро, яке зацікавлене у розвитку своїх співробітників, розробляє відповідну класифікацію помилок (категорії типу accuracy, grammar, terminology, style тощо) та розробляє до неї шкалу оцінок (наприклад, minor, major, critical).

В ідеалі саме менеджер проекту має забезпечувати комунікацію між перекладачем і редактором. Проте в житті такий обмін коментарями і файлами може тривати досить довго, доки обидві сторони не погодяться щодо того чи іншого варіанту перекладу. Рішенням для уникнення такої монотонної роботи є автоматизація процесу. У такому разі менеджеру достатньо вибрати перекладача і редактора та створити запит на оцінювання перекладу. Усі подальші дії система здатна координувати самостійно: взаємодія між учасниками процесу відбувається у межах системи і передавання файлів теж автоматизоване. У такому випадку менеджер витрачає на координацію цього процесу мінімум часу, а ефективність в разі зростає.

Приклади помилок, що виявляють такі системи: різні завершальні розділові знаки, реєстр першого слова, цифри або теги форматування, подвійні пробіли, пробіли перед розділовими знаками, пробіли в кінці сегмента (trailing spaces) тощо, неправильні роздільники в десяткових дробах, одиниці вимірювання тощо, аббревіатури, однакові вихідні

сегменти тексту перекладено по-різному, переклад значно коротший або довший, ніж вихідний текст, неперекладені сегменти та несегментований текст, помилки правопису тощо.

Довіривши перевірку технічних питань програмі, перекладач або редактор зможе зосередитися на більш творчих завданнях — точності перекладу та якості тексту.

Найпопулярніші на сьогодні інструменти контролю якості перекладу: Xbench, QA Distiller, Verifika, ErrorSpy, Linguistic Toolbox тощо. Кожен із цих інструментів має свої особливості та оптимальну конфігурацію перевірки для конкретного проекту або для своїх потреб у цілому.

Отже, сучасному перекладачу важливо знати і розумітися на принципах роботи таких систем, щоб у майбутній професійній діяльності бути готовим повноцінно працювати у координації з менеджером перекладацького проекту та редактором.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструменти контролю якості перекладу. URL:<https://technolex.com/uk/articles/instrumenty-kontrolya-kachestva-perevoda.html> (Дата звернення : 10.10.2023 р.)
2. Оцінювання якості перекладу та навчання перекладачів на їхніх помилках. URL:<https://proteomos.com/uk/blog/assessing-the-quality-of-translations-and-teaching-translators-based-on-their-mistakes.html> (Дата звернення : 07.10.2023 р.)
3. ISO 17100:2015 - Translation services - Requirements for translation services. URL:<https://www.iso.org/standard/59149.html> (Дата звернення : 07.10.2023 р.)

УДК378:130.2

ОРДИНА Л.Л., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна
larisaorduna@ukr.net

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК ПРОЦЕС КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Організаційно-педагогічні умови виховання особистості студента як процес культурної ідентифікації орієнтують на розвиток творчої індивідуальності особистості і реалізуються за допомогою вдосконалення професійно-творчих здібностей, залучення до світової культури, занять улюбленим предметом, творчого, варіативного характеру навчання, захоплення майбутньою професією.

Ключові слова: культурна ідентифікація, культурні цінності, педагогічний підхід, виховання.

ORDINA L., Ph. D. in Pedagogy

Bila Tserkva National Agrarian University

STUDENT PERSONALITY EDUCATION AS A PROCESS OF CULTURAL IDENTIFICATION

Organizational and pedagogical conditions for the education of the student's personality as a process of cultural identification are oriented towards the development of the creative individuality of the individual and are implemented through the improvement of professional and creative abilities, involvement in world culture, classes in a favorite subject, creative, variable nature of learning, enthusiasm for the future profession.

Key words: cultural identification, cultural values, pedagogical approach, education.

Сучасній українській державі потрібні зміни в акцентах виховання людини. Заклад вищої освіти покликаний формувати національну ідентичність і усвідомлення гордості за те, що ти громадянин саме цієї держави. Важливим завданням виховання особистості студента у вищій школі є опанування не лише системи професійних знань, а й долучення до культурних цінностей, що домінують в українському суспільстві. Базуючись на принципах культурологічної особистісно-орієнтованої освіти, ми розглядаємо культурну ідентифікацію, як механізм збереження національної культури.

Культурна ідентифікація як своєрідний духовний стан особистості, її менталітет, формується залежно від традицій, культури середовища буття людини і водночас сама впливає на них, існує як джерело культурно-історичної динаміки нації. Завдяки створеній системі національної освіти, орієнтованій на загальнолюдські, національні та регіональні цінності, процес культурної ідентифікації особистості студента стає базовим виховним процесом ЗВО.

Культурна ідентифікація особистості студента виступає духовним каталізатором національного відродження і вищим проявом національної свідомості. Найяскравішим ціннісним виявленням самобутніх індивідуально-національних рис особистості є національні особливості світогляду, світосприймання та світорозуміння, котрі формують національну унікальність життєвих позицій та активності людини.

Процес культурної ідентифікації особистості студента відбуватиметься успішно, якщо будуть запроваджені такі умови освіти та життєдіяльності студентів:

- за основну умову культурної ідентифікації виступатиме цілісне культурне середовище закладу вищої освіти, в якому студент займає позицію суб'єкта саморозвитку в освіті;

- культурна ідентифікація буде усвідомлена викладачами та студентами як суспільна та особиста цінність;

- процес виховання особистості студента здійснюватиметься з урахуванням етапів його культурної ідентифікації (акультурації, інкультурації, самоідентифікації);

- зміст професійної підготовки буде наповнений культурними цінностями та особистісними смислами.

Процес культурної ідентифікації особистості студента ґрунтується на зовнішніх та внутрішніх чинниках. Це цілісне культурне середовище вищого закладу освіти, професійно-педагогічна культура викладачів, діалог культур, що створює моральну атмосферу у виші, культурна життєдіяльність студентів, становлення у студентів «Я-концепції» людини культури, розвиток національної самосвідомості особистості, оволодіння основами історико-національної культури, розвиток здібностей до моральної рефлексії, творчої самореалізації у світі культурних цінностей.

У співвідношенні культури і освіти доцільно розглянути дві складові культурної ідентифікації: народну та національну. Народна культура передається з покоління у покоління за допомогою пам'яті, мови, пластики, органів чуття, а національна культура - за допомогою освіти. Саме тому, національна освіта має бути спрямована на розвиток загальнолюдської культури і розглядатись в контексті світової [1].

Дослідження дали змогу зафіксувати, що у перший рік навчання у ЗВО відбуваються складні процеси адаптації та пристосування до нового культурного освітнього середовища. Студенти-першокурсники сприймають зміст навчальних дисциплін через призму особистості викладача (цікаво – не цікаво, подобається – не подобається), тобто через виразність емоційного компонента культурної ідентифікації. У зв'язку з тим, що сприйняття культурних цінностей відбувається на рівні емоцій, однією з умов цього етапу є рівень педагогічної культури викладача. Таким чином, сутність першого етапу виявляється в акультурації особистості студента, тобто залучення його до культурних цінностей через зміст пропонуваніх навчальних дисциплін. Результати першого етапу культурної ідентифікації показали, що у студентів виникає інтерес до знань історичного культурного спадку, любов до національних надбань народу.

На другому та третьому курсах, визначальною умовою є творчість студентів у навчальній діяльності, у культурному середовищі вишу, пошук «Я-концепції» у процесі інкультурації та ідентифікації з культурними цінностями. На перший план виступають: середовище ЗВО як умова трансляції культурних цінностей самого студента та бажання виразити себе в діяльності як суб'єкта культури.

Третій етап процесу культурної ідентифікації містить у собі становлення духовно-моральної особистості. На цьому етапі особистісний компонент має пріоритетний розвиток. Студент усвідомлює відповідальність за трансляцію культури майбутньому поколінню. У нього проявляється чітка громадянська позиція та потреба у самовираженні у світі культури.

Необхідною умовою третього етапу процесу культурної ідентифікації стає діалог культур, моральна ідентифікація.

Отже, розглядаючи освіту як частину національної культури, ми встановили, що між рівнем професійно-особистісної культури та рівнем культурної ідентифікації існує тісний взаємозв'язок, що сприяє цілеспрямованому процесу виховання особистості студента щодо формування національних цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Танчер В.В. (2019). Культурна ідентичність в полікультурному суспільстві. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, (4), 271–285.

УДК 37.015.3.(477):42(07)

ЧЕРНИЦУК Ю.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

Jjulia28jjulia@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглядається проблема комп'ютеризованого навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі. Особлива увага приділяється використанню інформаційних та комунікаційних технологій.

Ключові слова: комп'ютеризоване навчання, мультимедійні технології, комп'ютерні програми, Інтернет ресурси.

CHERNYSHCHUK Y. I., assistant

Bila Tserkva National Agrarian University

THE USE OF COMPUTER TECHNOLOGY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

The article deals with the problem of computerized teaching of foreign languages in higher educational institutions at the present stage. Particular attention is paid to the use of information and communication technologies.

Key words: computerized learning, multimedia technologies, computer programs, Internet resources.

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується демократизацією всіх внутрішніх і зовнішніх процесів, більшою відкритістю нашої країни зовнішньому світу. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників сьогодення являються інноваційні технології.

Навчання і виховання студентів на основі широкого використання комп'ютерних технологій дає змогу у повній мірі реалізувати свій освітній, соціальний і духовний потенціал та забезпечує активізацію всіх сфер діяльності, у першу чергу навчально-пізнавальної. Однією з найсуттєвіших переваг впровадження таких моделей в практику навчання можливість в повній мірі реалізувати такі методи:

- індивідуалізації (можливість персонально працювати з кожним студентом, враховуючи його здібності, рівень знань, умінь та навичок);
- диференціації (можна обирати та пропонувати студентам необхідні варіанти навчальних завдань, певної складності й кількості та у такій послідовності, що відповідає їхнім пізнавальним можливостям, рівню знань та умінь);
- інтенсифікації (наявні різні засоби презентації навчального матеріалу, його структурування з широким залученням інтерактивних видів і форм робіт)

Комп'ютеризоване навчання іноземним мовам дозволяє контролювати навчальну діяльність студентів з високою точністю і об'єктивністю, здійснюючи постійний зворотній зв'язок, надає викладачам можливість планувати такі види діяльності, які вносять елементи зацікавленості в навчальний процес. Це дозволяє створити активне кероване комунікативне середовище у якому здійснюється навчання.

Взаємодія студентів з комп'ютером, таким чином, із простого обміну інформацією або виконання команд перетворюється на багатогранну діяльність у цьому середовищі, завдяки чому перед студентом відкриваються дійсно необмежені можливості.

Комп'ютеризоване навчання іноземних мов має цілий ряд переваг:

Варіативність застосування на різних етапах навчання:

- можливість використання на будь-якому етапі роботи на практичному занятті;
- навчальний матеріал краще сприймається і легше запам'ятовується;
- економне використання навчального часу;
- індивідуалізація навчання, визначення глибини, послідовності засвоєння, темпу роботи;
- збір та обробка статистичних даних про індивідуальну навчальну діяльність студентів;
- скорочення видів роботи, що викликають стомлювання студентів;
- використання різних аудіовізуальних засобів навчання (графіки, звуку) для збагачення і мотивації навчання, наочного та динамічного подання матеріалу;
- розгалуження послідовності навчання на основі аналізу помилок студента;
- адаптація існуючих навчальних матеріалів до комп'ютеризованих умов навчання;
- створення комфортного середовища навчання;
- впровадження експериментальних досліджень;
- активізація навчальної діяльності студента;
- інтенсифікація навчання та підвищення рівня мотивації;
- формування самооцінки студентів та створення умов для самостійної роботи.

Безумовно, перелічені переваги комп'ютерної форми навчання допомагають вирішити основне завдання мовної освіти - формування у студентів мовної компетенції, але не слід забувати про певні недоліки:

- комп'ютери не забезпечують певних важливих рис реальної комунікації;
- комп'ютери не дають відчуття співпраці як у випадку роботи з викладачем;
- комп'ютери - це машини і можуть перестати функціонувати у будь-який момент;
- читання тексту з екрану втомлює більше, ніж читання друкованого тексту.

Сучасні комп'ютеризовані навчальні курси іноземних мов можуть широко використовуватися для ознайомлення студентів з новим мовним матеріалом, новими зразками, на етапі тренування та застосування знань, навичок і вмінь. За їх допомогою студенти можуть виконувати такі види навчальної діяльності:

- тренування правопису;
- вивчати лексичний матеріал;
- удосконалювати розуміння аудіо текстів;
- розвивати техніку читання;
- вивчати граматику;
- тренувати вимову.

Інтегровані підходи до комп'ютеризованого навчання базуються на двох важливих технологічних розробках: мультимедійних засобах навчання та Інтернет ресурсах.

Мультимедійні засоби навчання представляють собою різновид комп'ютерних технологій, які об'єднують в собі традиційну статичну візуальну інформацію (текст, графіку) і динамічну інформацію (мову, музику, відео, анімацію), обумовлюючи можливість одночасного впливу на зорові та слухові органи чуття, що значно покращує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, створює умови більш тісної співпраці між викладачем і студентом.

Отже, використання комп'ютерних технологій значно розширює та урізноманітнює програму вивчення іноземних мов у ВНЗ. Надає доступ до різноманітних автентичних матеріалів, спонукає студентів до вивчення іноземних мов, розширює їх мотивацію до навчання, надаючи можливість працювати у зручному для них темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кухарьонюк С. С. Використання новітніх засобів навчання у вивченні іноземної мови студентами немовних ВНЗ / С.С. Кухарьонюк. URL: http://eprints.zu.edu.ua/22480/1/Kukharyonok_doc_4.pdf (дата звернення 12.11.2020).

2. Beatty, K. Teaching and Researching Computer Assisted Language Learning. 2003, New York : Longman. 3. Dudeney, G., & Hockly, N. How to Teach English with Technology. 2007. Essex: Pearson Longman. URL: <https://doi.org/10.1093/elt/ccn045>

УДК 001.4:63:81'243

БОНЬКОВСЬКИЙ О.А., старш. викладач
Білоцерківський національний аграрний університет
o.bonkovski@btsau.edu.ua

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ АГРАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Розглядаються питання інновативних підходів у вивченні іноземної аграрної термінології.

Ключові слова: аграрна термінологія, мовна імерсія, гейміфікація, онлайн-платформа, онлайн-середовище.

Вивчення іноземної аграрної термінології має багато різних чинників і особливостей. Аграрна термінологія може бути дуже специфічною і складною для розуміння через велику кількість термінів та понять. Деякі терміни можуть бути унікальними для певної галузі аграрного сектору. Вивчення іноземної аграрної термінології залежить також від загального рівня володіння іноземною мовою студентами. Без досконалого володіння мовою складніше визначитися з коректним використанням іноземних термінів.

У різних країнах і навіть галузях сільського господарства термінологія може відрізнятися. Відсутність стандартизованої аграрної термінології може створювати плутанину для студентів та користувачів. Деякі терміни можуть бути важкими для розуміння, якщо немає практичного досвіду в аграрному секторі. Якщо це можливо, бажано залучати експертів з аграрної галузі для читання лекцій, виступів та практичних занять на іноземній мові. Їхні знання та досвід додадуть цінності курсу.

Розробка інтерактивних онлайн-ресурсів і мобільних додатків для вивчення аграрної термінології може значно полегшити доступ до навчання та зробити процес навчання цікавим та зручним для аудиторії аграріїв. Іноземна термінологія постійно розвивається, тому важливо постійно оновлювати такі навчальні платформи, додаючи новий вміст і реагуючи на потреби користувачів.

Навчання іноземній термінології, включаючи аграрну термінологію, вимагає особливого підходу та стратегій. При вивченні іноземної термінології слід враховувати цільову аудиторію, які вимоги освітньої програми та який рівень підготовки студентів. Дуже корисно залучати студентів до мовної практики, включаючи спілкування з носіями мови через участь в аграрних форумах, обговореннях чи проектах. Важливим є також досягнення мовної і культурної імерсії, тобто вивчення іноземної термінології в мовному та культурному контексті країни, де вона використовується.

Для покращення процесу навчання іноземної термінології необхідно використовувати нові підходи, методи та технології, наприклад, інтерактивні мобільні додатки, онлайн-платформи, відеоуроки та веб-ресурси. Інтерактивні додатки можуть містити вправи для вивчення слів та виразів в контексті, а також тести для оцінки знань. Використання віртуальної реальності та розширеної реальності допоможе побудувати імерсивне вивчення термінології, що дозволить створити інтерактивні сценарії та ситуації, де студенти можуть використовувати терміни в реальних умовах. Використання адаптивних навчальних платформ допоможе адаптуватися до індивідуальних потреб та рівня навчання студентів. Це дозволяє оптимізувати навчання та надавати більше матеріалу студентам, які рухаються швидше, або надавати додаткову підтримку тим, хто потребує більше часу.

Сьогодні все більше застосовуються технології штучного інтелекту для аналізу потреб і прогресу студентів, а також для рекомендацій щодо додаткових матеріалів та вправ. Залучення студентів до спільного вивчення та співпраці в онлайн-середовищі (collaborative learning) може бути використано для спільного обговорення термінів та вирішення завдань. Ще один важливий інструмент мотивації студентів – гейміфікація дозволяє через рольові ігри та змагання стимулювати студентів у вивченні іноземної термінології. Надання можливості студентам вибрати матеріали та завдання, які відповідають їхнім індивідуальним потребам

та цілям (персоналізація навчання), також стимулює їх бажання вивчати мовний матеріал. Неодмінним є, звичайно, також мультимедійний підхід у навчальному процесі: різні типи матеріалів, такі як аудіо, відео, інтерактивні симуляції та ілюстрації, для полегшення розуміння та запам'ятовування термінів є перевіреним способом підвищення ефективності навчання.

Інновації у навчанні іноземній термінології допомагають зробити процес більш ефективним, цікавим та зручним для студентів, надаючи їм інструменти та ресурси для успішного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Міністерство освіти та науки України. Київ, 2020. 71 с. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
2. Комісаров В. Н. Теорія перекладу (Лінгвістичні аспекти). URL: <http://ukrdoc.com.ua/text/34562/index-11.html>
3. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Key competences for lifelong learning, Publications Office of the EU, 2019. url: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>
4. Amparo Alcina. Teaching and Learning Terminology: new strategies and methods. Universitat Jaume-I, Castellón, Spain. pp.: 1-9.<https://doi.org/10.1075/term.15.1.01alc>
5. Silvia Montero Martínez, Pamela Faber Benítez. Terminological competence in translation. pp.: 88–104<https://doi.org/10.1075/term.15.1.05mon>

УДК 159.944.4:37.091.212:63

ДОРОШЕНКО І.В., старш. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ПОНОМАРЕНКО Т.І., д-р філософії

Білоцерківський інститут економіки та управління, Університету «Україна»

i0679291924@ukr.net; solovei24081994@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті наведено аналіз основних теоретичних підходів до вивчення проблеми стресостійкості особистості. Наведено результати дослідження рівня стресостійкості студентів аграрного ЗВО.

Ключові слова: стрес, стресостійкість, стресові фактори, соціальна адаптивність, студенти аграрних спеціальностей.

DOROSHENKO I., Senior Teacher

Bila Tserkva National Agrarian University

i0679291924@ukr.net

PONOMARENKO T., PhD in Psychology

Bilotserk Institute of Economics and Management, University "Ukraine"

solovei24081994@gmail.com

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AGRICULTURAL SPECIALTIES STUDENTS' STRESS RESISTANCE

The article provides an analysis of the main theoretical approaches of the problem of stress resistance research. The results of the research of the level of stress resistance of the agricultural university students' are given.

Key words: stress, stress resistance, stress factors, social adaptability, agricultural specialties students.

В сучасних умовах невизначеності, військових подій в Україні, занепаду економічної, соціальної, політичної та інших сфер особливо гостро постає проблема стресостійкості громадян країни. Українцям потрібно вирішувати проблеми з пошуком житла, заробітку для сім'ї, відновлювати зруйновані будівлі, реабілітувати поранених внаслідок війни і зцілювати «душевні рани» травмованих. Особливо вразливими до таких подій є молодь. Маючи невичерпну запальну енергію та великі амбіції студенти хочуть мати стабільне сьогоднішнє,

яскраве студентське життя, гарні емоції та позитивні події. Тому питання стресостійкості студентів посідає вагомe місце в порядку денному серед актуальних проблем для психологів.

Аналіз наукової літератури показав, що проблемами стресу та стресостійкості займалися такі науковці як (Г. Сельє, Р. Лазарус, Дж. Еверлі, Р. Розенфельд, Л. Китаєв-Смик та ін.). Відтак, стресостійкість досліджували як: особистісний адаптаційний потенціал (А. Маклаков), стійкість особистості, стійкість до стресу, толерантність до стресу (Г. Дубчак, В. Крайнюк, І. Малкіна-Пих, Т. Титаренко, Р. Раге, О. Сафін, Т. Холмс та ін.), психічну та психологічну стійкість (В. Бодров, В. Корольчук І. Малкіна-Пих та ін.), емоційну стійкість (Л. Аболін, І. Малкіна-Пих та ін.), емоційно-вольову стійкість (О. Тимченко та ін.), резилієнтність особистості (Н. Гусак, В. Чернобровкіна, В. Чернобровкін, А. Максименко та ін.), екстремальну стійкість (О. Столяренкота ін.). Водночас потребують систематизації й уточнення основні теоретичні підходи до розуміння стресостійкості як психологічного феномену з урахуванням реалій сьогодення.

Зокрема, на думку Т. Холмса і Р. Раге [3, с. 162], стресостійкість особистості – це «ступінь стійкості до стресових факторів (стресорів)». При цьому, Г. Дубчак висвітлює стресостійкість «як здатність людини протистояти негативному впливу стресових факторів, обумовлених індивідуальним комплексом її вроджених і набутих психолого-фізіологічних властивостей і процесів» [1, с. 40].

Схожою є думка Т. Тихомирової, яка визначає стресостійкість «як здатність людини протистояти стресу, самостійно вирішувати проблеми, що виникають на шляху духовного зростання та фізичного самовдосконалення [2, с. 42].

Проблема стресостійкості студентської молоді має свою специфіку. Адже, юнацький період має свої вікові виклики (сепарація від батьків, дорослішання, зміна кола спілкування, проблеми «дорослого життя» тощо) до яких ще додалися стреси пов'язані з війною (турбота про власну безпеку та безпеку близьких, побутові проблеми, що виникли через «повітряні тривоги» та відключення води, зв'язку та світла, втрата близьких, житла чи змушений переїзд тощо).

В рамках зазначеної теми нами проведено емпіричне дослідження в якому взяли участь 47 студентів (29 хлопців і 18 дівчат) 1 та 2 курсів агробіотехнологічного факультетів Білоцерківського національного аграрного університету.

В процесі опитування ми встановили, що:

- у 50% студентів найчастіше стрес викликає війна та навчання;
- 37% здобувачів освіти назвали «непорозуміння з друзями» як причину стресу;
- 25% респондентів зазначили, що «непорозуміння з батьками є причиною для стресу у їхньому житті;
- лише 12% згадали про фінансові проблеми як причину для стресу.

Разом з тим, ми дослідили рівень стресостійкості студентів за допомогою методики «Визначення стресостійкості та соціальної адаптації» (Т. Холмса та Р. Раге). Отримані результати продемонстровано нижче.

Таблиця – Показники стресостійкості студентів (у %)

Рівень стресостійкості	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Показники у %	21 %	46 %	33 %

З таблиці ми бачимо, що 21% студентів мають низький рівень, 46 % – середній рівень і 33 % респондентів – високий рівень стресостійкості та соціальної адаптивності особистості. Студентам з низьким рівнем стресостійкості дуже складно переживати стресові ситуації, які можуть бути пов'язані з: навчанням у ЗВО, непорозуміннями з колективом одногрупників, викладачів чи керівництвом, конфлікти з батьками та друзями. умовами воєнного стану та невизначеності, через постійні «ракетні небезпеки» та «блекаути» тощо.

Отже, проблема стресостійкості особистості є, наразі, актуальною для українського народу та потребує детального вивчення. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у розробці психолого-педагогічних рекомендацій для викладачів щодо розвитку стресостійкості студентів аграрних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубчак Г. М. Розуміння стресостійкості у психологічній літературі. Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. – Вип. 649. *Педагогіка та психологія*, 2014. С. 39-47.
2. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: навч. посіб. / М.С. Корольчук, В. М. Крайнюк, А. Ф. Косенко, Т. І. Кочергіна. К.: Інкос, 2012. 272 с.
3. Holmes T. H., Rahe R. H. The Social Readjustment Rating Scale. *Journal of Psychosomatic Research*. 1967. №11 (2). С. 213–218.

УДК 005.95

КЛОЧКО А.О.

Білоцерківський національний аграрний університет
klochko_alla@ukr.net

ЕМПАТІЙНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Визначено, що емоційний інтелект впливає на процеси прийняття ефективних рішень відповідно до викликів зовнішнього середовища, розвиток людських ресурсів, формування комунікаційних зв'язків. Особливої уваги заслуговує розвиток емпатійного лідерства у здобувачів освіти для розвитку професійних компетентностей як роботи з людьми з позиції емпатії, тобто здатності ставити себе на їхнє місце, поділяти думки та почуття.

Ключові слова: лідерство, емоційний інтелект, емпатійне лідерство, професійні компетентності.

KLOCHKO A.

Bila Tserkva National Agrarian University

EMPATHIC LEADERSHIP AS A KEY FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL COMPETENCIES OF EDUCATORS

It was determined that emotional intelligence affects the processes of making effective decisions in accordance with the challenges of the external environment, the development of human resources, and the formation of communication ties. The development of empathetic leadership among students deserves special attention for the development of professional competences such as working with people from a position of empathy, that is, the ability to put oneself in their place, share thoughts and feelings.

Keywords: leadership, emotional intelligence, empathic leadership, professional competencies.

У сучасному світі, який характеризується високою конкуренцією та постійними змінами, все більш важливим стає розвиток професійних компетенцій, які дозволяють здобувачам освіти успішно реалізуватися в професійній сфері. До таких компетенцій відносяться, зокрема, емпатійне лідерство. Існуюча жорстка конкуренція на ринку праці виносить вимоги до кандидата не лише професійних або академічних знань, а й емоційних характеристик, що стає додатковою цінністю на ринку.

Саме емпатійне лідерство фокусується на розумінні та ставленні до потреб інших. Є очевидним, що емпатійне лідерство працює з людьми з позиції емпатії, тобто здатності ставити себе на їхнє місце, поділяти думки та почуття.

Емпатійні лідери здатні бачити світ з точки зору інших людей, і вони використовують це розуміння для створення позитивних і продуктивних відносин. Дослідження компанії Manchester Inc. показали, що емпатійне лідерство підвищує якість роботи на 48%, знижує кількість конфліктних ситуацій на 52%, а як наслідок – на 23% скорочує витрати та на 23% збільшує прибутковість.

Емоційний інтелект впливає на такі аспекти як прийняття ефективних відповідно до викликів зовнішнього середовища рішень, мотивація персоналу, формування соціально-психологічного клімату, корпоративної культури, розвиток людських ресурсів, формування комунікаційних взаємозв'язків між суб'єктами організації та клієнтоорієнтованість.

Поведінка людей з низьким рівнем емоційного інтелекту частіше включає спалахи гніву, грубі коментарі, неввічливість та примхливість. Це призводить до стресу та вигорання, а також до тривожної атмосфери в організації. Люди, які розвивають навички емоційного інтелекту, легше порозуміються з оточуючими, добре володіють собою, не схильні до конфліктів на порожньому місці. Приймаючи на роботу людей із високим емоційним інтелектом, підвищується ймовірність того, що всі учасники згуртуються навколо спільної ідеї та стануть не просто колегами, а друзями [2]. Лідер, який не боїться демонструвати вразливість, викликає у співробітників відчуття безпеки: вони не лякаються невизначеності, готові вчитися та ризикувати.

Якщо працівники відчувають, що інформація в організації поширюється вільно, вони: утримі частіше почуваються більш залученими; у чотири рази більше довіряють своїй організації; більш ніж утримі частіше відчувають, що їх цінують. У таких умовах працівникам не потрібно постійно вимагати необхідні дані у лідера як у центрального джерела – люди безперешкодно обмінюються інформацією між собою [1].

Розвиток емпатійного лідерства у здобувачів освіти є важливим, оскільки воно може допомогти їм: стати більш ефективними в роботі з людьми; побудувати міцні відносини з колегами; приймати більш ефективні рішення. Емпатійні лідери краще розуміють потреби та мотиви інших, що дозволяє їм більш ефективно взаємодіяти з ними. Вони вміють створювати атмосферу довіри та співпраці, яка сприяє розвитку позитивних відносин, та приймати рішення з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін.

Виділимо напрями розвитку емпатійного лідерства у здобувачів освіти: вчитися розрізняти, приймати та керувати всім спектром своїх емоцій, як «позитивних», так і «негативних»; дотримуватись кордонів у спілкуванні з людьми; розвивати навички ефективної комунікації, активного слухання, зворотного зв'язку; давати можливість брати на себе відповідальність за процес та результат; вчитися помічати емоції людей за невербальними сигналами та в діалозі; коригувати свої моделі поведінки та комунікації з командою.

Таким чином, емпатійне лідерство базується на врахуванні поведінкових реакцій людей та може стати інструментом швидкого та антикризового реагування, рушійною силою інновацій. Розвиток емпатійного лідерства у здобувачів освіти є важливим завданням, яке може допомогти їм успішно реалізуватися в професійній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чому вразливі та відкриті лідери — найефективніші. URL: <https://l-a-b-a.com/uk/blog/3015-pochemu-uyazvimye-i-otkrytye-lidery-samyeffektivnye>
2. Korn Ferry. Emotional and social competency inventory Research guide and technical manual. 2017. 96 с.

UDC 81'25

МΥKHAIENKO O., PhD in Philology
Bila Tserkva National Agrarian University
olenamykhailenko14@gmail.com

LITERARY AND NON-LITERARY TEXTS WITH THE FOCUS ON TRANSLATION

There have been analysed the contrastive approaches to literary and non-literary texts as translation objects in terms of their nature and functions. Differentiation of these text types and their specific features is essential for translators to understand the factors that influence translation.

Key words: literary texts, non-literary texts, functional style, genre, approach.

Contrasting literary and non-literary texts in our research, it is necessary to note that a translator's primary task is to identify the functional style and genre of a source text, to reveal its translation-relevant linguostylistic features determining the translator's approach.

It is significant to translators and translation researchers to distinguish literary and non-literary texts to be able to understand the factors that influence translation.

The typical features of literary texts are as follows: they are mostly written, though they may also be spoken; they are known for their canonicity (high social prestige); they fulfil an affective or aesthetic rather than transactional or informational function, with the aim to provoke emotions and/or entertain rather than influence or inform; they have no real-world truth-value – in other words, they are determined as fictional, regardless of being fact-based or not; they feature words, images, etc., with ambiguous and/or indeterminable meanings; they are characterised by ‘poetic’ language use and heteroglossia; and they may draw on minoritised styles – styles outside the dominant standard, for example slang or archaism [2, p.152].

One of the differences between literary and non-literary translation is their functions. Literary translation can be seen as having a different *skopos* – or aim – from the non-literary one. This may attempt to make the target text work as a literary text, with the openness of the source text to different interactions and interpretations by the reader. It is also possible to say that a literary translation has a closer link to the source text than non-literary, as it preserves the style and not just the message. Literary and non-literary translations can be viewed as various types of communication. If poetic communication is different from non-poetic, then its translation must also represent a type of communication different from that represented by a non-literary translation, regardless of the relationship between source and target texts [1, p.27].

According to P.Newmark [3, p.10], the major intentional difference between literature and non-literature is that the former represents the world of the mind and the imagination while the latter comprises the world of reality, facts and events. Literature is written both to be spoken and ‘sonorised’, in other words to be read out to oneself and consciously heard in the ear, while non-literary texts are written to be soundlessly skimmed.

As P.Newmark elicits [3, p.11], literary texts are about persons, with dialogues between first and second person singular, with a first person plural commentator or chorus. On the contrary, non-literary texts are about objects, mostly in the third person. The core of a piece of literature is the original or imaginative metaphor and the neologism, while the core of a non-literary text is the standard or explanatory metaphor and the plain word. Literary texts should be read aloud in the mind, slowly savoured, judiciously read repeatedly, and increasingly appreciated. The sound of non-literary texts is often ignored, and they are read quickly. As viewed by the author [3, p.11], literary and non-literary translation are two different professions, though one person may sometimes do both. They complement each other seeking in the original text a valuable but different truth – the first allegorical and aesthetic, the second – factual and traditionally functional. Literary and non-literary translations sometimes differ in their cultural backgrounds, being often referred to as the two opposing cultures.

In translation pedagogy, it is primarily important to teach the translation students to differentiate the goals of literary and non-literary translations and thus choose the right translation strategies. It is significant for a translator to identify the type of the text to be rendered – this stipulates the approach and requirements to translation, influences the choice of translation solutions and determines the degree of equivalence of source and target texts. These theoretical points will be essential for students doing their research in Translation Studies.

REFERENCES

1. Boase-Beier, J. *Stylistic Approaches to Translation*. London: Routledge, 2006. 184 p.
2. Francis, R. J. *Literary Translation*. M. Baker -G. Saldanha (eds.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London–New-York: Routledge, 2008. P. 152-157.
3. Newmark, P. *Non-Literary in the Light of Literary Translation*. *The Journal of Specialised Translation*. 2004. Issue 1. https://www.jostrans.org/issue01/art_newmark.pdf.

УДК 811.161.2'373

НОВОСАД Л. С., викладач української мови та літератури

Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»

lidia_druzhynovych@ukr.net

СТРУКТУРА МАКРОПОЛЯ «ЛІТЕРАТУРА» В ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У тезах представлено дослідження макрополя «література» в листах Лесі Українки через його лексико-семантичну та структурно-граматичну організацію.

Ключові слова: лексема, стилістичне маркування, література, епістолярна комунікація.

NOVOSAD L.S., teacher teacher of Ukrainian language and literature

Separated Structural Subdivision "Melitopol Professional College of Dmytro Motorny Tavria State Agrotechnological University"

lidia_druzhynovych@ukr.net

STRUCTURE OF THE MACROFIELD "LITERATURE" IN THE EPISTOLARY HERITAGE OF LESIA UKRAINKA

The theses present a study of the macrofield "literature" in Lesya Ukrainka's letters through its lexical-semantic and structural-grammatical organization.

Key words: lexeme, stylistic marking, literature, epistolary communication.

Листи письменників є цінним джерелом для вивчення їхньої творчості, що дає дослідникам не лише уявлення про приватне життя митців, а й розкриває особливості індивідуального стилю, зокрема на лексичному рівні. Про домінуючу позицію та широке коло смислових реалізацій макрополя «література» в епістолярній спадщині Лесі Українки свідчить частотність використання та стилістичне маркування самої гіперсеми *література*. У різних граматичних формах та словотвірних варіантах вона вживана понад 400 разів.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» подано кілька значень слова *література*:

1) уся сукупність наукових, художніх та інших творів того чи іншого народу, періоду або всього людства;

2) вид мистецтва, що зображує життя, створює художні образи за допомогою слова: а) сукупність творів цього виду мистецтва, б) літературна діяльність, процес творення художніх творів за допомогою слова;

3) сукупність друкованих творів певної галузі знань [2, с. 492].

Окрім зазначених у словнику семантичних варіантів лексеми *література*, листи письменниці репрезентують додаткові значеннєві відтінки цього поняття. Порівняємо:

1) література як уся сукупність наукових, художніх та інших творів того чи іншого народу, періоду або всього людства («*Спеціальныя сочиненія*» по **франц[узькій] літературі** слід би перш усього шукати – у самих таки французів, так всі люде беруться до діла, коли добросовісно»(вирізнення моє. – авт.) [5, с. 15]);

2) література як вид мистецтва, що зображує життя, створює художні образи за допомогою слова («*Ми складаємо громадку старших і молодших письменників українських і маємо на меті підтримувати розвиток української літератури красної*» [3, с. 225]):

а) література як сукупність творів цього виду мистецтва («*Не можна сказати, щоб література для народу була велика і щоб між нею було багато доброго*» [3, с. 259]);

б) література як літературна діяльність, процес творення художніх текстів за допомогою слова («*Я тепер не стільки музикою, скільки літературою займаюся...*» [3, с. 145]);

3) література як сукупність друкованих творів певної галузі знань чи з певного питання («*Може, справді з німецької медичної літератури трапляється що таке, що його конче слід прочитати...*» [5, с. 370]);

4) література як творчість окремого письменника («*Читали ми Вашу літературу укупі з братом...*» (з листа до М.Павлика) [3, с. 122]);

5) література як галузь знань («*Рада тим часом знов іде на урок літератури...*») [3, с. 310];

6) література як назва гуртка («*Наша громадка, так звана «література» («невеличка, але чесна»), просила мене, щоб я, побачивши Вас, передала Вам заявлення щирої поваги і симпатії»*) [3, с. 102].

Одночасно потрібно зауважити, що розгалужену семантично містку систему в епістолярії Лесі Українки представляють лексеми, які означають поняття художня література. Саме вони формують аналізоване нами макрополе «література».

Про важливе значення цього виду мистецтва адресатка пише в листах до рідних, друзів, українських письменників та діячів: «...я таки піду за дивнішою богинею, літературою» [3, с. 207]; «... маю так мало сили, що мушу її щадити для виконання того, що можу зробити ліпше і з більшим пожитком (так мені здається) для рідної літератури» [5, с. 464]. Це своєрідний спосіб вираження власної позиції та світогляду: «Вони всі звикли, що я, ненавидячи прилюдні скандали, ніколи не пишу листів в редакції, не збираю третейських судів і т. п., але в мене все ж є один спосіб – не давати їм ні стрічки, – і я можу вдатись до того способу, хоч би й як то було мені матеріально не вигідно. Я не буду загрозувати переходом в чужу літературу, як то роблять інші...» [3, с. 673].

Письменниця висловлює цікаві судження про українську літературу й долю рідного слова, які характеризують її як високоінтелектуальну, патріотичну, небайдужу мовну особистість, спостережливого аналітика з філософічним складом мислення: «*Нашій літературі багато чого бракує, але найбільш бракує доброї і талановитої критики*» [3, с. 181]; «...самою літературою часом не багато вradiиш» [3, с. 126].

Загалом макрополе «література» в епістолярній комунікації Лесі Українки має складну структуру, що об'єднує в собі лексеми різного узагальнення. До його складу входять компоненти кількох рівнів: одиниці ядра та ядерної зони, лексико-семантичні групи периферійної зони, межова лексика.

Ядро та ядерну зону формує сама лексема *література*, її контекстуальні синоніми та похідні одиниці. Периферійна зона, як одна з найбільших у лексико-семантичному полі, має великі сполучувальні властивості, є кількісно і тематично різномірною. У її структурі доцільно виділити такі лексико-семантичні групи: 'літературні персоналії', 'номінації видань і творів', 'літературні напрями і стилі', 'роди, види і жанри літератури', 'елементи форми та змісту літературних творів', 'персонажі', 'лексика, що супроводжує процес підготовки художніх текстів до видання'. До макрополя «література» входить також межова лексика, яка демонструє близькість семантичного наповнення аналізованих компонентів із значеннєвими відтінками одиниць інших лексико-семантичних полів мистецького спрямування в епістолярії письменниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богдан С. Епістолярні діалоги Лесі Українки як джерело реконструкції стереотипів міжособистісної комунікації та образів комунікантів: *Агатангел Кримський. Леся Українка і сучасність*: зб. наук. пр. Луцьк, 2008. Т. 4. Кн. 2. С. 315–337.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2001. 1440 с.
3. Леся Українка. Листи: 1876–1897 / упорядкування В. Прокіп (Савчук), передмова В. Агеєвої. Київ: Комора, 2016. 512 с.
4. Леся Українка. Листи: 1898–1902 / упорядкування В. Прокіп (Савчук), передмова В. Агеєвої. Київ: Комора, 2017. 544 с.
5. Леся Українка. Листи: 1903–1913 / упорядкування В. Прокіп (Савчук), передмова В. Агеєвої. Київ: Комора, 2018. 736 с.

УДК: 811.111'25'373.7

ПИЛИПЕНКО І.О., старш. викладач
Білоцерківський національний аграрний університет
Inna_ra.82@ukr.net

СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ МАКСИМАЛЬНОЇ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У даній статті автор концентрує основну увагу на дослідженні перекладу стійких виразів. Окреслені основні способи та прийоми перекладу фразеологічних одиниць.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, еквівалентність, адекватний переклад, способи перекладу, англійська мова.

PYLYPENKO I., senior lecturer
Bila Tserkva National Agrarian University
Inna_ra.82@ukr.net

WAYS TO ACHIEVE THE HIGHEST ADEQUACY IN TRANSLATION OF PHRASEOLOGICAL PHRASES

In this article, the author focuses on the study of translation of stable expressions. The basic methods and techniques of translation of phraseological units are described.

Key words: phraseological unit, equivalence, adequate translation, translation methods, English.

У кожній мові є велика кількість виразів, які сприймаються як єдине ціле і вживаються носіями мови в усталеному оформленні – зокрема фразеологізми. Розуміння стійких виразів значно полегшує читання літератури всіх видів, і завдання нашої роботи полягає в тому, щоб розкрити способи передачі їх сенсу й образності. Важливими питаннями завжди були передача текстового змісту та наближеність перекладу до оригінального тексту та його семантичного та символічного наповнення. Умовно можна виділити два поняття перекладу: художній переклад і лінгвістичний переклад. Перший варіант розглядає переклад як результат особистої творчості перекладача, що розуміється як передача незмінної естетичної інформації оригінального твору, тобто переклад, який максимально відповідає точці зору автора на текстовому рівні. Але переклад — це не тільки результат перекладацької діяльності, це ще й мовленнєва діяльність. У процесі перекладу одиниці мови, що перекладаються, відображаються відповідно до правил мови на яку перекладають.

Місце фразеологічної одиниці (ФО) визначається у певній класифікації: фразеологічні зрощення (ідіоми), фразеологічні єдності (метафоричні одиниці), фразеологічні поєднання і фразеологічні вирази, що дозволяє визначити «одиницю перекладу» для трансформаційних прийомів перекладу комунікативної одиниці [1, с. 40 – 42]. Близькі до ФО також прислів'я, які мають ізоморфні та аломорфні ознаки властиві фразеологізмам.

Фразеологічні одиниці зі структурою речення, тобто прислів'я та приказки можна ідентифікувати лише за допомогою речень, наприклад: *the blind leading the blind – a situation in which the person who is leading or advising others knows a little as they do.*

Можливість досягнення еквівалентності ФО залежить головним чином від співвідношення між одиницями мови оригіналу (МО) і мови перекладу (МП):

1. ФО має повну відповідність у МП. (семантика + конотація);
2. ФО може передаватися в МП тією чи іншою відповідністю, як правило, з деяким відхиленням від повного перекладу, який перекладається варіантом (аналогом);
3. ФО не має еквівалента чи аналога в МП, тобто воно неперекладне та сильно залежить від контексту.

Отже, переклад ФО можна перекласти фразеологізмом або вдатися до описового метода (приблизного еквівалента). Еквіваленти можна поділити на повні і часткові. Повні еквіваленти ФО співпадають в обох мовах по значенню, наприклад: немає диму без вогню –

there is no smoke without fire, сіль землі – the salt of the earth. Часткові еквіваленти можна розбити на три групи. Перша – ФО співпадають по значенню, але мають відмінність у лексичному складі, наприклад: в гостях добре, а вдома краще – East or West, home is the best, купити kota в мішку – to buy pig in a roke. Друга – ФО співпадають по значенню, лексичному складу, але відрізняються за числом та порядком слів, наприклад: грати на руку кому-небудь – to play into smb.'s hands,); за деревами не бачити лісу – not to see the wood for the trees. Третя – ФО співпадають за всіма ознаками, за винятком образності. Українською ми говоримо – старе, як світ, а англійською та ж думка передається зворотом – as old as the hills.

Умовою для отримання адекватного перекладу ФО є використання: еквівалента, аналога, описового, антонімічного, комбінованого перекладів, калькування. Перекладач повинен виключати можливість дослівних перекладів ФО, що спотворюють їх значення або не відповідають нормам МП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Потебня А. А. Мысль и язык. К.: СИНТО, 1993. 192 с.
2. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст. Івано-Франківськ: Плай, 1997. 178 с.
3. Мірам Г. Е. та ін. Основи перекладу: Курс лекцій; Навчальний посібник К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 240 с. ISBN 966-521-160-9.
4. Longman Dictionary of English Idioms. L., 1981.

УДК 81'373.47:316.774

РИМАР Н. Ю., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

nat_rimar@ukr.net

ЛЕКСИЧНІ ОГРІХИ ЯК НЕГАТИВНЕ ЯВИЩА МОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

У тезах представлено дослідження лексичної культури сучасного мовця щодо наявності в його усній та писемній професійній комунікації власне та невластне лексичних аномативів. Проаналізовано найпоширеніші помилконезбезпечні місця, що виникають на рівні неправильного слововживання. Схарактеризовано типові лексичні огріхи, виявлені в писемному та усному професійному мовленні, подано правильні рідномовні відповідники до кожного аноматива.

Ключові слова: мовна культура, лексична помилка, аномативне явище, усна комунікація, писемне мовлення.

RYMAR N. Yu., candidate of philological sciences

Bila Tserkva National Agrarian University

nat_rimar@ukr.net

LEXICAL ERRORS AS A NEGATIVE PHENOMENON OF LANGUAGE CULTURE OF PERSONALITY

The theses present a study of the lexical culture of a modern speaker regarding the presence of proper and improper lexical anormatives in his oral and written professional communication. The most common error-prone places that occur at the level of incorrect word usage have been analyzed. Typical lexical errors found in written and oral professional speech are characterized, the correct native-language equivalents for each anormative are given.

Key words: language culture, lexical error, anormative phenomenon, oral communication, written speech.

Професіограма сучасного працівника будь-якої сфери, окрім фахових умінь, передбачає наявність мовнокомунікативних навичок щодо дотримання правописної культури й усного спілкування в діловій діяльності. Успішний професійний портрет фахівця формує лінгвістична грамотність як свідчення патріотичності й поваги до рідного слова. Слушною з цього приводу є думка Л. В. Дорошенко, що «досконале знання державної мови, постійна турбота про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя – одна

із складових комплексу особистісних якостей і рис характеру свідомого громадянина» [3]. Аби на належному рівні виконувати покладені професійні обов'язки й не допустити при цьому аномативів у письмових документах та усній комунікації, сучасному фахівцю необхідні належні лінгвістичні знання з фонетики, орфографії, лексики, стилістики, термінології, синтаксису тощо.

Лексичні огріхи – продуктивне за кількістю репрезентантів помилконебезпечне місце усної та писемної культури мовця. Важливою причиною їхньої появи, за свідченням Т. Г. Бондаренко, дефінітивно можна означити поняттям «семантичної модифікації лексем» як лексико-семантичного процесу. Дослідниця зауважує, що у результаті цього процесу «слово частково або повністю втрачає свою концептуальність, системність, семантику і набуває властивостей, що нормативно йому не притаманні» [3, с. 52]. У сучасному мовленні часто допускаємо помилки, вживаючи лексично помилкові форми *даний / дана / дане / дані* замість більш прийнятних займенникових номінацій *цей / ця / це / ці*, до прикладу: *даний напрям роботи, у даний час, дана справа, дане питання, дане рішення, дані слова* тощо. Чи не найчастотніших в усному та писемному мовленні є аноматив *вірної / вірний* замість нормативного *правильно / правильний*: *вірної написати, вірної сказати, вірної зробити, вірний орієнтир*, коли в цих випадках доцільною є лексема *правильно / правильний*, оскільки *вірний* 'який заслуговує на довіру'; постійний у своїх поглядах і почуттях; віданий' [1]. Помилкові в нашому щоденному мовленні конструкції *вірна порада, вірна відповідь, вірний спосіб* необхідно відредагувати так: *слухна порада, правильна відповідь, надійний спосіб*.

До помилок означеного типу належать ненормативні утворення, пов'язані із вживанням лексеми *рахувати*. Слово *рахувати* потрібно використовувати лише тоді, коли йдеться про лічбу. Коли ж говоримо про думку з якогось приводу, про визначення чогось, тоді доречними є слова *вважати, гадати*. Зважаючи на це, поширену лексично помилкову конструкцію *я рахую* потрібно замінювати на *я вважаю / гадаю*. Внутрішній зміст лексеми *відтак* ('потім, після того') порушуємо зазвичай у тих конструкціях, у яких вона представлена із значенням *отже*. Необхідно також замінювати нехарактерну для української мови вставну конструкцію *таким чином* стилістично кращими варіантами: *отже* (якщо є підсумок), *отож*. Якщо ця лексема вживана у функції обставини, тоді прийнятними є словоформи *так, у такий спосіб, таким способом*.

Неточне слововживання, що суперечить основному лексичному навантаженню слова *варто*, застосоване у таких поширених у мовленні конструкціях: *варто застосувати, варто сказати, робити не варто* тощо. Замість цих помилкових лексем доречними будуть *необхідно* чи *потрібно*. Мовця нехтують лексичними нормами, коли послуговуються вербативом *наступний* замість більш прийнятної *такий*: *зробити наступне, наступні питання* і под. У непридатному йому значенні вживають і слово *відноситися*. Наприклад, *відноситися до когось, відноситися до проблеми* і т.ін. Ця лінгвоодинаця в українській мові має значення 'перебувати в певній відповідності з чим-небудь'. Значення 'виявляти свої почуття до когось або чогось' передається словом *ставитися*. У певних контекстах недоцільно послуговуватися лексемою *серйозний / серйозна / серйозне* в таких конструкціях: *серйозна посада, серйозна справа, серйозний вчинок, серйозне рішення* тощо.

Частотним є вживання невластивого українській мові вислову з *точки зору*: *з точки зору моралі; з точки зору соціального забезпечення; з медичної точки зору; з філософської та наукової точки зору; з точки зору мистецтва* тощо, який слід було б замінити на нормативне *з погляду*. Аналогічно і зі сполуками *в тому числі та тієї чи іншої*, які вживають дуже часто, коли нормативно писати й говорити *тієї чи тієї*.

Окрему помилконебезпечну групу в усній і писемній комунікації становлять пароніми. Ці лексичні помилки виникають у результаті сплутування семантики фонетично подібних одиниць, що призводить до неточності. Звукова близькість слів-паронімів зумовлює ненормативне вживання їх один замість одного. Так, сплутування значень слів *лікарський* 'який належить лікареві або такий, що стосується його діяльності' та *лікувальний* 'указує на оздоровчі, збудливі властивості, тобто має зв'язок із поняттям *ліки, лікувати*' простежено в

конструкціях: *лікарські властивості, лікарські рослини*. Помилково вживати лексему *діючий* замість *дієвий* або *чинний*: *діючий вплив, діюча комісія, діючий закон*, адже *дієвий* 'здатний активно діяти, спроможний здійснювати вплив на що-небудь'. Як бачимо, сплутування семантики паронімів зумовлюється кількома причинами: структурною та фонетичною подібністю таких лексем, неточним розумінням значення компонентів паронімічної пари тощо.

Частотними в нашому мовленні є також плеоназми і тавтології, які зазвичай семантично обтяжують висловлювання або й засмічують його. Багатослів'я виникає здебільшого через незнання семантики слів іншомовного походження або ж у зв'язку з концентрацією уваги мовця на однакових ознаках того ж предмета, явища, як зазначила дослідниця Т. Г. Бондаренко [2, с. 32]. Цього порушення можна уникнути шляхом системного аналізу значення кожної мовної одиниці. Домінують такі негативні з погляду лексичної нормативності конструкції, як *на сьогоднішній день, вільна вакансія, перша прем'єра, переважна більшість, прейскурант цін, долоні рук, адреса проживання, у жовтні місяці* тощо, тоді як правильними є такі словоформи: *на сьогодні (або на тепер), вакансія, прем'єра, більшість, прейскурант, долоні, адреса, у жовтні*.

Отже, аналіз семантично модифікованих лексем виявив, що поява помилок означеного типу зумовлюється незнанням семантики окремих слів, нерозрізненням значеннєвих відтінків лексем та їх стилістичною диференціацією, а також невмотивованим порушенням закономірностей лексичної сполучуваності в усній та писемній комунікації мовця.

СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник сучасної української мови: в 11 т.: онлайн-версія. URL: <http://sum.in.ua/>
2. Бондаренко Т. Г. Плеонастичні конструкції як конденсатор надлишкової інформації (на матеріалі мови ЗМК). *Вісник Черкас. ун-ту*. Вип. 60 : Філологічні науки. Черкаси, 2004. С. 31–38.
3. Бондаренко Т. Г. Порушення лексичних норм української мови (на матеріалі друкованих ЗМІ). *Мова у слов'янському культурному просторі* : тези доп. та повідомл. Міжнародної наук. конф. (Умань, 23–25 травня 2002 р.) Умань : Графіка, 2002. С. 52–54.

UDC 811.111'04'23:22.04

TARASYUK A.M., Senior lecturer
Bila Tserkva National Agrarian University

SUGGESTIVE LINGUISTICS AND LINGUISTIC SUGGESTIVE INFLUENCE

The concepts origins of “suggestive linguistics” and “suggestive linguistic influence” have been studied. The main functions of suggestion are defined and the differences between manipulation and suggestion are considered.

Key words: suggestive linguistics, suggestion, manipulation, linguistic suggestive influence.

ТАРАСЮК А.М., старш. викладач
Білоцерківський національний аграрний університет
tarasiuk2312ann@gmail.com

СУГЕСТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ЛІНГВІСТИЧНИЙ СУГЕСТИВНИЙ ВПЛИВ

Досліджено витоки понять «сугестивна лінгвістика» та «мовний сугестивний вплив». Визначено основні функції сугестії та розглянуто відмінності між маніпуляцією та сугестією.

Ключові слова: сугестивна лінгвістика, сугестія, маніпуляція, мовний сугестивний вплив.

Suggestive linguistics is one of the youngest areas of linguistics. It exists as a subdivision of pragmalinguistics, which is based on the statement that language serves not only as a means of transmitting information, but also as a mechanism of influence on human consciousness. Modern

studies use the term “suggestive linguistics” (Ye.V. Bobyrova, I.Iu. Cherepanova, M.R Zheltukhina, O.V. Shelestiuk, Ye.T. Yudanov, N.A. Lohinova).

Suggestive linguistics is a science that studies the phenomenon of suggestion as a complex psycholinguistic problem, combines acquired knowledge and modern methods, traditional and non-traditional approaches. The complexity of the relationship between the subject and the object (person – text – texts of myths, which are intersecting mythological fields of the person and society) determines the complex, interdisciplinary approach of suggestive linguistics: the study of linguistic aspects of suggestion is impossible without going beyond linguistics. Suggestive linguistics (from the Latin *suggestio* - suggestion) is a set of language patterns and techniques designed to influence a person's subconscious [18], suggestiveness (from the Latin *suggestion* - suggestion) is understood as “the process of influencing the psyche of the addressee, on his feeling, will, mind, associated with a decrease in consciousness, analytical and critical in the perception of suggested information. The suggester seeks to put the addressee in a certain state and encourage them to take certain actions. Language suggestive influence is an integral component of the communication act, which consists in changing the configurations of standard and individual mental schemes under the influence of text information” [1, p. 21].

In particular, suggestion has a number of functions: 1) cognitive, which contributes to the knowledge of the world and the construction of mental maps; 2) creative, which activates the emotional sphere by penetrating the subconscious; 3) regulatory, which creates a certain atmosphere and promotes the productive work of the addressee, as well as controls the emotions of the addressee; 4) pragmatic, which realizes a certain goal of the addressee; 5) transformational, which expresses the addressee's adaptation to the process of changing beliefs and attitudes; 6) receptive, which contributes to the recipient's recognition and understanding of the surrounding world; 7) harmonizing, which creates a relaxed atmosphere and helps relieve the tension of the addressee [2, p. 105–112].

One of the first books directly devoted to the manipulation of consciousness was the sociologist Herbert Frank's book *The Manipulated Man* (1964). He says that in most cases, manipulation should be understood as mental influence that is carried out secretly, and therefore to the detriment of those persons at whom it is directed. Moreover, manipulation is a hidden influence that should not be noticed by the object of manipulation. H. Schiller notes: to achieve success, the manipulation must remain invisible. The success of the manipulation is guaranteed when the person being manipulated believes in everything that is happening. Therefore, manipulation requires a false reality in which its presence will not be felt [14]. Therefore, the manipulation is carried out with the help of a special selection of linguistic means at each level of the language, from phonetics to syntax, where the selection of vocabulary plays an important role [3, p. 3–9]. If we talk about suggestion, then the addressee himself is never able to fully realize what dominant emotion he puts into this or that statement, what motive he is guided by at a specific moment. Manipulation can be carried out on feelings of respect and fear of authority, suggestion is based on trust in authority [1, p. 184].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ільницька, Л. Л. (2006) Англомовний сугестивний дискурс: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 222 арк. – Бібліогр.: арк. 182-214. 4. Ільницька Л.Л. Вербальні та невербальні засоби встановлення репрезентативної системи в НЛП // *Наук. вісник Чернівецького ун-ту: Серія «Германська філологія»*: Зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2003. – Випуск 156. С. 99-106. 5.
2. Ільницька Л.Л. (2003) Глибинні і поверхневі структури НЛП комунікації // *Мовні і концептуальні картини світу*: Зб. наук. праць. – К.: ВПЦ Київський університет, 2003. – Випуск 9. С. 115-120.
3. Климентова О.В. (2012) Вербальна сугестія та емоції (на матеріалі українських молитов) // Олена Вадимівна Климентова. – К.: Карбон ЛТД, 2012. – 320 с. 7. Слухай Н.В. Лингвистика сферы сакрального: русская культурно-языковая традиция (введение) // *Біблія і культура*. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип.10. С. 116-124.

УДК 81'243-053.4/.6:316.77

РЕЗНИК В.Г., старш. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

vit.gr.rez@gmail.com

УРАХУВАННЯ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ: КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ

У тезах автор наголошує на важливості врахування вікових особливостей дітей та молоді під час занять з іноземної мови з метою створення для учнів оптимальних умов та вибору відповідного методичного підходу, що надасть можливість викладачу ефективно розвивати індивідуальний потенціал кожного учня.

Ключові слова: вікові особливості, процес навчання, «критичний період», іноземна мова, комунікативний аспект.

RIEZNIK V., senior teacher

Bela Tserkva National Agrarian University

CONSIDERING THE AGE CHARACTERISTICS OF CHILDREN AND YOUTH IN THE PROCESS OF LEARNING GERMAN AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE: THE COMMUNICATIVE ASPECT

In theses, the author emphasizes the importance of considering the age characteristics of children and young people during foreign language classes in order to create optimal conditions for students and choose an appropriate methodical approach, which will enable the teacher to effectively develop the individual potential of each student.

Key words: age characteristics, learning process, "critical period", foreign language, communicative aspect.

Вплив віку на вивчення іноземної мови є однією з найцікавіших, але водночас і найбільш суперечливих тем у дослідженнях вивчення мови.

Загальна гіпотеза полягає в тому, що діти вивчають іноземні мови швидше й легше, ніж дорослі. Сприяє цьому так званий «критичний період», часовий проміжок, у якому іноземну мову можна опанувати особливо ефективно. Більшість прихильників такого критичного періоду припускають, що він триває приблизно до початку статевого дозрівання людини (з 6-ти до 12-ти років). А вже після нього вивчити іноземну мову досконало вже неможливо [4]. Деякі вчені навіть вважають, що цей «критичний період» починається у ранньому дитинстві, тоді як інші вважають, що він триває і після 20 років. Гіпотеза критичного періоду є дуже суперечливою [6].

Більшість досліджень процесів вивчення другої, або іноземної мови показали, що діти зазвичай успішніше навчаються іноземній мові, принаймні в довгостроковій перспективі, ніж ті, хто починає вивчати іноземну мову в підлітковому, або дорослому віці. Вчені довели, що мозок людини найбільш активно сприймає та запам'ятовує інформацію та продуктивно працює протягом першої половини життя. Таким чином, надання можливості вивчення другої, або іноземної мови якомога раніше є стратегічно важливим [1].

Доведено, що чим пізніше дитина починає вивчати іноземну мову, тим складніше йде процес навчання, хоча потрібно зауважити, що цей аргумент потрібно розглядати з точки зору індивідуальних здібностей кожної дитини [2]. Але й ранній початок, як наголошують інші науковці, не призводить автоматично до високих успіхів у навчанні. Так звані «пізні учні» мають усі шанси досягти відмінних результатів в опануванні іноземною мовою, оскільки вік впливає по різному на вивчення відповідних розділів мови. У засвоєнні граматики, до прикладу, ранній вік учня не грає важливої ролі. А ось у навчанні вимови це є вирішальним фактором. Вчені довели, що молодші учні мають явну перевагу, коли мова заходить про набуття вимови. Засвоєння граматики зазвичай успішніше, якщо вивчення іноземної мови починається в дитинстві. Діти вивчають іноземну мову інакше, ніж молодь, чи дорослі: вони використовують менш чіткі стратегії, у кожного є свій природний інтерес та

цікавість до всього нового, рівень знань учнів неоднаковий і ставлення до вивчення мови різне. Крім того, їхній мозок є дуже гнучкий і відкритий для різних (лінгвістичних) структур [3]. Методика навчання другої, або іноземної мови в початкових класах повинна базуватися на іграх, активній діяльності, наочних методах та повинна бути зрозумілою дітям. Тобто, потрібно застосовувати комунікативні методи навчання, що сприятиме засвоєнню мови, завдяки ігровому та орієнтованому на користувача підходу до іноземної мови [2].

Дослідження впливу вікових особливостей на процес набуття іншомовних комунікативних компетентностей доводять, що старші учні, молодь мають явну перевагу у вивченні іноземних мов в умовах аудиторних занять. Тобто, старші учні зазвичай швидше вивчають іноземні мови на уроках, ніж молодші [7]. Оскільки молоді люди та дорослі мають більше досвіду навчання, на який можна спиратися (стратегії навчання) під час вивчення слів і понять, відповідно тому вони швидше і якісніше можуть набувати нового словникового запасу, вони знають структуру мови та здатні аналізувати та творчо її змінювати [5].

Таким чином, можна стверджувати, що підлітковий вік є оптимальним часом для вивчення іноземної мови: молоді люди, як і діти, мають гнучкий мозок, який розвивається, і водночас вони, як і дорослі, можуть спиратися на стратегії навчання та життєвий досвід, які дозволяють їм навчатися іноземній мові відносно швидко і невимушено. Однак, успішність навчання іноземної мови залежить не тільки від віку учня, але й інші вирішальних факторів: навчального середовища, мотивації учня тощо. Вплив віку на вивчення іноземної мови є однією з найцікавіших, але водночас і найбільш суперечливих тем у дослідженнях вивчення мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Забродський М. М. Вікова психологія: Навч. посібник / М. М. Заброцький. – Тернопіль, 2005. – С. 57–70.
2. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі : [навчальний посібник] / С. В. Роман. – Київ: Ленвіт, 2009. – 216 с.
3. Kubanek, Angelika / Edelenbos, Peter (2010): Die Neuinterpretation von Differenzierung. [Електронний ресурс] / Angelika Kubanek, Peter Edelenbos // Frühes Deutsch 21 / 2010. S. 4 – 7. – Режим доступу до журн.:http://www.goethe.de/lhr/pro/frd/heft_21/FD_21_2010_Kubanek_Edelenbos.pdf.
4. Maier, G. (2009). Höheres Erwachsenenalter und Bildung. In R. Tippelt, & B. Schmidt (Eds.), VS Verlag für Sozialwissenschaften, 677-691.
5. Lindenberger, U. (2008). Was ist kognitives Altern? Begriffsbestimmung und Forschungstrends. In Staudinger, Ursula M. & Häfner, Heinz (Ed.), Was ist Alter(n)? Neue Antworten auf eine scheinbar einfache Frage. Springer, 69-82.
6. Pichler, B. (2011). Revoltierendes Anerkennen des Alter(n)s. für eine unzeitgemäße Sicht auf das Alter. *Erwachsenenbildung.at. Das Fachmedium Für Forschung, Praxis Und Diskurs.*, (13), 4-02-4-08.
7. Pagonis, G. & Salomo, D. (2014). Explizit oder implizit? Ein Dilemma der Sprachvermittlung. *Fremdsprache Deutsch*, 51, 10-14. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

УДК 378

ТРОФІМЕНКО В.О., старш. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

veravovk18@gmail.com

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Представлено характеристику та досвід використання інноваційних освітніх технологій в фізичному вихованні здобувачів освіти. Наведено організаційно-методичні особливості використання інтерактивних методів навчання для формування знань здобувачів освіти з навчальної дисципліни «Фізичне виховання».

Ключові слова: інноваційні технології, дистанційне навчання, змішане навчання, освітній процес, фізична культура.

TROFIMENKO V.

Bela Tserkva National Agrarian University

INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PHYSICAL CULTURE

The characteristics and experience of using innovative educational technologies in the physical education of education applicants are presented. Organization al and methodological features of the use of interactive teaching methods for the formation of knowledge of education applicants in the discipline "Physicale ducation" are presented.

Key words: innovative technologies, distance learning, mixed learning, educational process, physical culture.

Сучасний освітній процес у закладі вищої освіти вимагає використання інноваційних технологій, які дозволяють підвищити ефективність навчання та зробити його більш цікавим та захоплюючим. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес фізичної культури сприяє покращенню якості навчання, розвитку мотивації та інтересу здобувачів освіти до занять фізичною культурою, а також формуванню здорового способу життя.

Основним завданням сучасної системи фізичного виховання у закладах вищої освіти є: підвищення у здобувачів освіти рівня фізичної підготовленості, забезпечення оптимальних умов для їх фізичного розвитку, формування потреби до систематичних занять фізичними вправами.

Традиційний підхід до організації фізичного виховання студентської молоді не дозволяє в достатній мірі здійснювати вирішення основного завдання – всебічного розвитку особистості, що обумовлює доцільність розробки і впровадження в процес фізичного виховання здобувачів освіти різних інноваційних технологій [1].

Використання інноваційних технологій в фізичному вихованні здобувачів освіти повинно здійснюватися на основі інтегрального підходу, який обумовлює реалізацію здобувача освіти у навчальній, соціальній, професійній та суспільній діяльності [4].

У практиці фізичної культури найбільшого поширення набули ігрові технології. Застосування багато складних ігрових технологій з урахуванням особливостей освітнього процесу з фізичної культури можливо в навчальній і позанавчальній діяльності. У першому випадку – включенням ігрових технологій в структуру традиційних видів занять і в логіку традиційних методів навчання, у другому – використанням нетрадиційних ігрових технологій.

Серед інноваційних технологій, які застосовуються в освітньому процесі фізичної культури, можна виділити такі, як електронне навчання, використання сучасних засобів контролю та оцінювання рівня фізичної підготовленості здобувачів освіти, застосування ігрових та інтерактивних форм навчання, використання мобільних додатків та гаджетів для здоров'я.

Упровадження інноваційних технологій в освітній процес фізичної культури потребує врахування психолого-педагогічних особливостей студентської молоді, їх індивідуальних потреб та інтересів, а також створення належних організаційних та матеріально-технічних умов для ефективного застосування нових технологій.

Інноваційні технології в освітньому процесі фізичної культури дозволяють: покращити якість освіти (індивідуальний, адаптований підхід до потреб кожного здобувача освіти); зробити навчання більш цікавим та захоплюючим; підвищити мотивацію здобувачів освіти до навчання.

Упровадження нових видів рухової активності в систему фізичного виховання закладів вищої освіти сприяє формуванню мотиваційно-ціннісного ставлення здобувачів освіти до занять, підвищує їх відвідуваність, призводить до позитивних змін показників фізичного стану тих, хто займаються [2].

Однією з перспективних сучасних форм фізичного виховання здобувачів освіти є спортивно-орієнтоване фізичне виховання, що базується на принципах конверсії спортивного тренування, яке сприяє формуванню особистісної фізичної культури здобувача освіти.

Самостійний вибір здобувачем освітнього виду спорту(рухової активності) сприяє підвищенню його зацікавленості заняттями фізичного виховання. При цьому з'являється можливість здійснення індивідуального підходу до навчання на заняттях конкретного здобувача освіти, а також можливість удосконалюватися в обраному фізкультурно-спортивному напрямі [3].

Упровадження інноваційних технологій в освітній процес фізичної культури є важливим завданням, яке дозволяє підвищити ефективність навчання та зробити його більш цікавим та захоплюючим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круцевич Т., Малахова Ж. Проблеми реформувань у системі фізичного виховання закладів вищої освіти. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020. № 1. С. 268–277.
2. Москаленко Н.В., Пічурін В.В. Зміст психофізичної підготовки у фізичному вихованні студентів спеціальності «Організація перевезень і управління на залізничному транспорті». *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. №1. С. 197 – 202.
3. Сидорчук Т.В. Використання інноваційних технологій зміцнення здоров'я студенток у навчальному процесі вищих навчальних закладів. *Спортивна медицина*. 2014. №1. С. 75–79.
4. Сичова Т. Засоби підвищення рівня теоретичної підготовленості студенток в процесі фізичного виховання. *Молода спортивна наука України*. 2012. С.123-126.

УДК 741.9

ШУЛЬСЬКА Н.М., канд. філол. наук

Волинський національний університет імені Лесі Українки
nat_sh@ukr.net

НОВІ ФОРМАТИ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ ВИДАНЬ У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

У розвідці досліджено нові формати літературно-художніх видань як вияв модифікації традиційної книги в сучасному медіапросторі. Звернуто увагу на такі різновиди нестандартних видань, як фліпбук, фензін, скетчбук, тревелбук, смешбук, джанкбук тощо. Більш розгорнуто проаналізовано видавничу й тематичну природу артбука як найцікавішого мистецького явища, що ілюструє метаморфозу книги в останні десятиліття.

Ключові слова: літературно-художнє видання, артбук, видавництво, медіапростір.

SHULSKA N.M., candidate of philological sciences

Volyn National University named after Lesya Ukrainka
nat_sh@ukr.net

NEW FORMATS OF LITERARY AND ARTISTIC PUBLICATIONS IN MODERN MEDIA SPACE

The investigation explored new formats of literary and artistic publications as a manifestation of the modification of the traditional book in the modern media space. Attention was paid to such types of non-standard publications as flipbook, fanzine, sketchbook, travelbook, smashbook, junkbook, etc. The publishing and thematic nature of the artbook as the most interesting artistic phenomenon, which illustrates the book's metamorphosis in recent decades, is analyzed in more detail.

Key words: literary and artistic publication, art book, publishing house, media space.

Сучасний український видавничий ринок, що намагається задовольнити найвибагливіші читацькі та авторські запити в медіапросторі, ставить перед видавцем досить складні завдання, змушуючи його постійно бути готовим до роботи з творами будь-якого виду, жанру, тематики, способу виконання. Експериментальні проекти, покликані протистояти витісненню друкованих видань цифровими пристроями, намагаються популяризувати книги завдяки їхній модифікації на рівні форми та змісту. Одним із найцікавіших явищ, що ілюструє метаморфозу книги в останні десятиліття, є поява таких різновидів літературно-художніх видань як артбуків – унікальної форми для втілення будь-якого нестандартного видавничого задуму, яка за особливістю технік виконання, та змістовим наповненням ні на що інше не схожа. Першими

об'єктами, що відображають риси артбукових видань в Україні, стали книги футуристів. З того часу вони зазнали значної модифікації та увібрали в себе увесь потенціал сучасних мистецьких напрямів та течій, вражаючи несподіваними формами, матеріалом та змістом. Сьогодні реалізацією такого роду проєктів займаються мистецькі об'єднання, творчі майстерні, видавництва-нішери, рідше – потужні видавництва.

До характерних особливостей структури артбука можна віднести: нестандартне розташування традиційних книжкових елементів, відсутність або розмитість науково-довідкового апарату, видозміну конструкції книги та наявність у ній додаткових елементів, поєднання різноманітних мистецьких технік, застосування техніки колажу, шрифтове акцентування.

Ці креативні літературно-художні видання мають різну ціннову політику та орієнтовані на специфічну читацьку аудиторію: артбуки, що постають як витвір-інсталяція, доступні для масового споживача лише на виставках і музеях (їх неможливо тиражувати, адже такі книги розраховані лише на споглядання); артбуки як видавничий продукт теж є доволі дорогими, ексклюзивними (їх наклад обмежений, оскільки спрямований на задоволення вузькоспеціалізованих та естетичних потреб споживачів).

Здатність артбуків бути втіленими як видавничий продукт має низку проблем, пов'язаних із технологією виготовлення та експлуатації, їх описом та каталогізацією, номінуванням та окресленням меж майбутніх проєктів, видавничого опрацювання. Необхідно враховувати, що робота редактора суттєво модифікується, адже ознаки візуальної книги не завжди піддаються традиційному редакційному аналізу. Тому до кожного артбукового видання необхідно підбирати індивідуальну методику опрацювання. Важливими для втілення мистецького задуму артбука є тісна співпраця з самим автором та залучення до роботи спеціального мистецтвознавця-консультанта [3].

Специфічність та нестандартність реалізації «книг художника» залежить від їхніх різновидів. Сучасний мистецький простір пропонує такі формати артбуків: фліпбук, фензін, скетчбук, тревелбук, смешбук, джанкбук. Головними перевагами фліпбука та фензіна є зручний формат, що в розгорнутому вигляді нагадує екран рідера, планшета або мобільного телефона, невеликий розмір (вміщуються у кишеню чи жіночу сумку), оригінальне розміщення тексту [1]. Скетчбук зручний для фіксації ідей і задумів, переживань, замальовок емоційного стану. Унікальність таких форматів, як тревелбук, смешбук та джанкбук полягає в можливості їх створення власними руками, адже для оформлення необхідні підручні матеріали та непересічна фантазія.

Аналіз тематико-типологічного репертуару літературно-художніх видань видань формату артбуків, опублікованих та виготовлених упродовж останніх років у 20 творчих майстернях і видавництвах України, засвідчив, що в сучасному мистецькому і видавничому просторі функціонують такі типологічні групи арткниг:

- тиражовані артбуки, що випускають українські видавництва («Артбук», «Видавництво Старого Лева», «Віват», «Terra incognita», «Балтія-друк», «Раритети України» та ін.) у рамках серій «Альбоми та артбуки», «Мистецькі книги» тощо;

- артбуки ручної роботи творчих майстерень і мистецьких об'єднань («Аграфка», «Ковчег», «Val»);

- артбуки-самвидав (видавничі проєкти молодих художників і дизайнерів).

За тематичним наповненням диференціюємо такі різновиди артбуків:

- один твір одного автора («Сергій Жадан. Пливи, риби, пливи», «Грицько Чубай. Марія»);

- відомий твір, перевиданий у форматі арткниги («Тарас Прохасько. НепрОсті», «Валер'ян Підмогильний «Місто»);

- артбуки-колекції етнографічного матеріалу («Скриня. Речі сили», «Наречена», «Традиційне вбрання українців у 2-х томах»);

- мистецькі артбуки-каталоги робіт художників, часто створені в жанрі творчої біографії («Вілл Гомпертц «Що це взагалі таке? 150 років сучасного мистецтва в одній

пілюлі», «Сучасне мистецтво України. Портрети художників», «Віталій Куліков. Живопис», Григорій Бондаренко. Альбом»);

- артбуки фотоілюстрацій («RAW Історія змін українців та армії», «Роман Пятковка. Квартира 20»);

- артбуки-абетки-енциклопедії («Шептицький від А до Я», «Франко від А до Я», «Шевченко від А до Я», «Антонович від А до Я»);

- артнотатники і замальовки («Чарівний сад», «Різдво Джоанни»);

- артбуки-комікси («Мюнхгаузен. Правда про неправду»);

- дитячі артбуки («Рукавичка», «Валізка вражень», «Мій дідусь», «Моє дивовижне тіло»).

- лімітовані артбуки (наклад у межах 100 примірників) («Як у Тіні», «Енеїда Базилевича». Такі видання зазвичай продають у комплекті разом із мистецькими продуктами – картинами, шовкографією тощо.

Сьогодні окремі з артбуків уже мають мобільні додатки, як наприклад, етнографічне видання, що набуло великої популярності, «Скриня. Речі сили».

Зважаючи на високу якість цих видань і їх елітність, ціна арткниги теж висока. Якщо на сайті «Видавництва Старого Лева» середня ціна артвидань від 80 до 250 гривень, то видавництво «Артбук» пропонує арткниги у середньому за 200-400 гривень, тоді як багато видань коштують понад 1000 гривень.

Говорячи про перспективи розвитку артбуків на українському видавничому ринку, виходимо з того, що ці книги – не лише джерело знань, а передовсім художній об'єкт. Багато фахівців мистецтвознавства переконані, що для розвитку артбуків у книжковому світі в Україні потрібне оптимальне середовище їх поцінувальників. Із цього приводу самі творці «книг художника» зауважують, що «перспектива артбуків і візуальних книг така ж, як і перспектива творів малярства, графіки, скульптури та інших творів мистецтва – потрібне середовище, не лише поціновувачів, а й критиків та фахівців [2]. Коли буде критична маса якісних творів і підготовлена аудиторія для їх сприйняття, тоді ринкові закони самі усе відрегулюють. Артбуки – це елітні видання, вони високоякісні й дорогі, тому не завжди по кишені пересічному українцю. Але титанічна робота над артбуками і висока їх мистецька і видавнича якість виправдовують це. Якраз за такими книгами майбутнє не лише українського видавничого ринку, а й світового.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глазунова Л. В. Нові формати книг і форми їх рекомендації читачам. Частина п'ята. Нові форми рекомендації книг. *Шкільний бібліотекар*. 2015. Вересень. № 9 (57). С. 12–13.

2. Копецька О. Артбук як різновид нішевих видань. *Наукові дослідження українського медійного контенту: соціальний вимір : науковий журнал /* голов. ред В. В. Різун. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. №1. 2014. С. 80–85.

3. Листвак Г. «Книга художника»: проблеми видавничого втілення: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікації. Київ, 2013. 20 с.

УДК 811.161.2'276:502

ТИМЧУК І.М., канд пед. наук

ПОГОРІЛА С.Г., канд пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ У СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Анотація: запропоновано шляхи формування екологічних знань студентів на заняттях з української мови: вивчення екологічної лексики; аналіз текстів на екологічну тематику; проведення дискусій; рольові ігри; письмові завдання; усні відповіді; використання додаткових матеріалів.

Ключові слова: екологічні знання, українська мова (за професійним спрямуванням), шляхи формування екологічних знань.

ТУМЧУК І.М.

РОНОРИЛА С.Н.

Bila Tserkva National Agrarian University

FORMATION OF ENVIRONMENTAL KNOWLEDGE IN STUDENTS AT THE UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES (FOR PROFESSIONAL PURPOSES)

Abstract: ways of forming students' ecological knowledge in Ukrainian language classes are proposed: study of ecological vocabulary; analysis of texts on environmental topics; conducting discussions; role games; written assignments; oral answers; use of additional materials.

Key words: environmental knowledge, Ukrainian language (professional orientation), ways of forming environmental knowledge.

У сучасному світі, коли проблеми екології стають все більш актуальними, важливо формувати екологічні знання у студентів, які стануть майбутніми лідерами і прийматимуть важливі рішення щодо збереження довкілля. Такі знання дають можливість розуміти вплив людської діяльності на навколишнє середовище та визначати шляхи збереження його ресурсів. Освічені студенти зможуть зробити вагомий внесок у вирішення проблеми забрудненості повітря, води та ґрунтів, зменшення викидів шкідливих речовин, а також впровадження енергоефективних технологій. Студенти зможуть бути активними учасниками екологічних заходів, проводити дослідження та розробляти стратегії збереження природи і відновлення екосистеми. Отже, екологічні знання не тільки розширюють світогляд студентів, але й дають їм можливість стати агентами позитивних змін у сфері охорони довкілля.

У БНАУ організовується навчальна та позанавчальна робота з метою формування екологічного мислення, свідомості та екологічної поведінки студентів. Науково-педагогічні працівники формують ОП так, щоб екологічні знання студенти здобували не лише на заняттях з екологічно орієнтованих дисциплін, а й під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Заняття з української мови можуть бути однією з платформ для впровадження екологічної освіти. Глибоке розуміння природи, її законів, спонукатиме молоде покоління жити в гармонії з довкіллям, відповідно до законів природи.

Вивчення української мови передбачає види робіт, тематика яких присвячена питанням екології та захисту довкілля, під час роботи над якими студенти ще раз переконуються у важливості збереження природних ресурсів, розуміють наслідки впливу шкідливих явищ на довкілля та шукають способи їх запобігання. Крім того, студенти аналізують тексти, присвячені екологічним проблемам, висловлюють свої думки щодо цих питань. Формування екологічних знань на заняттях з української мови має багато переваг: сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних навичок та вміння аргументувати свою думку.

Формування екологічних знань студентів на заняттях з української мови відбувається різними шляхами та за допомогою різних видів робіт.

1. Вивчення екологічної лексики. Під час роботи над темою «Лексикологія. Термін» виділяємо час для розгляду екологічної лексики: викладач озвучує нові слова та терміни, пов'язані з екологією та охороною навколишнього середовища, а студенти можуть використовувати їх у контексті та створювати мінітексти, щоб закріпити нові знання. Студентам можна також запропонувати скласти словничок з термінів, пов'язаних з екологією, наприклад, «екосистема», «відновлені джерела енергії», «природний заповідник» та інші.

2. Аналіз екологічних текстів. Доречною буде робота під час опрацювання теми «Стилі СУМ». Викладач пропонує текстові матеріали, які стосуються екологічних проблем. Студенти можуть аналізувати ці тексти, виокремлювати головні ідеї, розуміти важливість охорони довкілля та обговорювати можливості вирішення проблеми.

3. Проведення дискусій. Актуальною може бути ця робота під час вивчення теми «Форми колективного обговорення професійних проблем. Мистецтво перемовин. Збори, нарада, дискусія» Це може стимулювати студентів критично та аргументовано висловлювати

свої погляди на екологічні питання. Пропонуємо загальну тему до обговорення: «Як ми впливаємо на екологію і як екологія впливає на нас?»

4. Рольові ігри. Навчальна тема «Спілкування» є провідною для формування комунікативних здібностей студентів. Під час роботи над цією темою пропонуємо студентам ряд комунікативних задач екологічного спрямування. Ще одна цікава гра - "Екологічна симуляція". У цій грі студенти розігрують різні ролі, пов'язані з екологією. Вони повинні приймати рішення, які впливають на стан довкілля та екологію у вигаданому місті або країні:

1. Стало відомо про плани будівництва заводу з виробництва пестицидів у вашому місті. Мешканці занепокоєні тим, що завод може завдати шкоди довкіллю через забруднення повітря та води, підвищення інтенсивності дорожнього руху та навіть аварію. Якою буде ваша реакція на цю ініціативу?

2. Ви дізналися, що шкідливі викиди транспортних засобів є основною причиною підкислення навколишнього середовища. Ваші родичі або друзі планують придбати новий автомобіль. Які з цих варіантів ви б порекомендували?

3. Ви — власник великого заводу. Діяльність вашого підприємства спричиняє забруднення довкілля. Оскільки законодавством передбачено заходи щодо зменшення рівня забруднення, ви запрошуєте консультантів у цій сфері. Результати їхніх досліджень свідчать, що один із варіантів — це придбання спеціального обладнання для очищення повітря. Зважаючи на високу вартість такого обладнання, вам доведеться звільнити близько 100 працівників. Який із варіантів ви оберете?

4. Уявіть себе на місці Міністра палива та енергетики України. Прем'єр-міністр доручив вашій установі розробити нову енергетичну стратегію на наступні 20 років. Умови отримання міжнародних кредитів передбачають ефективне використання електроенергії та зменшення забруднення. Які з цих варіантів ви запропонуєте?

4. Письмові завдання. Викладач може давати студентам завдання написати рецензію на статтю на тему, пов'язану з екологією (під час вивчення теми «Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні»):

- Проаналізуйте одну з публікацій на екологічну тематику з газети «Дзеркало тижня» та підготуйте доповідь.

- Напишіть пост для однієї із соціальних мереж на тему: Пам'ятай: ти на Землі – людина!».

- Підготуйте есе на тему: «Проблеми екології природи і людської душі».

- Підготуйте твір-роздум на тему «Ой, люди, люди, божа подобизна, до чого ви цю землю довели? Ліна Костенко».

- Підготуйте доповідь на тему: «Вплив війни на довкілля України».

Під час роботи над темою «Ділове листування», пропонуємо студентам написати лист до місцевих органів влади з проханням вжити заходів щодо збереження природного середовища.

5. Усні доповіді. Актуальними будуть доповіді на екологічну тематику під час роботи над темою «Публічні виступи». Після прослуханих рекомендацій щодо підготовки та проведення виступів, пропонуємо студентам самостійно підготувати та проголосити доповідь перед одногрупниками на одну з тем:

- «Висвітлення екологічної тематики в соціальних мережах».

- «Вплив війни на довкілля України».

- Кроки, які ти можеш зробити, щоб зменшити свій вплив на навколишнє середовище.

Також пропонуємо студентам прослухати одну з кращих промов століття Грети Тумберг та проаналізувати її за поданим зразком.

6. Використання додаткових матеріалів. Викладач може рекомендувати студентам читати додаткові книги, статті або переглядати відео, пов'язані з екологією. Це допоможе студентам поглибити свої знання та розуміння екологічних проблем.

Отже, формування екологічних знань на заняттях з української мови є важливим кроком у підготовці студентів до майбутньої ролі екологічних лідерів. Це дозволяє об'єднати вивчення мови з пізнанням екологічних проблем та пошуком шляхів їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимчук І.М. Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за напрямом підготовки 081 «Право», бакалаврський рівень вищої освіти. Біла Церква: БНАУ, 2023. 26 с.
2. Дискусійна Онлайн-Панель “Дилеми З Екології”: веб-сайт. URL:<https://domly.dp.ua/2020/04/21/diskusijna-onlajn-panel-dylemy-z-ekologiyi/> (дата звернення: 12.10.2023).

Секція 2: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 141

МЕЛЬНИК Л.М., канд. політ. наук

ГРЕК І.М., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

Milam2015@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВІЙНИ В АНТИЧНОСТІ

Автори аналізують проблему війни у працях античних мислителів, вказуючи на те, що філософи пропагували мирні спроби врегулювання конфліктів, досягнення справедливості і гуманітарних цілей.

Ключові слова. Війна, справедливість, мислителі, Цицерон, Платон.

MELNYK L., Phd political science

GREK I., assistant

Bila Therkva National Agrarian University

PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING OF THE PHENOMENON OF WAR IN ANTIQUITY

The authors analyze the problem of war in the writings of ancient thinkers, pointing out that philosophers promoted peaceful attempts to resolve conflicts, achieve justice and humanitarian goals.

Key words: War, justice, thinkers, Ciceron, Platon.

Філософське осмислення війни є одним з важливих аспектів філософського дослідження людської природи, суспільства і моралі. Війна, як інститут вживання сили і насильства, викликає питання про її моральну обґрунтованість, етичність і наслідки.

Існують різні підходи до проблеми війни. Так, Геракліт твердив, що «війна - батько всього, цар усього; одних вона робить богами, других – людьми, одних робить рабами, а інших вільними», вважаючи війну творчим і руйнівним процесом, який регулює рух всесвіту.

Цицерон у діалозі «Про державу» стверджував, що використання сили або військові дії може бути правомірним, якщо вони задовольняють певні критерії справедливості. Цицерон вважає, що війна може бути справедливою у випадку самозахисту, захисту інших людей або при захисті справедливих цінностей. Війна має ставити за мету відновити справедливість або підтримати мир, а не особисту вигоду або завоювання території.

Використання сили має бути останнім випадком після вичерпання всіх інших мирних засобів досягнення цілей. Мислитель вказує, що «оскільки існує два способи вирішувати суперечки, один – шляхом обговорення, інший – силою, причому перший властивий людині, другий – диким звірам, то до другого потрібно звертатися тоді, коли скористатися першим неможливо» [3, с. 89].

Цицерон підкреслював, що справедлива війна є винятком, і вона повинна бути виправдована морально та правом. «Що стосується державних справ, то найсуворіше треба дотримуватися права війни» [3, с. 66]. Він наголошував на важливості етичних і моральних принципів у війні та важливості додержання правил й гуманітарного закону. Мислитель наголошує, що: «жодна війна не вважається справедливою, якщо вона не сповіщена, не проголошена, не розпочалась через не виконану вимогу відшкодувати завданого збитку» [2].

У Платона проблема війни виникає з його ідеєю справедливості і ідеалом держави. У праці «Політея» Платон аналізує, що справедливість повинна бути основою ідеальної держави. Проте, Платон розуміє, що в реальному світі ідеальна справедливість не завжди може бути досягнута. Він визнає, що деякі люди натякають на війну та насильство як засіб управління і вирішення конфліктів. Платон пише, що в таких випадках війна може бути необхідною для захисту інтересів держави або для запобігання військовим загрозам. При цьому, Платон прагне до заборони особистих бажань і інтересів в рішеннях про військові дії. Мислитель вважає, що лише праведне правління, спрямоване на досягнення блага для всіх громадян, може забезпечити справедливість у військових діях. Таким чином, війна може бути справедливою тільки у тому випадку, коли вона ведеться з метою захисту правди, справедливості і спокою в суспільстві. Філософ розглядає війну як той засіб, коли всі інші можливості для вирішення конфлікту вже були вичерпані. Більше того, Платон вважає, що «всі війни виникають заради придбання багатств, а здобувати їх змушує нас тіло, якому ми хоч-не-хоч мусимо догоджати» [1, с. 164]. Також мислитель висловлює погляди на війну як на необхідну умову для виховання сильних і справедливих лідерів. Він вважає, що віськова дисципліна і навички здобуті під час ведення війни допомагають виховати лідерські якості і формувати морально сильних особистостей. Платон розрізняє внутрішні і зовнішні війни. Внутрішні війни (тобто між греками) вважає чварами, конфлікти між греками та варварами вважає війною, надаючи їй характеру справедливої війни, оскільки ведеться для захисту. Мислитель підкреслює, що у війні проти іноземців необхідно діяти жорстоко і невблаганно, аж до їхнього знищення.

Загалом, філософське осмислення війни античності було важливим для формування моральних цінностей, державної політики та спрощення військових конфліктів. Воно дозволяло визначати раціональні цілі військових дій, а також враховувати етичні принципи у поведінці під час війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Платон. Федон. Діалоги. Харків: Фоліо, 2008. С. 152–236.
2. Цицерон. Про державу. URL: <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/repub1.shtml>
3. Цицерон Моральні роздуми. Про старість, про дружбу, про обов'язки. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 482 с.

УДК 340

МАЛИШКО І.В., старш. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

Inna_83@ukr.net

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА ЇХ ПРАВО НА ЗАХИСТ

Проаналізовано правовий статус та умови соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Визначено гарантії дотримання прав і свобод ВПО. Зазначено, що статус і соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб потребує покращення, передусім в питаннях обліку, влаштування житлом, працевлаштування тощо.

Ключові слова: права і свободи, внутрішньо переміщені особи, гарантії, соціальний захист, соціальне забезпечення, інтеграція, воєнний стан.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну стало викликом для нашої країни, яка зазнає величезних людських, матеріальних, культурних та моральних втрат. На сьогодні в Україні офіційно зареєстровано 4 млн. 965 тис. ВПО, а за міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян. Ще понад 4 мільйони осіб зареєструвалися для отримання тимчасового захисту у Європі

До категорії внутрішньо переміщених осіб в Україні належать як громадяни України, так і іноземці і особи без громадянства які були змушені залишити чи покинути своє місце проживання з метою уникнення негативних наслідків чи через збройний конфлікт, чи через тимчасову окупацію або ж через повсюдний посяг насильства, а також порушення прав людини. Внутрішньо переміщеними особами вважаються також особи, які змушені були залишити своє місце проживання у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру. Кожна внутрішньо переміщена особа має право на отримання довідки про статус внутрішньо переміщеної особи. Всіх внутрішньо переміщених осіб беруть на облік за новим місцем фактичного проживання. Кожному громадянину України, іноземцю чи особі без громадянства які переселилися з тимчасово окупованих територій гарантується дотримання в повному обсязі їх прав і свобод відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1].

Держава гарантує внутрішньо переміщеним особам право на зайнятість, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, пенсійне забезпечення, соціальні послуги, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, на освіту тощо. Крім того з боку держави вживаються всі можливі заходи, що спрямовані на розв'язання проблем пов'язаних з соціальним захистом внутрішньо переміщених осіб [2].

До основних пільг для ВПО належать:

- спрощена процедура для припинення ФОП – здійснюється лише за заявою (без вимог, що застосовуються за звичайної процедури);
- спрощена процедура для реєстрації ВПО як юридичної особи або як фізичної особи-підприємця;
- право на забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, на одержання реабілітаційних послуг відповідно до законодавства за місцем проживання;
- програми з пільговим кредитуванням для будівництва чи придбання житла.

Також варто зазначити, що для ВПО-підприємців діють особливості щодо нарахування та сплати ЄСВ.

Разом з правами на всіх внутрішньо переміщених осіб покладаються обов'язки. В першу чергу кожна особа в Україні чи то громадянин чи особа без громадянства чи іноземець, який перебуває на території України, не залежно від того чи являється ця особа внутрішньо переміщеною чи ні повинна дотримуватися Конституції та законів України та інших актів законодавства нашої держави; кожна внутрішньо переміщена особа повинна повідомляти про зміну місця проживання той структурний підрозділ з питань соціального захисту населення державної адміністрації, виконавчих органів міських, районних у містах рад за місцем проживання протягом 10 днів з моменту прибуття до нового місця проживання. У випадку якщо внутрішньо переміщена особа вирішить повернутися до місця свого постійного проживання, то вона повинна повідомити органи, що надавали їй довідку про статус внутрішньо переміщеної особи не пізніше як за три дні до дня виїзду; у випадку, коли особа подала завідомо неправдиві відомості з метою отримання довідки про взяття на облік відшкодувати фактичні витрати, понесені за рахунок державного та місцевих бюджетів.

Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб є однією з важливих проблем в Україні сьогодні, тому що часто виникають труднощі, пов'язані із соціальними виплатами, соціальними послугами (наприклад, медичними), відновленням документів, отриманням

субсидій, працевлаштуванням, наданням житла, які наша держава повинна вирішувати, оскільки саме вона відповідальна за захист прав внутрішньо переміщених осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» // Відомості Верховної Ради, 2015, №1 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» // Відомості Верховної Ради, 2014, №26 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

УДК 378:332.2

ТРЕТЯК А.М., д-р екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет,

e-mail: tretyak2@ukr.net

ТРЕТЯК В.М., д-р екон. наук

Сумський національний аграрний університет,

e-mail: tretyakam01@gmail.com

Прядка Т.М., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет,

e-mail: 1435351@ukr.net

ВИМОГИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ» ТА ОСВІТНІХ СТАНДАРТИВ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ

Сформовано новітнє розуміння фаху землевпорядкування. В його основі має бути система «простір – територія – система землекористування – режим землекористування – земельна ділянка» на відміну існуючого.

Ключові слова: компетентність землевпорядника, землеустрій, бакалавр, магістр.

TRETYAK A., Doctor of Economics,

Bila Tserkva National Agrarian University

TRETYAK V., Doctor of Economics,

Sumy National Agrarian University

PRIADKA T., PhD in Economics,

Bila Tserkva National Agrarian University

Requirements of the Law of Ukraine "On Higher Education" and educational standards regarding the training of specialists in land planning

The latest understanding of the land planning profession was formed. It should be based on system «space – territory – land use system – land use regime – land plot» in contrast to the existing one.

Key words: competence of a land manager, land organization, bachelor's degree, master's degree.

Згідно статті 1 закону України «Про вищу освіту», **компетентність** - здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, **провадити професійну діяльність**, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [1]. Згідно статті 5 закону України «Про вищу освіту», перший (**бакалаврський**) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти **здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності** [1]. **Спеціальні (фахові) компетентності** згідно Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 19 – Архітектура та будівництво, спеціальність – 193 Геодезія та землеустрій, затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 517. **СК04.** Здатність обирати та використовувати ефективні методи, технології та обладнання для здійснення професійної

діяльності у сфері геодезії та землеустрою. **СК13.** Здатність розробляти документацію із землеустрою та з оцінки земель, кадастрову документацію, наповнювати даними державний земельний, містобудівний та інші кадастри

Згідно статті 5 закону України «Про вищу освіту», другий (*магістерський*) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти *здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності. Спеціальні (фахові) компетентності* згідно Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 19 Архітектура та будівництво зі спеціальності 193 Геодезія та землеустрій. Затверджений та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2023 р. № 835. **СК01.** Здатність планувати і виконувати теоретичні та/або прикладні дослідження, створювати нові знання і технології у сфері геодезії та землеустрою.

В цьому зв'язку вважаю, що: 1) *бакалавр – землевпорядник* повинен мати знання із землеустрою за програмою дисципліни «Землеустрій» згідно підручника *Третяка А.М. Землеустрій. Підручник. / А.М. Третяк – Херсон: Олді-плюс, 2014.– 520 с.* 2) *магістр – землевпорядник* повинен мати знання із землевпорядкування за програмою дисципліни «Наукові основи землевпорядкування», яка має передбачати розділи:

❖ історичний ракурс розвитку теорії землевпорядкування (наприклад рис. Структуризація етапів розвитку теорії землевпорядкування в Україні). Інституціональний етап викладається тільки з 1991 по 2023 рр. із аналізом розвитку та проблем. Цей період етапу викладений в підручнику «Землеустрій» [2] та монографії «Земельна реформа в Україні: тенденції та наслідки у контексті якості життя і безпеки населення» [3].

❖ землевпорядкування в Україні: розвиток на засадах новітньої інституціонально-поведінкової теорії [4]. Також викладаються проблеми інституціонального етапу після 2023 р., нова редакція закону України «Про землевпорядкування» стара «Про землеустрій»;

❖ експериментальне землевпорядкування (*структура, зміст та землевпорядний процес розроблення експериментальних проектів землеустрою*);

❖ особливості інвестиційно-інноваційного землевпорядкування (*структура, зміст та землевпорядний процес розроблення інвестиційно-інноваційних проектів землеустрою*);

❖ особливості землевпорядкування природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, оборонного, різних видів транспорту та іншого землекористування, стандарти проектів яких відсутні;

❖ регіональні особливості землевпорядкування тощо.

На жаль в Україні, жоден із етапів розвитку теорії та методології землевпорядкування не набув розвитку, який відповідав би потребам науково

Рис. Структуризація етапів розвитку теорії землевпорядкування в Україні.

обґрунтованого розподілу земельних ресурсів, екологізації та капіталізації землекористування. Проблеми загострюються також у зв'язку із російською агресією та відсутністю професійного управління у галузі землевпорядкування.

Виходячи із цього, має бути сформовано новітнє розуміння фаху землевпорядкування та вимог до підготовки землевпорядників.

В основі розвитку «новітнього землевпорядкування», яке має відповідати принципам сталого розвитку, має бути **простір – територія – система землекористування – режим землекористування – земельна ділянка** на відміну існуючого землеустрою «**земельна ділянка – режим її використання – землекористування як сукупність земельних ділянок - територія**». Отже, у **компетентностях землевпорядника** – виникає потреба **провадити професійну діяльність**, яка виникає не тільки на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок а і **нових способів мислення, поглядів, цінностей**, інших особистих якостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон про вищу освіту. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Третяк А.М. Землеустрій. Підручник. / А.М. Третяк – Херсон: Олді-плюс, 2014.– 520 с.
3. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А. Земельна реформа в Україні: тенденції та наслідки у контексті якості життя і безпеки населення: [монографія] / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Н.А. Третяк; під заг. ред. А.М. Третяка. – Херсон: Грінь Д.С., 2017. – 522 с.
4. Третяк А.М. Землевпорядкування в Україні: розвиток на засадах новітньої інституціонально-поведінкової теорії. монографія / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Т.М. Прядка, Л.А. Гунько, Н.А Третяк; [за заг. ред. А.М. Третяка]. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2023. 213 с.

УДК 343

БРОВКО Н.І., д-р юрид. наук

СИМАНОВА С.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

simakova.svitlana@btsau.edu.ua; natalia.brovko@btsau.edu.ua

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОБАЦІЙНОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

У тезах конференції розглянуто питання щодо запровадження пробаційного нагляду в Україні, як нового виду кримінального покарання, його виконання, та обов'язки, які стоятимуть перед засудженим, якому за вироком суду буде призначено даний вид покарання.

Ключові слова: уповноважений орган з питань пробації; пробаційний нагляд; засуджений; вирок суду; кримінальне покарання; відповідальність.

У Стратегії реформування пенітенціарної системи станом до 2026 року, та у затвердженому операційному плані її реалізації у 2022-2024 роках зазначено, що одним із пріоритетних цілей її виконання є запровадження нових видів кримінальних покарань, які стануть альтернативними до покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Тобто, це мають бути такі види покарань, які не ізолюють засудженого від суспільства, а дають шанс виправитися не обмежуючи і не позбавляючи волі [1]. Вищевикладене сприяло виникненню закону України №3342- IX від 23 серпня 2023 року, який набере чинності 28 березня 2024 року, та яким передбачено ряд зміни до чинного кримінального та кримінально процесуального законодавства [2]. Так, у Кримінальному кодексі України з'явиться нова стаття - 59-1 під назвою «Пробаційний нагляд», який полягатиме у обмеженні прав і свобод засудженого через застосування наглядових та соціально-виховних заходів органами пробації без ізоляції від суспільства за вчинення умисного легкого тілесного ушкодження; за вчинення побоїв та мордування; за вчинення домашнього насильства; за погрозу вбивством; за зараження венеричною хворобою; за ненадання допомоги хворому медпрацівником; за насильницьке донорство; за експлуатація дітей; за порушення порядку фінансування політичної партії і передвиборної агітації; за ухилення від сплати аліментів; за перешкоджання професійній діяльності журналістів; за невиплату зарплати, стипендії, пенсії

чи інших установлених законом виплат; за крадіжку, грабїж, хуліганство і шахрайство та за категорії злочинів (кримінальних правопорушень, проступків).

Покарання у виді пробаційного нагляду буде застосовуватись до повнолітніх осіб на строк від 1 до 5 років, та відносно неповнолітніх осіб строком від 1 до 2 років. Наразі виникає необхідність у з'ясуванні позитивних сторін пробаційного нагляду, та обов'язків, які будуть покладатися на засудженого у разі призначення даного виду кримінального покарання. Так, пробаційний нагляд, це – вид кримінального покарання, який не ізолює засудженого від суспільства, а це означає, що засуджений не втрачає роботу, жило, сімейні зв'язки. Засуджений може доводити своє виправлення без обмеження та позбавлення волі. Це дуже важливо, коли засудженого у процесі його виправлення підтримують близькі люди, адже втративши соціальні зв'язки, як це часто буває у разі відбуття засудженим покарання у виді обмеження волі, останній розуміє, що вдома його ніхто не чекає, повертатися не має куди, а тому після звільнення є високий ступінь ризику, що такий засуджений знову ж вчинить новий, умисний злочин, щоб повернутись до місць позбавлення волі. Кошти, які витрачає пенітенціарна система на утримання засуджених можуть бути використані на розбудову установ виконання покарань, на покращення їх матеріально-технічної бази, та загалом на розвантаження місць позбавлення волі. Ймовірні зміни, які будуть у Кримінально-виконавчому законодавстві це виключення покарання у виді обмеження волі, та його заміна на пробаційний нагляд. Виправні центри також утримуються державою, на це витрачаються також значні суми коштів, і тому, якщо засудженого не має необхідності ізолювати від суспільства, то краще буде, щоб останній виконував пробаційний нагляд. По суті обмеження волі дає право виходу, та проживання за межами центру, тому доцільність цієї установи виконання покарання втрачає свою значимість.

Звертаючись до обов'язків, які повинен буде виконувати засуджений виконуючи пробаційний нагляд варто зауважити основні з них: явка у визначений час до уповноваженого органу з питань пробації для здійснення реєстрації, та проведення соціально-виховної роботи; без дозволу органів пробації не виїжджати за межі України; повідомляти орган пробації про зміну свого місця проживання, роботи або навчання; докласти зусиль до пошуку роботи; пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності; виконувати вимоги встановлені вирок суду, зокрема носити засіб електронного контролю (це може бути програма у смартфоні, за якою можна буде відслідковувати місцезнаходження засудженого, чи електронний браслет), в певний час доби не покидати місце свого проживання, утримуватися від спілкування з певними особами, не відвідувати гральні заклади. Перелік обмежень, які може застосовувати суд призначаючи даний вид кримінального покарання може змінюватись, враховуючи особистість засудженого, тяжкість вчиненого злочину, наявність попередніх судимостей, стан здоров'я засудженого. Органи пробації будуть вести контроль за виконанням вимог носіння електронного засобу, та приймати законні рішення у разі порушення обов'язків покладених на засудженого.

Пробаційний нагляд не буде призначатися особам, які під час відбування даного виду кримінального покарання вчинять новий злочин. Якщо засуджений не буде виконувати обов'язки, які на нього покладені, то уповноважений орган з питань пробації буде проводити індивідуальну профілактичну бесіду із засудженим, відбираючи письмове попередження про притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 389 Кримінального кодексу України органами Національної поліції України за ухилення від відбування покарання.

Висновок. Пенітенціарний нагляд, як вид кримінального покарання спрямований на гуманізацію пенітенціарної системи відповідаючи європейським стандартам покарання за вчинені злочини, спрямований збільшення можливостей для виправлення особи без ізоляції від суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розпорядження Кабінету міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р «Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного

плану її реалізації у 2022-2024 роках». Режим доступу URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text>.

2. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань. Закон України №3342- IX від 23 серпня 2023 року . Режим доступу URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-IX#Text>

УДК 341.322.5

СОКИРИНСЬКА О.А., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

sokirinska.oksana@gmail.com

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНЦІВ ВІДПОВІДНО ДО НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Стаття присвячена проблемам настання кримінальної відповідальності за міжнародні військові злочини, правовому регулюванню цих питань, діям держав всього світу щодо попередження подібних випадків.

Ключові слова: військовий злочинець, військовий злочин, Міжнародний кримінальний суд, військовий трибунал, міжнародний конфлікт, конфлікт не міжнародного характеру.

SOKIRINSKA O.A., PhD in Law

Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine

sokirinska.oksana@gmail.com

WAR CRIMINALS PURSUIT IN ACCORDANCE WITH THE INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW STANDARDS

The paper deals with the issues of criminal liability for international war crimes, law regulating of these issues, the actions of the world authorities aimed to prevent the cases.

Key words: military criminal, military crime, international criminal military tribunal, international conflict, local conflict.

Приєднуючись до Женевських конвенцій, держави беруть на себе зобов'язання застосувати законодавчі заходи, що необхідні для покарання осіб, які винні у суттєвих порушеннях цих Конвенцій. Крім цього, держави повинні або самі здійснювати кримінальне переслідування осіб, що підозрюються у скоєнні суттєвих порушень цих договорів, або передати їх іншій державі для проведення судового процесу. Особи які винні у скоєнні серйозних порушень, або військові злочинці, повинні переслідуватись у судовому порядку в будь який час і в будь якому місці. Саме виконання цього завдання й покладається на держави.

Як правило, кримінальне законодавство будь якої держави застосовується тільки по відношенню до кримінальних правопорушень, що відбулися на її території чи скоєні громадянами цієї країни. У цьому зв'язку Міжнародне гуманітарне право пішло набагато далше у своєму впливі, оскільки воно вимагає від держав розшукувати та карати всіх осіб, що були дотичні та винні у скоєнні серйозних порушень, незалежно від їх громадянства чи місця скоєння кримінального правопорушення. Цей принцип має назву «принцип універсальної юрисдикції». Він має вирішальне значення для забезпечення ефективної боротьби з серйозними порушеннями.

Такі переслідування можуть здійснюватись як національними судовими органами різних держав так й міжнародними судовими інстанціями. У зв'язку з цим треба згадати про Міжнародний кримінальний трибунал по колишній Югославії та Руанді, які були започатковані Радою Безпеки ООН у 1993 та 1994 роках відповідно. Це було зроблено з метою засудження осіб, що скоїли військові злочини під час конфліктів в цих країнах.

Під військовими злочинами розуміють серйозні порушення міжнародного кримінального права, що скоєні під час міжнародних збройних конфліктів та конфліктів не

міжнародного характеру. Визначення поняття таких злочинів є в різних правових документах, в тому числі й в Статуті Нюрнберзького Міжнародного військового трибуналу [1], Женевських Конвенціях 1949 року [2-5] та Додаткових протоколах [6-7] до них, Статутах і документах, які відображають судову практику Міжнародних кримінальних трибуналів, Римському Статуті Міжнародного кримінального суду [8]. У національному законодавстві та судовій практиці окремих держав також можна знайти визначення військових злочинів.

Необхідно відзначити, що Міжнародний кримінальний трибунал по колишній Югославії визнав, що відповідно до норм міжнародного права, поняття військового злочину містить серйозні порушення, що скоєні не тільки під час міжнародного військового конфлікту, але й вчинені під час військового конфлікту не міжнародного характеру. В перелік військових злочинів, що передбачені в Статуті Міжнародного кримінального суду та Статуті Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді [9], також ввійшли злочини, що їх було скоєно у внутрішньому збройному конфлікті.

У зв'язку з вище викладеним та тією ситуацією яка склалася у світі сьогодні може виникнути питання чому норми гуманітарного права не завжди виконуються воюючими сторонами, а порушення цих норм не завжди припиняються. Дати відповідь на це питання можна по різному. Дехто вважає, що це відбувається через незнання цих норм. Інші стверджують, що причину треба шукати у самій природі війни. Треті посилаються на те, що міжнародне право, а, відповідно, й гуманітарне право, не передбачають централізованої та ефективної системи їх імплементації, а отже попередження і припинення їх порушення. Це обумовлено, поряд з іншими чинниками, сучасною структурою міжнародної спільноти.

Незалежно від того, чи йде мова про військові конфлікти, чи про мирний час, про національний чи про міжнародний характер діючого законодавства, закони порушуються, а злочини скоюються. Відчай суб'єктів щодо таких порушень та припинення будь якої діяльності, спрямованої на забезпечення більш ефективного дотримання положень гуманітарного права, заслуговує на осуд. Тому очікуючи появи більш ефективної системи санкцій досить важливо засудити такі злочини та застосувати заходи з метою їх попередження чи припинення.

З цієї точки зору, припинення військових злочинів через кримінальне переслідування злочинців, повинно розглядатися як один із заходів, що здатні імплемувати гуманітарне право на якому б рівні – національному чи міжнародному – вони не приймались. Світова спільнота зробила важливий крок на шляху до реалізації принципу невідворотності покарання. Вона створила Міжнародний кримінальний суд до компетенції якого входить розгляд справ про військові злочини, злочини проти людяності та геноцид.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про кримінальне переслідування та покарання головних військових злочинців держав і Статут Міжнародного Військового Трибуналу. Лондон, 8 серпня 1945 р. *Нюрнберзький Статут*. - Електронний ресурс. – режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki>
2. Женевська Конвенція про покращення долі поранених і хворих в діючих арміях. Женева, 12 серпня 1949 р. *Перша Женевська Конвенція (1949)*. – Електронний ресурс. – режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_151
3. Женевська Конвенція про покращення долі поранених, хворих та осіб, що постраждали внаслідок кораблетроці, зі складу збройних сил на морі. Женева, 12 серпня 1949 р. *Друга Женевська Конвенція (1949)*. - Електронний ресурс. – режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_152
4. Женевська Конвенція про поводження з військовополоненими. Женева, 12 серпня 1949 р. *Третя Женевська Конвенція (1949)*. - Електронний ресурс. – режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_153
5. Женевська Конвенція про захист цивільного населення під час війни. Женева, 12 серпня 1949 р. *Четверта Женевська Конвенція (1949)*. –Електронний ресурс. – режим доступу: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/geneva-convention-4.htm>
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: - Електронний ресурс. – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року. URL: – Електронний ресурс. – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

8. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду, від 17 липня 1998 р. – Електронний ресурс. – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_588

9. Геноцид в Руанді. Як Хуту різали Тутсі. – Електронний ресурс. – режим доступу: <https://masterok.livejournal.com/4432473.html>

УДК 347.94

ПАХОМОВА А.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

pakhomova_a@ukr.net

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ МИРОВОЇ ЮСТИЦІЇ

Виникнення інституту мирової юстиції обумовлено об'єктивною необхідністю оперативного вирішення малозначних соціально-правових конфліктів на певній території.

Ключові слова: мирова юстиція, мирові судді, судді малої інстанції.

Головною метою створення мирових судів у історичному минулому було відновлення миру, спокою, справедливості та примирення сторін спору. Тому мировий суддя (його аналог) традиційно розглядається як примиритель сторін, що сперечаються, суддя совісті, зберігач миру і спокою серед обивателів.

Батьківщиною мирового суду прийнято вважати середньовічну Англію, де у 12 ст. у графствах було створено «комісії зі збереження миру», що складаються із знатних місцевих жителів. Королівська влада запровадженням цього інституту намагалася обмежити владу шерифів. Введення посади безпосередньо мирових суддів часто пов'язують з ім'ям короля Едуарда III. Мировими суддями у графствах ім'ям короля призначалися як професійні юристи, так і особи, які не мали юридичної освіти. За свою діяльність судді отримували платню, а їх кандидатури вибиралася з числа поважних людей.

Спочатку мировими суддями були переважно представники класу середніх землевласників. Однак згодом посаду мирового судді стали обіймати представники аристократії графств, які дуже сумлінно готувалися до заміщення цих посад, навчаючись в університетах. Намітилася тенденція переходу судової влади до осіб, які мають як майнові, так й соціальні переваги перед іншими жителями. На те були свої і вельми вагомими причини, що зберегли актуальність аж до ХХ століття: багаті люди графств мали ресурси і час на виконання роботи мирового судді, вони мали бажання виконувати подібну, часом складну роботу, вони мали особисте знайомство з населенням керованої території.

У ХІХ ст. робота мирових суддів фактично не оплачувалася, і навіть була пов'язана зі значними витратами, що покривалися з власних коштів мирового судді, але вона означала владу та вплив у місцевому суспільстві. Вимога про юридичну кваліфікацію судді, як і раніше, не висувалась. Обов'язковою умовою був прибуток від земельної власності. У цьому вбачалась монополія дворянства в управлінні сільськими територіями. Ситуація почала помітно змінюватися лише у другій половині ХІХ ст., коли представники середнього класу стали обіймати помітну кількість посад мирового судді [1, с. 272].

Повноваження мирових суддів були дуже різноманітними. Крім судових функцій вони виконували адміністративні та управлінські завдання. Мирові судді правили як «малі монархи». Мировий суд у Великій Британії можна охарактеризувати як локальний, державний, але з широкою участю громадськості поліцейсько-адміністративний орган охорони правопорядку.

У сучасній Великобританії діють два види мирових суддів: 1) магістрати, які виконують судові обов'язки час від часу безоплатно, на громадських засадах; 2) магістрати

(стипендіарії), що функціонують постійно і отримують регулярно платню (слід зауважити, що вона приблизно в чотири рази перевищує середню зарплату англійця).

У міру завоювання Великобританією нових колоній мирову юстицію було засновано у США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, Індії та деяких інших країнах, де мирові судді продовжують успішно здійснювати свою діяльність і сьогодні. Особливість американської моделі полягає в тому, що на паритетних засадах існують дві самостійні правові системи: федеральна та штатів. На територію кожного штату поширюється дія як його власної правової системи, так й федеральної. На нижчому рівні судової системи штатів перебувають суди обмеженої юрисдикції, які мають аналог мирових судів. Ці мирові суди (магістратські, районні, міські чи муніципальні суди, суди загальних сесій тощо) входять до судової системи штатів. Такі суди є майже в усіх штатах і зазвичай займають автономне становище в судових органах, розглядаючи по суті справи про незначні правопорушення, у тому числі ті, відповідальність за які встановлюється актами органів місцевого самоврядування та цивільні справи з невеликою сумою позову (найчастіше до тисячі доларів). Невід'ємною частиною американської правової системи є також суди дрібних позовів (мирові судді, суд магістрату, суд примирення) [1, с. 274].

Порядок формування суддівського корпусу у штатах дуже різноманітний. У багатьох штатах судді обираються населенням із дотриманням різних процедур (судді призначаються губернаторами, обираються законодавчими зборами, муніципальними радами). Мирові судді США також продовжують виконувати як судові, так і адміністративні функції, будучи професійними юристами.

Мировий суд є характерною рисою не лише країн англосаксонської системи права. Цей інститут із Великобританії прийшов і до континентальної Європи, де діє досі, незважаючи на наявність у більшості країн кодифікованого права, на пріоритет матеріального права перед процесуальним, на наявність інквізиційного принципу розслідування, на існування адміністративного контролю міністерства юстиції над судами.

На визначення статусу та напрями розвитку мирового суду в країнах Європи впливали численні об'єктивні фактори (особливості державного устрою, політико-правові традиції, соціально-економічна обстановка та ін.). Так, модель французького судоустрою та судочинства багато в чому була визначена принципами правової та демократичної держави.

Відповідно до французького законодавства мирові судді становили нижчу судову інстанцію, але з ними конкурували мери, судова влада яких була скасована лише в 1873 р. Мирові судді були напівпрофесіоналами і здійснювали правосуддя безоплатно, одноосібно, усно, гласно, з урахуванням змагальності[2].

Для нинішньої судової системи Франції також характерним є розподіл судових органів, які здійснюють провадження у кримінальних справах, на судові органи загальної юрисдикції та спеціалізовані судові органи. Трибунали малої інстанції, будучи нижчою ланкою сучасної французької системи, прийшли на зміну мировим суддям в результаті судової реформи 1958 р. За загальним правилом у кожному окрузі (адміністративно-територіальній одиниці на чолі з супрефектом) утворюється один трибунал малої інстанції, хоча в деяких найбільш населених округах їх може бути декілька.

Розгляд інституту мирового судді в зарубіжних країнах в історичному аспекті дозволяє переконатися, що мирові судді як орган правосуддя притаманні багатьом правовим системам (континентально-європейській, англо-американській, змішаній).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ясинок М.М., Мирова юстиція: становлення розвиток і перспективи. Публічне право. 2013. № 3(11). С. 271–276
2. Кодекс судоустрою Франції // URL: <http://constitutions.fr/?p=8152> (Дата звернення: 18.10.2023)

САМОЙЛОВИЧ А. А., старш. викладач
Білоцерківський національний аграрний університет
a.samoylovych@gmail.com

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЛІ ПЕРЕКЛАДАЧА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У даних тезах приділено увагу такому учаснику процесу як перекладач. Відзначається його важливість у здійсненні свої функцій, а також відзначаються актуальні питання правового залучення перекладача у процес адміністративного судочинства.

Ключові слова: адміністративне судочинство, мова судочинства, правосуддя, перекладач, процес

В навчальних та наукових джерелах про всі види юридичних процесів спостерігається низький рівень уваги до такої особи як перекладач. Це той учасник процесу, який не зацікавлений у результаті справи, сприяючи об'єктивності розгляду справи та захисту прав осіб. Можливо це пов'язано з тим, що перекладач не часто залучається до процесів, але якщо він приймає участь, то його роль у захисті прав фізичних та юридичних осіб та авторитеті правосуддя. Треба також відзначити, якщо до справи залучено перекладача, то без його участі не може пройти кожна стадія адміністративного судочинства та інших його видів, тобто він є комунікатором між усіма учасниками справи.

Відповідно до ст. 71 КАСУ – перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими [1].

На даному етапі розвитку правосуддя в Україні, для залучення перекладача дискусійним питанням залишається критерій вільного володіння мовою судочинства та іншою необхідною мовою для перекладу.

Коропатов О.М, посилаючись на авторів науково-практичного коментаря Кодексу адміністративного судочинства України за загальною редакцією О.М. Пасенюка, коментуючи норму ст. 71 «Перекладач», відзначають, що перекладач має вільно володіти щонайменше двома мовами:

- 1) державною мовою, тобто мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство;
- 2) іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу заяв, клопотань, пояснень особи, яка бере участь у справі, показань свідка чи інших доказів. До такої мови прирівнюється техніка спілкування з глухими, німими чи глухонімими особами [2, с. 86; 3].

Щодо рівня володіння/не володіння особи, яка є учасником процесу мовою судочинства остаточне рішення приймає суд. Тобто колізія полягає у тому, що є ймовірність залучення до судочинства особи перекладача, яка не стовідсотково має рівень вільного володіння мовою судочинства. Суд може залучити для встановлення факту володіння чи не володіння особою мови судочинства мовознавця чи лінгвіста, але на ці дії потрібен буде час, але в окремих випадках це є необхідністю, яка себе виправдовує.

На даний час немає на законодавчому рівні та судовій і адміністративній практиці вимог щодо вільного володіння мовою судочинства та вимог професіоналізму перекладачів. З цих умов випливає, що до процесу може бути залучено особу, яка має фах 035 «Філологія» та особу, яка просто знає мову судочинства та мову необхідну для перекладу.

Обов'язком суду є вживання всіх передбачених законом заходів для об'єктивного, всебічного, повного з'ясування обставин у справі для винесення справедливого рішення. Тому для виконання цих обов'язків в частині правильності розуміння справи суд може з власної ініціативи залучити перекладача. Суд має законне право використати єдиний реєстр перекладачів, який має Державна міграційна служба.

Так, відповідно до Наказу МВС України № 228 від 11.03.2013 р. реєстр перекладачів - це веб-сторінка офіційного веб-сайту Державної міграційної служби України, що містить відомості про перекладачів, які можуть залучатися органами державної влади для надання послуг перекладу під час розгляду заяв та проведення співбесід з біженцями та іншими категоріями мігрантів, під час здійснення їх затримання, забезпечення надання їм правової допомоги, розгляду адміністративними судами справ щодо біженців та видворення з України іноземців та осіб без громадянства, здійснення досудового розслідування та розгляду судами кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення, вчинені біженцями та іншими категоріями мігрантів на території України [4]. Але як бачимо зі змісту наказу такі залучення перекладачів стосуються при провадженні адміністративних справ учасниками яких є біженці та мігранти, а коло розгляду предмету адміністративних справ значно ширше.

Таким чином правові питання залучення перекладача у процес судочинства потребує подальшого вивчення, а також потребує цього вирішення питання такої ознаки як вільне володіння мовою судочинства, де корисною була би сумісна праця юристів та мовознавців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст. 446.
2. Коропатов, О. М. Деякі питання залучення перекладача в адміністративному судочинстві / О.М. Коропатов // Правничий часопис. – № 3. – 2017. – С. 85-89 с. 86
3. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / за заг. ред. О.М. Пасенюка. Київ. Юрінком Інтер. 2009. 704 с. URL: <http://uristinfo.net/adminpravo/232-naukovo-praktichnij-komentar-kasukrayini.html>
4. Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів: наказ МВС України від 11 березня 2013 р. № 228. Ресурс <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13#Text>

УДК 346.9(477) “364”

СІЛЕЦЬКА М.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Було проаналізовано деякі нормативно-правові акти, що регулюють здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану. Визначено недоліки в законодавстві у сфері господарської діяльності в умовах воєнного стану. Обґрунтовано мета розробки додаткових механізмів щодо стимулювання господарської діяльності в умовах воєнного стану.

Ключові слова: господарська діяльність, воєнний стан, забезпечення, проведення.

Після оголошення на території України воєнного стану та початку активної фази бойових дій більша частина бізнесу була фактично паралізована через різноманітні обставини.

Починаючи від морального та психологічного шоку до економічного спаду ділової активності та неможливості здійснення господарської діяльності, які знаходяться на території проведення бойових дій [1].

Одним з перших кроків дерегуляції господарської діяльності під час дії воєнного стану є прийняття Урядом постанови від 18.03.2022 № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану», відповідно до якої право на провадження господарської діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі безоплатного подання до органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг декларації про провадження господарської діяльності, що містить відомості згідно з додатком 1 Постанови КМУ № 314, без отримання дозвільних документів (документів дозвільного характеру, ліцензій або інших

результатів надання публічних послуг), крім видів господарської діяльності за переліком згідно з додатком 2 Постанови КМУ № 314.

Згідно з підпунктом 3 пункту 1 Постанови КМУ № 314 суб'єкти господарювання, які набули право на провадження господарської діяльності на підставі декларації, у разі відсутності відповідних дозвільних документів (документи дозвільного характеру, ліцензії та інші результати надання публічних послуг), невідкладно, але не пізніше трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану звертаються до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг і отримують відповідні дозвільні документи в порядку, строки та на умовах, передбачених законодавством, без зупинення (припинення) їх діяльності [2].

Вище зазначена Постанова принципово зменшує адміністративний тиск на суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. У післявоєнний період даний досвід повинен бути всебічно проаналізований та врахований для продовження курсу держави на подальшу дерегуляцію, що в майбутньому дозволить принципово поліпшити інвестиційний клімат, що в свою чергу дозволить залучити відповідні ресурси в національну економіку [3].

Доцільно також звернути увагу на Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено досить широкий перелік заходів, які можуть запроваджуватися під час його введення та мають вплив на здійснення господарської діяльності [4].

Заходи, які можуть запроваджуватися під час введення воєнного стану та мають вплив на здійснення господарської діяльності, потребують окремих всебічних досліджень, однак навіть вказаний перелік характеризується деякими недоліками у законодавстві. А саме, вказаним нормативно-правовим актом передбачено вилучення у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронного комунікаційного обладнання, телевізійної, відео і аудіоапаратури, комп'ютерів у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану, а також у разі потреби інших технічних засобів зв'язку, однак дані підстав, дані умов для такого вилучення немає, до того ж відсутній порядок компенсації вилученого обладнання. Те ж стосується заходу щодо вилучення у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини, тощо. Привертає увагу також використання потужностей та трудових ресурсів підприємств для потреб оборони, змінювати режим їх роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю, оскільки реалізація даного заходу залишається законодавчо неврегульованим, тому недеталізованим і незрозумілим, що фактично дозволяє військовому командуванню приймати подібні рішення самостійно за відсутності порядку відшкодування збитків чи інших видів компенсації [5].

Таким чином, необхідною умовою для держави є подальші правові зміни щодо господарської діяльності та розробки додаткових механізмів її стимулювання в умовах воєнного стану. А також, важливою є оцінка сучасних інструментів для стимулювання господарської діяльності та забезпечення належного функціонування економічної системи країни в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузьменко А. Бізнес у воєнний час: як змінилось законодавство. Економічна правда. URL: <http://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/> (дата звернення: 17.10.2023).
2. Щодо провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану в Україні. URL: <http://surl.li/mhpkg> (дата звернення: 18.10.2023).
3. Сошников А.О., Ершова Ю.О. Господарська діяльність: особливості здійснення в умовах воєнного стану. URL: https://revolution.allbest.ru/law/01391085_0.html (дата звернення: 18.10.2023).
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав.2015 р. № 389 VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/38919#Text> (дата звернення: 17.10.2023).
5. Серебряк С. В. Порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану: аспекти правової регламентації. Академічні візії. № 17. 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/177/165> (дата звернення: 18.10.2023).

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У тезах автор розкриває особливості нотаріальної діяльності в Україні та в окремих країнах Європейського Союзу, зокрема Німеччині та Франції.

Ключові слова: нотаріус, нотаріальна діяльність, професійні стандарти, юридична професія

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF NOTARY ACTIVITY IN UKRAINE AND EU COUNTRIES: A COMPARATIVE ASPECT

In theses, the author reveals the peculiarities of notarial activity in Ukraine and in some countries of the European Union, in particular Germany and France.

Key words: notary, notarial activity, professional standards, legal profession.

Нотаріус в Україні має особливий статус відповідно до Закону України "Про нотаріат" [1], який виникає з моменту прийняття державного нотаріуса на посаду або початку діяльності приватного нотаріуса у встановлені законом строки. Нотаріуси діють у порядку, встановленому законом. Обов'язком нотаріату є охорона та захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері приватних правовідносин [3]. Нотаріуси в Україні щоденно забезпечують реалізацію всього комплексу прав та інтересів, визначених Конституцією України, тому є необхідним елементом правового механізму кожної держави.

Нотаріус у Франції — це призначений державою юрист, роль якого є важливою для всіх операцій з нерухомістю: якщо майно купується, продається, дарується чи успадковується, нотаріус складе акт, зареєструє його, стягне відповідні податки (наприклад, податки на спадщину), та надасть акти власності. Усі операції щодо придбання або відчуження нерухомості у Франції повинні здійснюватися через професійно ліцензованого нотаріуса. У них нотаріус - це французький юрист, який пройшов спеціальну підготовку з французького майнового права (або права власності). Після завершення цього навчання студенти-юристи повинні скласти іспит на отримання сертифіката з даної юридичної професії. Важливе питання чим відрізняється адвокат від нотаріуса у Франції? Нотаріуси також є фахівцями в галузі права. Вони консультують клієнтів з правових питань у важливі моменти їхнього життя. Але, на відміну від адвокатів, вони не можуть представляти інтереси клієнтів у суді, коли справи є спірними, тобто коли одна сторона протистоїть іншій.

Німецькі нотаріуси є висококваліфікованими юристами, які зосереджують свою практику на безспірному приватному цивільному праві. Відповідно до законодавства Німеччини в певних випадках їх участь є необхідною [2]. Для того, щоб стати нотаріусом у Німеччині, потрібно скласти державний іспит і мати мінімум 2-3 роки досвіду роботи кандидатами в нотаріуси або юристами. Нотаріуси в Німеччині засвідчують документи та діють як державні службовці в межах однієї юрисдикції. Німецьким нотаріусам також дозволено надавати юридичну допомогу при укладенні договорів. У Німеччині, нотаріальне засвідчення — це офіційний процес запобігання шахрайству, який гарантує сторонам угоди, що документ є автентичним і йому можна довіряти. Це процес із трьох частин, який виконує нотаріус і включає перевірку, сертифікацію та ведення записів. Нотаріальне засвідчення вони іноді називають «нотаріальними діями».

Метою ж нотаріальних послуг в Україні є юридичне засвідчення фактів, процесів та підписів. У цьому випадку правочини, вступ до спадщини, уповноваження когось на вчинення певних дій, засвідчення фактів здійснюються офіційно і набувають юридичної сили. Нотаріус в Україні – це уповноважений державою спеціаліст, який здійснює нотаріальні дії, передбачені законом. Приватний нотаріус має такі ж повноваження, як і

державний нотаріус [4]. Щоб стати нотаріусом в Україні, необхідно отримати вищу юридичну освіту за спеціальністю 081 "Право". Після закінчення юридичного факультету необхідно пройти стажування в державній або приватній нотаріальній конторі, після чого скласти кваліфікаційний іспит нотаріуса. Усі нотаріуси надають однакові послуги населенню. В Україні нотаріус має подвійний статус, оскільки, з одного боку, він є уповноваженою особою державу і діє від її імені, а з іншого боку, нотаріус є представником вільної адвокатури і здійснює свою діяльність самостійно, але держава, у свою чергу, регулює нотаріальну діяльність нотаріуса, визначаючи порядок його організації, повноваження, форми їх здійснення, контроль за додержанням законодавства, а нотаріус і сам нотаріус несуть повну особисту відповідальність за свої дії в порядку та порядку, визначених законом.

Однозначно можна стверджувати, що спільним у нотаріальній роботі в Україні, Німеччині та Франції є те, що робота нотаріусів базується на принципах об'єктивності, неупередженості, незалежності, справедливості, толерантності, компетентності та конфіденційності клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Нотаріат. Закон України. Відомості Верховної Ради України, 1993, № 39, ст.383 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Довгань, В. М., Любчик, Л. В., & Білоус, Т. Й. (2019). Правове становище нотаріату: зарубіжний досвід. *Редакційна колегія*, 31.
3. Дякович, М. (2020). Особливості правового статусу нотаріуса в Україні: теоретичні та практичні аспекти. *Law of Ukraine/Pravo Ukraini*, (9).
4. Лиля-Барська, А. В. (2023). Про публічно-правовий статус нотаріуса в Україні. *Актуальні проблеми сучасної юриспруденції*, 130.

УДК347.73

КОВАЛЬЧУК І.В., канд. юрид. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

НОВАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

У статті автор розкриває особливості оподаткування аграрної сфери України у довоєнний час та під час війни, а також порівнює його з податковим законодавством ряду європейських держав, проводить аналіз ефективності діючої системи та пропонує напрямки її вдосконалення.

Ключові слова (Keywords): державна підтримка, оподаткування, новації агробізнесу, військовий стан, державний бюджет, місцевий бюджет.

Аграрний сектор є стратегічно важливим сегментом забезпечення продовольчої безпеки більшості держав. Нові виклики, які постали перед Україною, через військову агресію вимагають інновацій у питаннях державної підтримки аграрного сектора загалом, та його оподаткування зокрема. Усі засоби державного регулювання аграрного сектора, перш за все, мають бути спрямовані на забезпечення його успішного розвитку та ефективного функціонування. Розвиток аграрного сектору України потребує вирішення інституційних проблем аграрного виробництва. Вивчення нормативно-правових джерел переконує у тому, що державна економічна політика реалізується, передусім, через механізми податкової політики, у якій останніми роками відзначаються постійні зміни. Така мінливість підходів до оподаткування не є запорукою інвестиційної привабливості аграрної сфери.

Специфічні умови ведення сільськогосподарської діяльності сприяють формуванню численних теорій щодо порядку та обсягу оподаткування цього сегмента економіки. Застосовуваний діапазон податкових конструкцій залежить від: внеску сільськогосподарського виробництва в економіку даної країни, кліматичні та природні умови, ступінь розвитку техніки та структуру даної податкової системи.

На практиці модель оподаткування сільського господарства в ЄС зазвичай складається з двох зборів (податків) на доходи, майно або майно, що використовується для сільськогосподарської діяльності. Застосування таких моделей виправдано специфікою сільського господарства, де першочергове значення мають фактори виробництва: земля, праця та капітал. Оподаткування землі відбувається у формі єдиного податку на землю або кількох податків на майно (зазвичай на майно). Праця та капітал у поєднанні з фактором землі проявляється як сільськогосподарська діяльність, і її результат, тобто дохід або дохід, підлягає оподаткуванню. Гармонізація податків є заходом, спрямованим на досягнення відносної одноманітності податкових систем.

У спробі максимально просто врегулювати свою податкову систему комплексно, не перешкоджаючи ринковому простору, держава повинна водночас досягати податкових, політичних, економічних, соціальних та інших цілей шляхом оподаткування аграрного сектору. Важливе значення для досягнення сталого рівня розвитку цієї галузі має масштаб податкового навантаження сільського господарства як виду економічної діяльності. Тому до оподаткування сільського господарства необхідно підходити з повною повагою до цілей та економічних інтересів зацікавлених сторін. [1, с. 15]

Проблема зниження податкового навантаження є надзвичайно актуальною вже давно. Однак саме лише зниження податків саме собою викличе лише брак коштів у доходній частині державного бюджету. Тому важливо мати системний підхід до цього питання та правила, прозорі та максимально уніфіковані та адаптовані до специфіки різних напрямків та умов сільськогосподарського виробництва, які однаково застосовуються до всіх суб'єктів аграрного сектору. При цьому найважливішим питанням є справедливий розподіл податкового навантаження.

Це потребує активної ролі економічної та політичної влади, яка виражається у застосуванні необхідних нормативних актів у процесі встановлення балансу на аграрному ринку. У рамках економічної політики оподаткування держава відіграє роль регулятора розподілу національного доходу, розподільника коштів, стабілізатора ринкових коливань і каталізатора економічного зростання. [2, с. 124] Важливе місце в мобілізації фінансових ресурсів суспільства відіграє податкова система з характерними для кожної держави особливостями та специфікою завдань, що виконуються на певному етапі. [3, с.82]

Становлення і розвиток ринкової економіки, заснованої на приватній власності, супроводжується розширенням бізнесу через реінвестування, і створенням малих підприємств, активізацією різноманітних фінансово-кредитних інститутів, що призведе до збільшення кількості реальних платників податків в подальшому, як запорука повоєнного відновлення. У зв'язку з невизначеністю або суперечливістю податкового законодавства загострюються відносини між державою в особі податкових структур і суб'єктами малого бізнесу як платниками податків. Посилення фінансово-правової відповідальності платників податків полягає у застосуванні до правопорушників фінансових санкцій, якими є заходи фінансово-правового примусу. Такі заходи державного примусу є необхідною мірою для забезпечення законності, але лише за умови чіткості, зрозумілості та прозорості податкових процедур.

Різноманітність податкових систем у країнах ЄС дає можливість досліджувати та порівнювати умови функціонування та ведення аграрного бізнесу. Різні податкові конструкції та різні правила оподаткування при тих самих податках призводять до конкуренції за фактори виробництва. У більшості держав-членів ЄС існуючі системи оподаткування сільського господарства є наслідком їхньої еволюції. Незважаючи на помітні відмінності, податкові системи мають багато спільних рис, що зумовлено природою та визначенням податку як історичної категорії, пов'язаної з теорією державності та приватної власності.

Тому регулювання системи оподаткування має бути основною функцією держави у регулюванні аграрної економіки. У найрозвиненіших країнах практикується диференційоване оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Наприклад, у

Франції існує кілька систем оподаткування, і сільськогосподарські товаровиробники, організації, які не займаються роздрібною торгівлею та супутньою діяльністю, мають можливість обирати той чи інший спосіб оподаткування, що є найбільш оптимальним для їх структури бізнесу. Все це вказує на необхідність використання гнучкіших підходів до встановлення податкових пільг та квот в аграрному секторі національної економіки України, особливо у воєнний та повоєнний час. Зокрема, є підприємства, які сплачують 60-70% від суми податкових платежів, а є ті, які сплачують їх у розмірі від 5 до 12% (оскільки вони знайшли для можливості ухилення від оподаткування). Зниження податкового навантаження на всі підприємства агробізнесу має позитивно вплинути на економічне зростання аграрного сектору та української економіки загалом [4, с. 238].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. G. Milosevic, M. Kulicr, Z. Duricr, O. Duricr, The Taxation of Agriculture in the Republic of Serbia as a Factor of Development of Organic Agriculture, Sustainability, 12, 3261, 14 – 17 (2020)
2. Kovalchuk, I. ., Melnyk, V. ., Novak, T. ., & Pakhomova, A. . (2021). Legal Regulation of Agricultural Taxation. European Journal of Sustainable Development, 10(1), 479. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n1p479>
3. Kovalchuk, I., Melnyk, O., Pakhomova, A., Sokyrynska, O., & Melnyk, L. (2022). Legal regulation of state support of agribusiness. Amazonia Investiga, 11(51), 80-89. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.51.03.8>
4. Коренюк П. І. Особливості податкового регулювання аграрного сектору. Гроші, фінанси і кредит. 2018. Вип. 20. С. 237–241. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/20_2018_ukr/41.pdf

УДК 340.342

ТЕРЕЩУК М.М., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

tereschuk2004@ukr.net

РОЗВИТОК АГРАРНОЇ НАУКИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Дана стаття розглядає нормативне забезпечення аграрної науки в європейських країнах. Вона аналізує основні аспекти регулювання досліджень у галузі сільського господарства, включаючи національні стратегії, фінансування досліджень, законодавство щодо ГМО, наукові інститути та системи сертифікації.

Ключові слова: аграрна наука, нормативне забезпечення, сільське господарство, Європейський Союз, національні стратегії, фінансування досліджень.

This article examines the regulatory framework of agricultural science in European countries. It analyzes the key aspects of research regulation in the field of agriculture, including national strategies, research funding, GMO legislation, scientific institutes, and certification systems.

Key words: agricultural science, regulatory framework, agriculture, European Union, national strategies, research funding.

Розвиток аграрної науки в європейських країнах відбувався протягом багатьох століть і був зумовлений різними чинниками, включаючи технологічні досягнення, зміни в суспільстві та потреби галузі сільського господарства.

Вперше в Європі аграрні знання почали активно розвиватися в середньовіччі, завдяки заснуванню університетів і монастирів, де вивчались агрономія і сільське господарство. У Ренесансі ці знання були ще більше розвинуті та розповсюджені завдяки роботі вчених та інженерів.

Великий внесок до розвитку аграрної науки внесла епоха Відродження та науковий метод, що дозволив систематично досліджувати проблеми сільського господарства та впроваджувати нові підходи до вирощування рослин та тваринництва.

Європейські країни пережили кілька аграрних революцій, таких як британська аграрна революція у XVIII столітті та зелена революція у XX столітті. Ці події сприяли впровадженню новітніх методів сільського господарства та розвитку аграрних наук.

Розвиток аграрної науки в Європі був сильно пов'язаний з впровадженням новітніх технологій у сільське господарство, включаючи механізацію, використання мінеральних добрив, гібриди рослин і генетично модифіковані організми.

Дослідницькі зусилля в аграрній науці спрямовані на підвищення продуктивності сільського господарства, покращення якості продукції і зменшення негативного впливу сільського господарства на навколишнє середовище.

Європейські країни співпрацюють в галузі аграрної науки на міжнародному рівні через організації, такі як Європейська організація з агрономічних досліджень (Eucarpia), Європейська федерація агрономічних товариств (EFA), та інші. Ця співпраця дозволяє обмінюватися досвідом та ресурсами, спільно вирішувати глобальні аграрні проблеми і розробляти стандарти і рекомендації для розвитку сільського господарства.

Сучасний розвиток аграрної науки в Європі супроводжується активним впровадженням цифрових технологій, включаючи сучасні системи моніторингу, роботи для сільського господарства, штучний інтелект і аналіз даних для оптимізації процесів у сільському господарстві.

Загалом, розвиток аграрної науки в Європі був завжди зорієнтованим на пошук інноваційних рішень для поліпшення продуктивності сільського господарства, забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку. Цей досвід може слугувати прикладом для інших країн і регіонів у розвитку їхніх власних аграрних наукових програм та стратегій.

Нормативне забезпечення аграрної науки в європейських країнах включає в себе різні закони, положення та програми, які регулюють дослідження в галузі сільського господарства та розвиток аграрної науки.

Більшість європейських країн розробляють та впроваджують національні аграрні стратегії, які визначають пріоритети та цілі розвитку сільського господарства та аграрної науки. Ці стратегії враховують питання сталості, екологічної стійкості, продовольчої безпеки та інших важливих аспектів.

Для підтримки аграрних наукових досліджень багато країн виділяють фінансування, яке використовується для фінансування досліджень та розвитку в галузі сільського господарства. Це може бути державне фінансування, гранти або публічно-приватні партнерства.

Багато країн мають спеціалізовані наукові інститути в галузі сільського господарства, які виконують дослідження та розробки в сільському господарстві та аграрних науках.

Європейські країни мають суворе законодавство щодо вирощування і використання ГМО, яке регулює і контролює дослідження та впровадження генетично модифікованих культур.

Для забезпечення якості та безпеки сільського господарства і продукції використовуються системи сертифікації та стандарти, які визначаються національними та міжнародними організаціями.

Законодавство Європейського Союзу (ЄС) включає в себе регуляції щодо охорони навколишнього середовища, стійкого вирощування та управління земельними ресурсами.

Багато європейських країн також розвивають інноваційні програми та ініціативи, які сприяють впровадженню нових технологій та методів в сільське господарство.

Європейські країни активно співпрацюють на міжнародному рівні, особливо в рамках ЄС, для вирішення глобальних аграрних проблем і обміну досвідом у галузі аграрної науки.

Таким чином, кожна європейська країна може мати свої власні особливості у нормативному забезпеченні аграрної науки, але загальна тенденція полягає в розвитку інтегрованих підходів до сільського господарства, які враховують екологічні, економічні та соціальні аспекти.

АРГАТ Я.П., канд. юрид. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
Kyanap2444@mail.com

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито основні теоретичні аспекти інноваційної діяльності і інноваційного продукту, інноваційної продукції як основи розвитку підприємства і проаналізовано зміст та ознаки інноваційної діяльності для надання їй правового визначення. З цією метою розглянули особливості національної інноваційної системи.

Ключові слова: інновація, інноваційної діяльності і інноваційного продукту, інноваційної продукції, діяльність підприємств, інноваційна система.

АРНАТ У.Р., Candidate of Legal Sciences, Associate Professor
Bila Tserkva National Agrarian University

Вивчаючи дане питання, потрібно виділити певні терміни які є основою інноваційної діяльності підприємств. Інновації –це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; інноваційна діяльність - діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг; інноваційний продукт - результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам законодавства; інноваційна продукція - нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам законодавства [4].

Сама інноваційна діяльність у вузькому значенні являє собою діяльність, пов'язану зі створенням та оформленням інноваційного продукту, його комерціалізацією та підготовкою до впровадження як інновації у сфері суспільного виробництва з метою отримання нової або суттєво вдосконаленої продукції, надання інноваційних послуг, виконання інноваційних робіт, а також підвищення техніко-технологічних показників відповідної господарської діяльності, виробничого процесу та/або з метою досягнення соціального ефекту. За такого підходу вона становить лише один із видів діяльності, що опосередковує реалізацію інноваційного циклу, який завершується випуском інноваційної продукції, наданням інноваційних послуг, упровадженням інноваційних технологій, а також створенням інноваційного виробництва в межах інноваційно-впроваджувальної (інноваційно-виробничої) діяльності. З позиції широкого тлумачення інноваційної діяльності вона охоплює повний інноваційний цикл від винайдення, розроблення певної ідеї та її оформлення як об'єкта права інтелектуальної власності до отримання нової (вдосконаленої) продукції від її впровадження. До її складу слід відносити ще й наукову та науково-технічну діяльність, патентно-ліцензійну та інноваційно-впроваджувальну (інноваційно-виробничу) діяльність [1].

На сьогодні інноваційна діяльність перетворилася на один із найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку підприємств в умовах ринкової економіки. Цю діяльність необхідно постійно удосконалювати. Відповідно до об'єктивних вимог ринку вона повинна базуватися на чітко окресленій політиці, досконалій методиці запровадження нововведень та оцінюванні їх результативності. Саме тому оновлення в ринковому середовищі є нормою, а не винятком із правил, а інновації для підприємства повинні стати не лише неперервним, а й ефективно керованим процесом. Щодо інноваційного підприємства (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) –це підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг [2].

Дослідивши теоретичні основи інноваційної діяльності, необхідно насамперед, виокремити термін «інновація», оскільки саме інновації виступають головною складовою процесу інноваційного розвитку підприємства. Інновації є головним засобом забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності та фінансової стабільності будь-якого підприємства. У науковій літературі найчастіше виділяють три основні підходи до визначення сутності інновацій, у яких це поняття трактується як результат, процес та зміни. Характерною рисою будь-якої інноваційної діяльності виступає виявлення інноваційних ідей, тобто постійне вдосконалення вже існуючого продукту, або постійні пошуки чогось нового. В нашому законодавстві зустрічаємо ще одне поняття, як національна інноваційна система – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій, визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови інноваційного процесу в межах національних кордонів та забезпечують зростання конкурентоспроможності вітчизняних організацій та підприємств за рахунок підвищення їх інноваційної активності, а з точки зору науки С. Меткалф трактує національну інноваційну систему як сукупність певних інститутів, що спільно чи індивідуально сприяють розвитку та поширенню нових технологій, забезпечують засади формування та реалізації державної політики, яка безпосередньо впливає на інноваційний процес; це система взаємопов'язаних інститутів, що створює, зберігає та передає знання, навички й артефакти, які визначають нові технології [3].

Підсумовуючи вище вказане зазначимо, що інноваційна діяльність загалом і інноваційна діяльність підприємств спрямована на постійні пошуки чогось нового, або вдосконалення вже існуючого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [1-124-134.pdf \(nlu.edu.ua\)](#)
2. <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis02-15.html>
3. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=633>
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Textm>

УДК 355.11:331.34:355.018

ЛОМАКІНА І.Ю., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет.

ТРУДОВІ ГАРАНТІЇ ПРАЦІВНИКІВ ЗСУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Ключові слова: працівник, евакуація, працевлаштування, роботодавець, військовий стан, трудовий договір, контракт.

З метою оперативного залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту робочої сили в період дії військового стану не застосовуються норми законодавства про працю у частині відносин, врегульованих Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Фактична відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність та /або місцеперебування яких тимчасово невідоме. Строкові трудові договори у період дії військового стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника роботодавець може укласти з новими працівниками.

Подати повідомлення(відомості) про прийняття працівника на роботу та укладення контракту засобами електронного зв'язку таке повідомлення подають у формі документа на папері згідно з додатком разом із копією в електронній формі.

Працюючий в іншій організації, а хоче працевлаштуватися за сумісництвом у військовій частині законодавством не обмежується кількість підприємств, установ, організацій, де працівник може працювати за сумісництвом.

В разі коли роботодавець не має можливості через незалежні від нього обставини подати до органів Державної податкової служби України чи її територіального органу повідомлення про прийняття працівника на роботу повинен мати підтвердження про намагання вчинити такі дії. У зв'язку з веденням бойових дій в районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та загрозою для життя і здоров'я працівника, може розірвати трудовий договір за власною ініціативою без двотижневого строку попередження за винятком примусового залучення до суспільно-корисних робіт в умовах воєнного часу, а також якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах, віднесених до критичної інфраструктури. При розірванні трудовий договір(контракт) з працівником у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації, роботодавець має право викликаною на знищенням в результаті бойових дій усіх виробничих, організаційних або технічних потужностей або майна підприємства. Не пізніше ніж за 10 днів звільнення працівник попереджає з виплатою вихідної допомоги у розмірі не менше середнього місячного заробітку.

На період дії військового стану норми статті 43 КЗпП не застосовуються, крім випадків звільнення працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів. Законодавством встановлені обмеження щодо роботи за сумісництвом для працівників державних підприємств, установ і організацій: тривалість роботи не може перевищувати чотири години на день і повний робочий день у вихідний, а загальна тривалість роботи за сумісництвом упродовж місяця не має перевищувати половину місячної норми робочого часу

Для вимушених переселенців під час дії військового стану скасовано обмеження для роботи за сумісництвом, які стосуються часу тривалості роботи. Оформити працівника можна не лише на 0,5 ставки, але й на більшу тривалість робочого часу.

Звільнений працівник, який не повернувся з евакуації на вимогу роботодавця (військової частини), яка розташована на території, де немає безпосередніх бойових дій.

До з'ясування причин відсутності працівника та отримання від нього письмових пояснень, доцільно обліковувати його як працівника, відсутнього з нез'ясованих або з інших причин. Звільняти працівника просто так роботодавець не має права. При наявності підстави для звільнення, які передбачені Кодексом законів про працю України та іншими нормативно-правовими актами. **Призупинити трудовий договір — суб'єктивне право сторін під час війни. Під час призупинення дії договору у роботодавця відсутні підстави для звільнення працівника. В разі відсутності поважних причин, то звільнення буде можливим з боку роботодавця.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX (далі — Закон № 2136)
2. Постанови Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 року «Про порядок повідомлення Державній податковій службі та її територіальним органам про прийняття працівника на роботу/укладення гіг-контракту»
3. Постанови КМУ «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій»
4. Постанови Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами законодавства про оплату праці» від 24.12.1999 р. № 13

УДК 656.08

НАСТІНА О.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

КОНФІСКАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Примусове позбавлення права власності на землю в умовах ведення правового режиму воєнного стану є актуальною проблемою в умовах сьогодення. Конфіскація земельних ділянок сільськогосподарського призначення є законодавчою можливістю для держави, однак має окремі умови та особливості.

Ключові слова: примусове позбавлення права власності на землю, правовий режим воєнного стану.

В умовах ведення бойових дій на території України проблема конфіскації земельних ділянок сільськогосподарського призначення у громадян російської федерації є невивченою, не дослідженою, однак дуже актуальною.

Відповідно до ст. 41 Конституції України [1], кожен громадянин нашої держави має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Невирішеність цієї проблеми породжена правовою невизначеністю українського законодавства.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Положення статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2], ратифікованої Україною 17.07.1997, кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Необхідність забезпечення такої рівноваги відображено у структурі статті 1. Зокрема необхідно, щоб була дотримана обґрунтована пропорційність між застосованими заходами та переслідуваною метою, якої намагаються досягти шляхом позбавлення особи її власності.

Отже, особу може бути позбавлено її власності лише в інтересах суспільства, на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права, а при вирішенні питання про можливість позбавлення особи власності має бути дотримано справедливої рівноваги між інтересами суспільства та правами власника.

Окремої правової позиції потребує дослідження правового режиму земель України як основного національного багатства.

Відповідно до ст. 14 Конституції України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

На рівні національного законодавства державою передбачено застереження, відповідно до якого, землі сільськогосподарського призначення, можуть перебувати лише у власності громадян України.

Так, відповідно до чинної норми статті 130 Земельного кодексу України, землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватися у власність іноземцям, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам.

Разом із тим, іноземці та особи без громадянства можуть набувати право власності на такі ділянки в порядку спадкування (прийняття спадщини), проте за частиною 4 статті 81 ЗК України вони протягом року підлягають відчуженню.

Норма про обов'язок іноземців протягом року відчужити земельну ділянку існує давно, і на неї не поширювалася заборона купівлі-продажу або іншим способом відчуження. Однак практика відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення була поодиноким. З відкриттям ринку землі прогнозували значне підвищення вартості земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

З початку повномасштабного вторгнення росії це питання набуло особливої актуальності.

Посадові особи Держгеокадастру здійснюють опрацювання відомостей Державного земельного кадастру щодо незаконного володіння землею сільськогосподарського призначення іноземцями та особами без громадянства.

На сьогодні ведеться активна робота щодо конфіскації земельних ділянок сільськогосподарського призначення в судовому порядку.

Відповідно до ч. ст.145 ЗК України, позов про конфіскацію земельної ділянки подає до суду орган, що здійснює державний контроль за використанням та охороною земель.

Суди задовольняють такі позовні вимоги та відчужують земельні ділянки, зазначаючи, що чинним законодавством передбачено порядок відшкодування колишньому власнику земельної ділянки її вартості, внаслідок конфіскації та відчуження її уповноваженим органом і, що в даному випадку наявна справедлива рівновага між державними (суспільним) інтересом та приватним інтересом власника.

Так, конфіскована земельна ділянка за рішенням суду підлягає продажу на земельних торгах, а ціна відчужуваної на земельних торгах земельної ділянки, за вирахуванням витрат, пов'язаних з її продажем, виплачується її колишньому власнику.

Отже, після конфіскації земельних ділянок в судовому порядку за діючою нормою наступним кроком має бути відшкодування отриманих коштів колишнім власникам, зокрема громадянам російської федерації, проте порядок такого відшкодування не затверджений і потребує законодавчого регулювання.

Водночас у Верховній Раді України 1 листопада 2022 року зареєстровано законопроект № 8167 [3]. (проекту Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України» щодо врегулювання питання використання грошових коштів, отриманих від продажу земельної ділянки, власником якої є громадянин країни-агресора), який включено до порядку денного 8-ї сесії ІХ скликання Верховної Ради України під № 2911-ІХ від 07.02.2023.

З огляду на дослідження вище вказаного можна дійти висновків, що законодавство потребує змін.

Водночас деякі громадяни російської федерації, які є власниками земельних ділянок, проживають на території України, мають тісні соціальні зв'язки і ніколи не повернуться на територію росії. Чи буде таке рішення справедливим у разі, якщо вони не матимуть можливості отримати громадянство – це питання наразі дискусійне.

В такому разі, якщо громадянин є іноземцем (особа яка не перебуває у громадянстві України) або особою без громадянства (особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином) і отримали у спадок земельну ділянку сільськогосподарського призначення, обов'язково відчужити земельну ділянку протягом року.

Річний відлік для добровільного відчуження земельної ділянки починається з дати отримання витягу. Якщо іноземець (особа без громадянства) має намір добровільно відчужити земельну ділянку сільськогосподарського призначення, він може це зробити шляхом укладення відповідної цивільно-правової угоди (купівлі-продажу, міни, дарування тощо). Якщо успадкована земельна ділянка перебуває в оренді, то згідно зі ст.9 ЗУ «Про оренду землі» орендар має переважне право на придбання її у власність, за умови, що відповідно до закону він може мати у власності таку ділянку та сплачує ціну, за якою вона продається.

У разі відмови, наприклад нотаріусом, у засвідчені правочину, вимагайте надати таку відмову в письмовому вигляді. Зрештою, питання компенсації вартості земельної ділянки громадянам країни агресору залишається відкритим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституції України / Електронний ресурс. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод // Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text

3. Проект Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України» щодо врегулювання питання використання грошових коштів, отриманих від продажу земельної ділянки, власником якої є громадянин країни-агресора) , який включено до порядку денного 8-ї сесії IX скликання Верховної Ради України під № 2911-IX від 07.02.2023. / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1012-19#Text>

ЗМІСТ

Зелінська В.А. Труднощі в організації дистанційного навчання з іноземної мови за професійним спрямуванням в сучасних реаліях освіти в Україні.....	3
Марчук В.В., Хом'як О. А. Pedagogical content of the concept of "Orientation" in the world of values....	5
Столицька С.Б. Роль автентичних документів у процесі навчання французької спеціалізованої мови.....	7
Цвид-Гром О.П. До питання акцентуаційних норм термінів ветеринарної медицини.....	9
Карпенко С.Д. Питання індивідуалізації освіти в Україні для українців: випадки впливу війни на здобуття освіти та надання освітніх послуг.....	11
Береговенко Н.С. Оцінні прикметники як спосіб вираження категорії оцінки в середньоанглійській мові (на прикладі «Кентерберійських оповідей» Джеффри Чосера).....	14
Велика К.І. Перекладацькі інструменти та ресурси.....	16
Ігнатенко В.Д. Контроль якості перекладів як важливий етап роботи перекладача.....	18
Ордіна Л.Л. Виховання особистості студента як процес культурної ідентифікації.....	20
Чернишук Ю.І. Використання комп'ютерних технологій при вивченні іноземних мов.....	22
Боньковський О.А. До питання вивчення іноземної аграрної термінології.....	24
Дорошенко І.В., Пономаренко Т.І. Психологічні особливості стресостійкості студентів аграрних спеціальностей.	25
Клочко А.О. Емпатійне лідерство як ключовий фактор у розвитку професійних компетенцій здобувачів освіти.....	27
Mykhailenko O. Literary and non-literary texts with the focus on translation.....	28
Новосад Л. С. Структура макрополя «Література» в епістолярній спадщині Лесі Українки.....	30
Пилипенко І.О. Способи досягнення максимальної адекватності перекладу англомовних фразеологізмів.....	32
Римар Н. Ю. Лексичні огріхи як негативне явища мовної культури особистості.....	33
Тарасюк А.М. Suggestive linguistics and linguistic suggestive influence.....	35
Резнік В.Г. Урахування вікових особливостей дітей та молоді у процесі навчання німецької мови як другої іноземної: комунікативний аспект.....	37
Трофіменко В.О. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес фізичної культури.....	38
Шульська Н. М. Нові формати літературно-художніх видань у сучасному медіа- просторі.....	40
Тимчук І.М., Погоріла С.Г. Формування екологічних знань у студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).....	42
Мельник Л.М., Грек І.М. Філософське осмислення феномену війни в античності.....	45
Малишко І.В. Внутрішньо переміщені особи та їх право на захист.....	46
Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М. Вимоги закону України «Про вищу освіту» та освітніх стандартів щодо підготовки фахівців із землепорядкування.....	48
Бровко Н.І., Сімакова С.І. Запровадження пробаційного нагляду в Україні.....	50
Сокиринська О.А. Переслідування військових злочинців відповідно до норм Міжнародного гуманітарного права.....	52
Пахомова А.О. Історико-правові аспекти виникнення мирової юстиції.....	54
Самойлович А.А. Окремі питання ролі перекладача в адміністративному судочинстві.....	56
Сілецька М.О. Господарська діяльність в умовах воєнного стану.....	57
Тимошук О.Г. Організаційні засади діяльності нотаріату в Україні та країнах ЄС: порівняльний аспект.....	59
Ковальчук І.В. Новації оподаткування аграрного бізнесу.....	60
Терещук М.М. Розвиток аграрної науки: досвід європейських країн.....	62
Аргат Я.П. Інноваційна діяльність підприємств.....	64
Ломакіна І.Ю. Трудові гарантії працівників ЗСУ під час військового стану.....	65
Насіна О.І. Конфіскація земельних ділянок сільськогосподарського призначення в умовах війни...66	66